

fuzinadi

Leto XXVI

Ravne na Koroškem, 14. februarja 1989

Št. 2

Mladi so prihodnost naše kulture

NALOGE V LETU 1989

Najvažnejši cilj Železarne Ravne v l. 1989, ki mu morajo biti podrejene vse naloge, je poslovati brez izgub, z OD pokrivati rastoče življenjske stroške delavcev ter zbrati dovolj sredstev za najnujnejše investicije ter spet poživiti stanovanjsko gradnjo. To je težka, a ob prizadevanju vseh rešljiva naloga.

Proizvajati moramo maksimalno, kolikor dovoljujejo naročila, naše kapacitete in kadri. Pomanjkanje naročil je alarm I. stopnje. Ker moramo najti tudi plačilno sposobne kupce, to gotovo pomeni agresivnejši nastop na tržišču.

Letni načrt bomo dosegli le, če bo vsak mesečni cilj pomenil dvanajstino letnega načrta. Pri neenakomerni zasedenosti z naročili moramo najprej izkoristiti vse kapacitete v podjetju in opraviti potrebne premestitve, šele potem iskati pomoč zunaj.

Bistveno hitreje kot zdaj moramo z dobrim informacijskim sistemom spremljati razmerja med cenami surovin, energije in naših izdelkov, da se bomo lahko brez izgub prilagajali trendom na tržišču.

Mnogo več pozornosti kot doslej moramo nameniti asortimentu. Nazadovani smo zaradi kratkovidnega preudarka, da je lažje izdelovati navadne kvalitete, kar je sicer res, a je tu zato konkurenca večja in cene nižje. Zato nujno potrebujemo zahtevnejši asortiment.

Internim dobavam moramo dajati vso prednost. Z njimi omogočimo delo vseh tozdov in doseganje skupnih ciljev.

Pri nižanju stroškov in izkoriščanju delovnega časa imamo še vedno velike rezerve. Ker nihče ni prekalal ukrepov za vzdrževanje delovne in tehnološke discipline, jih moramo izvajati.

(Vir: predavanje predsednika PO mag. Žunca 19. 1. 1989)

IZ VSEBINE

● Sindikat v navzkrižju interesov ● Aktualno — ne le v tem mesecu ● Nova doktorja znanosti ● Beseda delavcev: Pred novim sistemom OD ● Inovatorja železarne ● December le finančno uspešen ● Oskrba z energijo ● Tovarna, ki hoče biti dobra ● Sendzimir nam ponuja roko ● Kaj smemo vedeti o kromu ● Politika + ekonomija = politična ekonomija ● Inovacije v novembru in decembru 1988 ● Kako sledimo apelu »just in time« ● Varčevanje z energijo ● Vsak otrok ima pravico do družine ● Čuvajmo svoje bogastvo — zdrave roke in noge ● Kultura ● Rekreativna in šport ● 40 let Koroške osrednje knjižnice ● Imena mesecev ●

CILJI NAŠEGA RAZVOJA

Rast in razvoj železarne v preteklih desetih letih kaže, da se nismo povsem ognili značilnostim jugoslovanskega gospodarstva, ki je gojilo bolj proizvodni kot tržni koncept in verjelo v poslovne gigante. Ker smo do leta '85 prodali vse, kar smo izdelali, celo neuspelo proizvodnjo, in so iskali kupci nas, ne mi njih, se nas je polastilo še dodatno (zdaj že lep čas) zmotno prepričanje, da smo ne le veliki, ampak tudi zelo dobri. Ker se je zelo težko posloviti od starih miselnih shem, marsikdo med nami še zmeraj ni dojel, za koliko so se razmere odtlej spremenile.

Takšne so nekatere glavne smeri našega prihodnjega razvoja:

— Vlagali bomo v dobre, tržno usmerjene projekte, saj še zmeraj tržimo preveč materialov in energije ter premalo znanja in kvalitete.

— Nenehno se moramo truditi za manjše specifične porabe energije, za zdravo okolje, za boljšo kadrovsko strukturo, vse to pa mora dati tudi skupni cilj — večji dobiček.

— Spet moramo postati tovarna plemenitih jekel, zato moramo v metalurški proizvodnji izločiti vsa navadna in nizko legirana jekla ter preiti na visoko legirana ter na nikljeve in titanove super legure.

— Taka jekla oz. zlitine moramo potem finalizirati do najvišje možne stopnje: večji del sami ali v povezavi s kooperanti. Tak proizvodni program zahteva seveda veliko fleksibilnost in dobro logistiko.

— Strojegradnja naj bi se usmerila v graditev proizvodnih fleksibilnih linij in inženiring ter v robotiko pri opremljenosti, ki jo izdelujemo sami.

Naši glavni projekti za prihodnost

Specialna jeklarna, brzorezna jekla, konti liv, sekundarna termična obdelava večvrednih izdelkov, valji, rezila (krožna), veliki ležaji, orodja za strojogradnjo. To je seveda le del programa, ki pa je bil na IS SRS ugodno sprejet, in bo naša vstopnica v Evropo '92. Imamo pa že zdaj nekaj programov, s katerimi objektivno spadamo v svetovno kvaliteto, to so:

— rezila, valji in armature.

Vendar za zdaj zaradi malomarnosti (roki, kvaliteta) še ne dosegamo učinkov, kot bi jih lahko, s tem pa tudi še ne slovesa zanesljivega podjetja, a to je gotovo naš veliki cilj.

(Vir: predavanje predsednika poslovnega odbora)

Uršljegorski svet

IZ DELA SINDIKATA

V navzkrižju interesov

Če začnem pri prvem možu sindikata v Sloveniji tov. Mihu Ravniku, moram ugotoviti, da je s svojimi javnimi nastopi v januarju presnetil, kajti poleg že prevečkrat izgovorjene fraze »sindikat se mora preleviti iz politične v delavsko organizacijo«, je nakazal možnost, da sindikat izstopi iz SZDL, kajti »sindikat ni organiziran na osnovi ideologije, ampak interesa delavcev«. Tako se sindikat, kot je naglasil Miha Ravnik, poslavlja od vloge politične organizacije, ki je bila samodejna, sestavni in podporni člen sistema odločanja oz. upravljanja oblasti, ta pa mu je v bistvu jemala vaje iz rok. Posledica je bila, da se je moral sindikat stalno samo braniti, drugi pa so ga nenehno napadali.

Zdi se torej, da danes sindikat začne ustavljati igr. To dela z namenom, da se iz politične resnično prelevi v delavsko organizacijo.

Priča eni takšnih konkretnih levitev smo tudi v železarni Ravne. V dokaz lahko navedem vsaj tri primere »rezanja popkovine z oblastjo«.

Prvi je s 5. januarja letos, ko so predsedniki sindikatov na skupnem sestanku zaradi teze, da mora

delavec za polni delovni čas primerno zaslužiti in zaradi poviševanj v drugih delovnih okoljih sklenili — v imenu delavcev, katerih predstavniki so — da je treba v OD vnesti večji razpon, saj strokovni kader uhaja iz železarn, da je treba zagotoviti ustrezen najnižji OD ter da se mora decembrski OD povečati za inovacijski dinar + 30 % oz. da se povprečni OD v železarni poveča za 50 %. Oblikovali so tudi sklep, da se 9. januarja sestanejo s poslovodno strukturo in skušajo zahteve uveljaviti, nakar »se bomo dogovorili o nadaljnji akciji, tudi o eventualnem organiziranju stavke.«

Drugi primer je tudi iz januarja, ko se je v železarni pojavilo anonimno pismo z zdaj že dokazano lažnimi obtožbami na račun zakonitega dela kadrovske službe, in se je sindikat znašel v položaju »kontra«, tretjih primerov »kontra« pa lahko naštejemo kar več. Dvema je možno določiti skupni imenovalec, ki ga je mogoče razložiti tudi kot nezaupanje v korektno opravljanje dela strokovnih služb. Gre za pripombe na pravilnik o stanovanjskih razmerjih in na pravilnik o letovanju, da se mora »ogled stanovanja vršiti s komisijo odbora za družbeni standard« in da pri raz-

porejanju kandidatov za letovanje sodeluje komisija odbora za družbeni standard (v predlogu bi se oboje opravljalo brez komisij, kar v strokovni službi). Kot zadnji primer v kategoriji tretjih pa bi navedla še zahtevo sindikata, da — logično, da spet v interesu delavcev — ne sprejme predlagane podražitve mineralne vode s 50 na 500 din.

Zdaj seveda sledi vprašanje, kaj je sindikat z naštetimi pozicijami »kontra«, ki so bile vse v interesu delavcev in s katerimi se je sindikat pokazal kot organizacija varovanja socialnega in gmotnega položaja delavcev, dosegel. To bolj ali manj vemo: v zahtevi po 50 % povišanju DO kompromis s PO (plače so se povečale za 30 %), pri anonimnem pismu je potegnil krajšo (očitek, da ni preveril resničnosti vsebine pisma), pri predlogih za pravilnik je delno uspel, za mineralno vodo še danes, ko to pišem, ne vem.

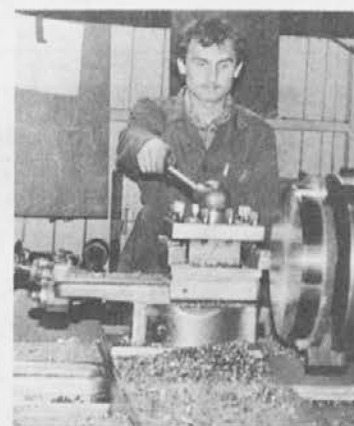
Nič posebnega, bo kdo rekel po naštetem; tako malo, da je celo vprašanje, če sploh moremo govoriti o kakšni spremembi.

Ampak moremo, kajti pri vsem tem ne smemo pozabiti, da z glavo skozi zid tudi sindikat ne more. Ne more vendar popolnoma ignorirati spoznanj, da so OD odvisni od rezultatov dela, da mora biti politika OD takšna, da bo zagotavljala tudi razvoj podjetja itd. Skratka, da sindikat tudi v novi vlogi pri nas in danes ne more za vsako ceno biti zagovornik vsega, kar si delavec izmisli (anonimnega pisma npr.).

Med skrajnostima za in proti je torej kompromis, ki se zdi na poti k samostojnosti sindikata tudi še dobra rešitev, predvsem pa potem, ko je sprejet, za sindikat pomeni, da je bilo mnenje sindikata vendarle upoštevano. To pa je tisto trganje popkovine: žal tudi boleče, tako za sindikat kot za oblast.

In če končam pri prvem možu sindikata v Železarni Ravne tov. Branku Kakerju, moram ugotoviti, da se nanj, kot na svojega predsednika sindikata, v nakazani prenovi lahko zanesem. V škodo delavcev se namreč on ne odloča.

H. Merkač

Kovinar

AKTUALNO NE LE V TEM MESECU

Delavski svet železarn je na svoji 8. seji v začetku februarja obravnaval več pomembnih zadev, ki niso aktualne le v tem mesecu, ampak stalno živo zadevajo naše delo oz. poslovanje. Odločitev o nekaterih izmed njih (organizacijske spremembe npr.) je celo dolgoročnega pomena, odločitev o drugih pa je zelo pomembna za letošnje leto (poslovna in kadrovska politika).

Ta področja so:

- a) način določanja mesečne višine OD in kontrolne točke za spremljanje uresničevanja dogovorjene politike OD
- b) cilji poslovne politike za leto 1989 in zbirnega plana izrabe delovnega časa
- c) splošna problematika na stanovanjskem področju, posebej v samskih domovih
- d) cilji in izhodišča za organizacijske spremembe v delovni organizaciji
- e) kadrovska politika za leto 1989
- f) problematika reševanja delavcev z zmanjšano delovno zmogljivostjo
- g) delovanje krožkov kvalitete in delo pospeševalcev inventivne dejavnosti.

Ker je vsaka točka tema zase, bomo o najpomembnejših še posebej pisali ali v Novicah ali v Fužinarju.

(Vir: gradivo za 8. sejo DS železarn)

ZADNJA SEJA DELAVSKEGA SVETA V LETU 1988

V torek, 27. decembra, je bila na Rinskem vrelcu lanska zadnja, slavnostna seja delavskega sveta Železarn Ravne. Na njej so podelili priznanja novatorjem železarn v letu 1988 (dobili so jih Vojko Karner iz Kovarnice, Karel Podlesnik iz Kovinarstva, skupina, v kateri so sodelovali Joško Kert, Mija Stermec, Mirko Glavica iz KK in Alojz Janežič iz Energije, ter Drago Klemenc iz Strojov in delov za dolgoletno inovativno delo) ter priznanji za dobro poslovno sodelovanje Uniorju iz Zreč in Mašinosaavezu iz Beograda. Predsednik sindikata železarn se je zahvalil dosedanjemu predsedniku delavskega sveta Vladu Strahovniku za vestno opravljanje funkcije — ker je postal ravnatelj Kontrole kakovosti, je namreč odslej ne bo več opravljal. Delegatom in gostom je o nalogah v letu 1989 spregovoril predsednik PO Jože Žunec, v duhu časa jim je s prazno malho pomahal dedek Mraz, nakar jim je pevski zbor Hotuljci zapel nekaj pesmi. Sledila je večerja s pogovorom ob zlati kapljici.

M. P.

NOVA DOKTORJA ZNANOSTI

DR. JANKO GNAMUŠ

Sredi decembra 1988 je vodja službe za razvoj toplotne obdelave v tozdu RPT Železarn Ravne dipl. inž. Janko Gnamuš na Rudarski visoki šoli v avstrijskem Leobnu postal doktor znanosti. To ni bil samo vrh njegove dosedanje strokovne poti, ampak je bila svečana razglasitev novih doktorjev tudi dogodek leta v tem upravnem središču Zgornje Štajerske, ki leži sredi rudnikov železove rude in rjavega premoga.

Saj ne, da promocije ne bi bile svečane tudi v domovini, gotovo so. Ampak tam je vzdušje še posebej slovesno, kakor da je mesto intimno povezano s svojo svetovno znano univerzo, kraj in šola pa s pridobivanjem rud. In znanje, znanost ima v svetu posebno visok ugled.

Zato so v nabito polno dvorano razen bodočih doktorjev, njihovih družin in prijateljev prišli tudi vsi predstavniki javnega življenja iz mesta; profesorji, člani komisije, vsi v svečanih črnih rudarskih uniformah.

Ob predstavitvi vsakega kandidata so razen disertacije in njene pomena za določeno vedo popisali tudi življenjsko in poklicno pot novih doktorjev.

Janko Gnamuš se je rodil novembra leta 1931 v Kotljah. Ko je obiskoval osnovno šolo, ni mogel niti slutiti, da bo na Ravnah kdaj gimnazija in on njen maturant. Nasprotno, vojna mu je zavrla redno šolanje in so se mu zato odmaknili tudi datumi mature in diplome na metalurški fakulteti v Ljubljani. (Kako nekam težko je danes sprejeti podatke, da je bilo treba na njej opraviti 43 izpitov).

Po odsluženju vojaščini se je zaposlil v Železarni Ravne leta 1962 in začel pot, tako značilno za mlade inženirje pri nas:

najprej asistent v obratu, nato obratni inženir za termično obdelavo v kalilnici, potem obratovodja termične obdelave, glavni tehnolog; od leta 1980 je na današnjem delovnem mestu.

Od začetka je torej ves čas pri termični obdelavi, vendar je ves čas delal (in seveda še dela) pri razvijanju uporabnosti jekel. Tudi svojo disertacijo je zastavil in obdelal tako:

Vplivi na tehnologijo proizvodnje platiranih ledeburitnih jekel. Iz nje sledi, da lahko izdelujemo npr. vložek za nože iz vsakega orodnega jekla, ki ga proizvajamo v Železarni Ravne. Spojno cono poznamo celo tako dobro, da bi lahko izdelovali tudi karkoli drugega, ne samo industrijske nože. Lahko bi se npr. lotili celo platiranja cevi za naftno industrijo, torej visoke tehnologije, kjer zdaj daleč vodijo ZDA pred Avstrijo. Na tretjem mestu bi se lahko pojavila Železarna Ravne. V kratkem bo s sodelavci predstavil novo tehnologijo lotanja in kaljenja. (O njej bomo se-

veda pisali, ko bo pravi čas za predstavitev).

Ob svojem razvoju — raziskovalnem delu dr. Gnamuš nikoli ne pozabi na tržna načela, ob ekonomskih vprašanjih pa tudi ne na ekologijo. Pri njem je vse povezano tako naravno, da se človek začudi, kako da ni tako povsod.

Za Gnamuša je bila od gimnazijskih let naprej zmeraj značilna izredna zavzetost za vse, kar je počel, s čimer se je ukvarjal. Če ga kaj ni zanimalo, je tisto raje pustil pri miru. Toda stvar, ki se je lotil, je morala biti v središču pozornosti, njegove in drugih. Tak je ostal tudi danes. Dostikrat pri njem brni telefon in so na drugi strani žice ljudje, ki sprašujejo za nasvet o kaljenju, popuščanju, uporabi elektrod in deset takih reči.

Ko Gnamuš spregovori, začne hkrati tudi risati. Tako na papirju v hipu nastane diagram; opremljen s številkami, podpre živo besedo. Živahni način podajanja, z istočasno grafično ponazoritvijo izdaja dobrega predavatelja. Zdi

se, da ni stvari, o kateri bi hotel govoriti s hladno akademsko objektivnostjo. Zmeraj se za stvar zavema in o njej prepričuje sogovornika.

Zelo veliko energije je v njem, najbrž tudi trme. Kako bi sicer pri 51 letih zmogel voljo za šest let garaškega študija in za premnoge poti v Leoben, kjer svoje naloge ni zagovarjal samo enkrat na zadnjem strogem rigorozu, ampak jo je vedno znova, kadarkoli se je setal s svojima dvema mentorjema. Uspel je z nečim, kar sicer v svetu eksaktnih ved ni ravno pravilo, namreč, da je iz proizvodne prakse s svojo disertacijo dal prispevek k znanosti.

Zase pravi, da je rojen optimist, a zadnji čas s kančkom pesimizma, ker pač ne pomni samo vseh številnih sprememb pri nas po vojni, ampak ve tudi, kako so zmeraj isti ljudje za vsako od njih prisegali, da je najboljša — pa ni bila. In tako vse do danes.

Korošec ni samo po rojstvu, ampak tudi po prepričanju. Takole pravi o rojakih: Korošci so izred-

no brihtni in pridni ljudje, a istočasno tudi mevržji in silni nevoščljivci. Sam je vesel vsega, kar kak Korošec doseže, pa naj so bili to nekoč Mirko Bavče in brata Pudgarja ali zdaj Pušnikova ali tudi Marijan Smode (dodajmo: ali dr. Janko Gnamuš z gimnazije, ki je sicer že dala nekaj doktorjev, a je on šele drugi iz metalurgije).

Zahvaljuje se za finančno pomoč Železarni Ravne, za sodelovanje pa tozdom Kovačnica, Valjarna, Industrijski noži, najožjim sodelavcem, službi MR in dipl. inž. Jožetu Borštnerju.

Marjan Kolar

DR. ĐORDE DOBI

Dr. Đorđe Dobi je bil rojen 1952. leta v Novem Sadu; osnovno šolo je obiskoval v Bački Palanki in v Gračanici pri Zagrebu; 1971. leta je končal strojno tehnično šolo v Zagrebu; 1978. leta je diplomiral na Fakulteti za strojništvo in ladjedelništvo v Zagrebu na temo »Določevanje lomne žilavosti nekaterih domačih legiranih jekel«.

Dr. Dobi se je v Železarni Ravne zaposlil leta 1979, in sicer na področju raziskovanja metodike preizkušanja konstrukcijskih jekel v službi metalurških raziskav. Že leta 1979 je tudi vpisal 3. stopnjo študija na matični fakulteti v Zagrebu, smer Materiali v strojništvu, modul Izbor in raziskovanje materialov. Magistriral je leta 1982 z nalogo »Vpliv popuščne temperature na mehansko obstojnost jekel za poboljšanje«.

Maja 1985 je nato prijavil doktorat in ga uspešno opravil 17. novembra lani na Fakulteti za strojništvo in ladjedelništvo v Zagrebu. Naslov njegove doktorske disertacije je »Vpliv strukturnega stanja jekla na lomno odpornost«. Delo je rezultat avtorjevega dolgoletnega ukvarjanja s preizkušanjem žilavosti jekla kot dejavnikom za zmanjšanje nevarnosti krhkega loma.

Pomen dr. Dobijevega dela, opravljenega za to disertacijo, in rezultati, dobljeni z njim, nedvomno presegajo okvire Železarn Ravne in so znanstvenega pomena za stroko, t.i. področje materialov, ne le v Jugoslaviji, ampak tudi v svetu.

Dr. Dobi je pri svojem znanstveno-raziskovalnem delu izhajal iz problema, s katerim se tehnika stalno srečuje: lom v konstrukciji. Čeprav so ga začeli reševati že v stoletjih pred našim, je problem še

vedno in, kot je rekel dr. Dobi, »četudi je to le kapljica v uspešno reševanje te problematike, je ta kapljica pomembna.« Tako kot on se doslej še ni kdo lotil problema in vrednost oz. pomen naloge je prav v izvirnosti pristopa. Našel in verificiral je novo metodo (diagram KV-a oz. diagram energije udara), katere bistvo je v tem, da se po njej kvantificira občutljivost na razpoke. Na njeni osnovi se potem izbira nova vrsta jekla oz. toplotna

obdelava pri izbranem jeklu, ki mora biti takšna, da je najmanjša nevarnost za krhki lom. Nova metoda bo torej omogočala lažjo izbiro jekla oz. optimalno toplotno obdelavo jekla, da bi bila občutljivost jekla na razpoke čim manjša.

Metoda je že predstavljena v ZRN, kjer je dr. Dobi tudi opravil eksperimente, in po njegovih besedah je pričakovati, da jo bodo na institucijah, ki se ukvarjajo z materiali, uporabljali. Ko bo možnost, jo bomo uporabljali tudi v železarni.

Dr. Đorđa Dobija sta do zavidi- njega naziv... pripeljala dva mota, ki ju ima v svojem življenju. Prvi se nanaša na njegov odnos do znanja, drugi ožje na odnos do stroke. Za znanje dr. Dobi pravi, da ga je vredno imeti, saj »če ga imaš, ti ga nihče ne more vzeti, četudi konkretnih koristi od njega nimaš. Seveda ni pomembno samo, da znanje imaš, ampak ga moraš uporabljati. Zelo pomembno je, da znaš tam, kjer je treba, priti na lastni nivo. Da boš zanje uporabljal (če ga ne moreš, je vprašanje, zakaj ne), pa ne le to, ampak še nadgrajeval, pa veleva tudi obljuba, ki jo moraš dati na promocijah.«

Gotovo lahko ostane taka obljuba le izrečena. Toda pri dr. Dobiju se tega ni bati. Ima konkretne načrte za delo v prihodnje, ki jih je trdno odločen izvajati kljub novi delovni zadolžitvi, ko je od decembra lani v.d. vodje mehanškega laboratorija in raziskav za konstrukcijska jekla v tozdu RPT. Drugi njegov moto, zapisan tudi v doktorski disertaciji, da »od materiala lahko zahtevamo toliko, kolikor vemo o njem, vemo pa lahko toliko, kolikor smo ga preizkušali«, mu namreč kljub črnim mislim tu intam še naprej ostaja bistven in vodilo pri nadaljnjem razvojno-raziskovalnem delu.

Helena Merkač (SC)

December le finančno uspešen

V decembru smo za planom skupne proizvodnje zaostali 13,5 odst. in tako zaključili leto z zaostankom 10,4 odst. Za 12.692 ton prodanih izdelkov smo iztržili 86,95 milijarde din, od tega na domačem trgu 10.179 ton ali 61,15 milijarde din, izvozili pa smo 2513 ton ali za 25,8 milijarde din oziroma za 5,556 milijona S.

SKUPNA PROIZVODNJA POD NAČRTOM

Dvanajstino letnega plana skupne proizvodnje so v JEKLARNI dosegli 91,9 odst., kar pa je le 83,8 odst. operativnega plana. Plan ni bil dosežen zaradi pomanjkanja naročil v predelovalnih tozdi, saj je 5 t peč obratovala le na dve izmeni, indukcijske peči pa so delale z večjimi zastoji. V jeklarni 2 je obratovala naenkrat le ena peč, vendar forsirano. Zaradi ukrepa čim večjega zmanjšanja zalog je primanjkovalo jeklenih odpadkov, FeCr surafineja z nizkim ogljikom in niklja. Prav tako so nastajale težave pri dobavi šamotnih cevi za ponovce in cevi za pihanje.

V JEKLOLIVARNI so operativni plan sicer dosegli, vendar pa zaostali za dvanajstino letnega plana za 12,2 odst., v kumulativni 17,6 odst. Za doseganje plana ni dovolj

naročil, zadovoljivo je zasedena le livarna težke litine.

VALJARNA je plan dosegla 85,9 odst.; pri gredicah 93,4 odst., pri srednjih profilih 79,2 odst. in pri lahkih profilih 53,1 odst. Vzrok nedoseganja plana je pomanjkanje vložka, zaradi česar je prišlo v decembru do blizu 137 ur zastojev.

Vzrok nedoseganja plana v KOVAČNICI (saj znaša zaostanek 32,2 odst.) je pomanjkanje naročil. Zato je generalnemu remontu kovaškega stroja sledilo le delno obratovanje. Skladno z nižjo proizvodnjo so v tozdu zmanjšali število zaposlenih. Dostava vložka iz Jeklarne je potekala dobro, tako da težav ni bilo. Največji problem pa še nadalje ostaja pomanjkanje naročil za interne tozde in slab asortiment pri eksternih naročilih.

Zelo nizka je bila proizvodnja v JEKLOVLEKU, saj so za planom zaostali 28,9 odst. Tako so plan dosegli pri vlečnem jeklu 82,5 odst., pri luščenem jeklu 58,8 odst. in pri vlečni žici 71,5 odst., medtem ko je bil plan pri brušenem jeklu presežen za 12,1 odst. V tozdu vedno bolj prihaja do izraza kadrovska problematika.

V decembru nobeden od mehaniških tozdov razen Strojov in delov ni dosegel plana proizvodnje. Večino tozdov pestijo pogoste okvare strojev in pomanjkanje naročil. Tako so v Pnevmatičnih strojih le delno uspeli ublažiti prehod padec proizvodnje, nekoliko boljši finančni rezultat pa so dosegli z večjo odprodajo rezervnih delov. Tako kot je v TRO z naročili prezaseden oddelek krožnih žag, primanjkuje dela za orodje z izvrtino. Veliko dodatnega dela pa jim povzroča slaba kvaliteta pločevine za krožne

žage glede na ravnost. Težave pa so tudi s prepogostimi okvarami strojev, ki so povzročili še stari in iztrošeni.

PLAN PRODAJE NA DOMAČEM TRGU DOSEGLI LE TRIJE TOZDI

V decembru smo količinski plan dosegli 93,6 odst. Dosegli so ga le v Težkih strojnih delih 110,4 odst., Strojih in delih 120,6 odst. in v Armaturah 253,9 odst. Vsi drugi tozdi so za planom zaostali. V večini tozdov primanjkuje naročil ali pa jih je dovolj le za nekatere vrste izdelkov. Z naročili so sicer nekoliko na boljšem pri nožih, vendar pa imajo zelo neugoden asortiment. Še večje težave imajo v Pnevmatičnih strojih, saj trgovske hiše, ki to orodje prodajajo, nočejo imeti nikakršnih zalog.

VLOŽNE SUROVINE VEDNO DRAŽJE

Ob zavestnem zniževanju zalog starega železa, ferolegur in ostalih vložnih materialov proti koncu leta se stanje ni bistveno spremenilo niti v decembru. Zalog smo imeli le toliko, da proizvodnja ni bila motena ali kako drugače ovirana. Veliko težji pa je problem že skoraj katastrofalne porasti cen vseh vložnih surovin, ki pa še vedno rastejo.

S precejšnjim zaostankom nam je končno le uspelo dobiti tudi prepotrebne elektro motorje za stiskalnice.

UVOZ JE BIL NORMALEN

Tudi v decembru je bila oskrba z uvoznimi materiali dobra in normalna. Zaloge oscilirajo le pri niklju in vanadiju, to pa zato, ker je cena teh materialov proti letu 1987 poskočila vsaj za 300 odst. in jih nabavljamo le tam in tedaj, ko so najcenejši.

Nabave repromaterialov za stiskalnice ZDA so potekale kolikor toliko po planu, težave pa smo imeli pri zagotovitvi ozobljenj, ki naj bi bile rešene v začetku januarja.

Fizični uvoz materialov smo tudi v decembru zavirali ter tako pripomogli k nizkemu stanju zalog konec leta. Pozitivne kooperacijske salde, ki so zaradi tega nastali, pa bomo delno uporabili pri uvozu za prodajo.

IZVOZ USPEŠEN

V decembru je bil izvoz zelo uspešen, saj smo v skupnem izvozu prek 5,28 milijona S, kar je za več kot 51 odst. nad planom, od tega na konvertibilni trg za 3,19 milijona S.

Tudi tokrat so glavni delež konvertibilnega izvoza nosili predvsem metalurški tozdi, medtem ko je bil klirinški izvoz dosežen predvsem v Strojih in delih.

DOPUSTI IN BOLEZNI

V decembru je znašal izkoristek delovnega časa 81,16 odst., odsotnosti 18,84 odst. in so bile razdeljene takole:

— letni dopust	9,43 %
— izredno plačani dopust	0,55 %
— službena potovanja	0,29 %
— bolezni	7,21 %
— druge plačane odsotnosti	1,23 %
— neplačane odsotnosti	0,13 %
skupaj	18,84 %

Ure v podaljšanem delovnem času 1,43 odst. in so se glede na oktober znižale za 0,56 odst.

Iskrilec

TOZD	ODSTOTEK DOSEGANJA NAČRTOVANE PROIZVODNJE											
	SKUPNA PROIZVODNJA ton		ODPREMA ton		FAKTURIRANA REALIZACIJA din		IZVOZ ž		IZVOZ din		DOMAČI TRG din	
	decemb.	zbir	decemb.	zbir	decemb.	zbir	decemb.	zbir	decemb.	zbir	decemb.	zbir
JEKLARNA	91,9	91,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
JEKLOLIVARNA	87,8	82,4	81,5	86,2	215,0	101,1	31,1	129,0	79,7	148,1	235,8	93,9
VALJARNA	85,9	89,1	101,1	99,0	269,4	131,4	155,1	111,3	391,3	151,0	248,9	128,1
KOVAČNICA	67,7	87,9	78,4	100,2	175,6	121,4	59,0	109,0	149,4	132,3	178,3	120,2
JEKLOVLEK	71,1	88,0	69,6	88,6	247,1	121,7	59,2	87,4	151,3	103,4	276,4	127,3
TEŽKI STROJNI DELI	71,0	80,7	100,7	94,4	251,0	119,8	—	67,8	—	68,6	294,6	128,7
OROPJARNA	52,6	69,9	38,9	90,0	93,1	101,2	97,9	74,8	231,3	77,0	90,1	101,7
STROJI IN DELI	119,1	84,0	152,3	87,1	427,9	123,9	269,2	88,4	618,9	125,8	278,6	122,3
— NOŽI, BRZOREZ, OROD.	62,2	64,7	112,1	66,4	244,3	99,8	128,5	63,5	347,0	96,2	154,5	102,9
— GREDICE	55,0	113,3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
INDUSTRIJSKI NOŽI	60,3	80,0	112,3	67,7	245,5	100,9	129,8	64,9	350,6	97,8	153,9	103,7
PNEVMATIČNI STROJI	63,0	76,7	79,0	86,7	182,9	98,0	293,6	129,8	719,5	149,2	159,0	95,8
VZMETARNA	77,1	85,7	63,5	84,6	201,3	137,4	51,1	77,7	120,8	90,1	218,9	147,7
T R O	89,8	99,3	83,1	88,2	110,5	148,3	114,5	379,7	146,9	161,6	103,8	107,8
KOVINARSTVO	88,0	98,8	71,3	96,8	448,8	138,9	2000,1	2190,1	—	—	170,9	77,8
ARMATURE	66,2	91,4	103,1	102,7	222,4	131,8	75,8	87,7	194,6	113,7	301,6	183,2
BRATSTVO "PILE	67,0	88,7	76,5	81,4	210,6	102,1	—	—	—	—	213,8	103,7
MONTER	55,6	91,3	60,0	87,6	166,1	108,7	146,5	93,1	333,2	127,2	151,3	107,1
KALILNICA	—	—	—	—	208,0	171,5	—	—	—	—	208,0	171,5
STORITVE DRUGIH TOZDJE	—	—	—	—	231,5	117,1	—	—	—	—	227,7	114,3
DELOVNA ORGANIZACIJA	86,5	89,6	92,1	96,9	259,0	122,3	151,1	96,5	377,2	128,5	228,7	120,8

SPOROČILA UREDNIŠTVA

Informativni fužinar smo 25 let tiskali na klasičnem knjižnem tisku. Srebrni jubilej torej, ki ga sami nismo obešali na veliki zvon, kdo drug pa tudi ne. Z novim letom 1989 smo prešli na ofsetni tisk in hkrati zmanjšali format. Ta vrsta tiska omogoča večjo pestrost in grafično razgibanost. Ima pa nova tehnika tudi svoje posebnosti in nekaj navad moramo zato spremeniti.

Za avtorje člankov je važno predvsem naslednje:

Po novem je načelno vsaka Fužinarjeva stran zaključena celota. Na tako stran gre do 150 tipkanih vrstic besedila, če je v vsaki vrstici 65 znakov (torej nikakor ne računalniških 80). Vsaka fotografija, skica (obvezno tuširana) ali tabela pomeni ustrezno število vrstic manj, npr. dvo-kolonska fotografija in 130 vrstic itn. To morajo upoštevati predvsem strokovnjaki, ki pišejo nasploh predolge članke. Včasih lahko za silo izberemo manjši tip črk, da stlačimo več na eno stran, toda droben tisk ni prijeten branju, zato tega ne počnemo radi.

Zdaj vsako številko načrtujemo dosti bolj natančno kot prej. Zato prosimo avtorje, da svoje prispevke najavijo prve dni v mesecu, oddajo pa jih med 15. in 20. Kdor tega ne bo upošteval, bo nemara čakal na objavo do naslednje številke.

Z upokojenci prihaja kdaj do nepotrebnih nesporazumov glede dostave Fužinarja. Naši nekdanji delavci ga prejema brezplačno naravnost iz tiskarne na naslove, ki jih dobimo od kadrovske službe. Kdor se preseli in ne javi spremembe naslova, se pač ne sme jeziti na nas, če ga ne prejema več.

Za izboljšanje našega obveščanja je vztrajen predlog, da bi združili Fužinar in Novice v tednik. Ker so pri vsakem predlogu argumenti ZA in PROTI, jih pogledimo nekaj!

ZA

— Na 8—12 str. bi vsak teden brali novice, stare le nekaj dni.

— Vseeno bi lahko vsak teden objavili 10—15 kratkih besedil.

— Bolj kot zdaj bi prevladovala kratka besedila.

PROTI

— Nobena bližnja tiskarna ne stiska 7.000 izvodov v 3 dneh. Res aktualne bi bile 2—3 str., vse drugo bi bila »zaloga«.

— Ne zgodi se vsak teden toliko novega ali ne pride do nas. Naglica ne daje časa za preudarek: pisati ali počakati.

— Res, ampak pisali bi jih novinarji. Zunanji sodelavci tako ne znajo ali nočejo.

Tako se seveda da še nadaljevati, vendar ne mi, ampak naši bralci — delavci. Če ima kdo kaj povedati na temo FUŽINAR TEDNIK da ali ne, naj to napiše in pošlje ali pa sporoči po telefonu na št. 6304. Vse, kar bo tehtno, bomo objavili in honorirali.

Urednik

OSKRBA Z ENERGIJO V DECEMBRU

Nenehna rast cen zdaj eni, zdaj drugi vrsti energije prinaša tudi nenehno rast stroškov porabljene energije v železarni, s tem pa seveda tudi višje proizvodne stroške. K takemu gibanju so v decembru pripomogle višje cene zemeljskega plina, podražile pa so se tudi vse vrste sekundarnih energentov. Po okvirnem izračunu znašajo za december skupni stroški porabljene energije že 9,9 milijarde din.

Na tono blagovne proizvodnje znašajo stroški energije 855.236 din, kar je v primerjavi z novembrom porast za okoli 40 %. Na tako visok porast je poleg višjih cen energije v decembru vplival tudi 14 % padec blagovne proizvodnje in večja poraba energije zaradi nižjih zunanjih temperatur.

V decembru je bila dobava in oskrba porabnikov z vsemi vrstami energentov zadovoljiva. Delno je bila reducirana poraba zemeljskega plina, ki pa smo ga nadomestili z mazutom, ki smo ga v ta namen pokurili 201.820 kg. Zaradi dotranja plinovoda tekoče faze propan butana za IPSEN peči v tozdu Ind. noži je prišlo do puščanja le-tega, zaradi česar smo plinovod obnovili z novim. Pri tem je bilo skupnega zastoja okoli 15 ur. Vsa načrtovana vzdrževalna dela, ki smo jih izvedli v decembru na energetskih napravah in omrežju, pa niso vplivala na nemoteno energetsko oskrbo.

Za normalno oskrbo porabnikov s kisikom smo zaradi premajhne zmogljivosti lastne kisikove naprave nabavili v Tovarni dušika -Ruše 209.210 kg kisika ali 31,9 % od skupno porabljenega. Argon smo v celoti nabavili iz uvoza v količini 13.711 m³. Poleg ostale oskrbe porabnikov z energenti smo v železarni zbrali še 8.700 l odpadnega olja, ki ga nato uporabimo kot kurivo.

Iz primerjave porabe energentov je razvidno, da smo planirane porabe prekorčili pri kisiku za 15,4 %, pri pari za 16,3 %, pri sanitarni topli vodi za 4,9 %, pri hladilni vodi za 6,7 %, pri mazutu za 14 % in pri butanopropanu za 19,1 %. Vzrok večje porabe sanitarne tople vode, hladilne vode in kisika je enak, kot je bil v novembru, torej zaradi preventivnih ukrepov in spremenjene tehnologije pridobivanja jekla. Procent večje porabe

propan butana ni bistvenega pomena, saj predstavlja količinska poraba neznatne količine. Večja poraba mazuta pa je bila na račun omejitve porabe zemeljskega plina. Tako je bila skupna porabljena toplota iz ZP + PB + M manjša za 3,6 %.

Poglejmo še nekaj podatkov o specifičnih porabah toplote in proizvodnji. Proizvodnja oziroma blagovna proizvodnja sta bili v primerjavi z lanskim decembrom višji za okoli 11 %, posamezne specifične porabe pa so bile v mejah lanskih, le na skupno adjustirano robo se je povečala za 9,09 %.

Zelo slabe so specifične porabe vseh toplot v tozdih metalurške dejavnosti, saj je poprečna specifična poraba večja od plana za 17,73 %, v primerjavi z lanskim decembrom pa za 6,41 %. Le tozdi Jeklarna in Valjarna sta bila v mejah normale, v vseh ostalih tozdih pa specifična poraba precej presega planirano. Precej so se povečale specifične porabe na račun ogrevanja prostorov, in to predvsem v tozdih TSD, Kalifornici in Jeklovleku, kjer so proizvodnje majhne in zaradi tega spremembe bolj občutne.

Razmisleka potrebno je to, da se je kljub manjši proizvodnji v primerjavi s planom, pa tudi z novembrom, poraba energije povečala v decembru za okoli 11 %. Torej bomo morali vsi, od energetikov do porabnikov, poskrbeti, da bomo pri manjši proizvodnji zmanjšali tudi porabo energije, kolikor pač dovoljujejo tehnološki procesi.

Količinski in vrednostni pregled porabe energentov v železarni v decembru 1988:

1. Primarni energenti	Poraba	Stroški v 000 din
Elektro energija	19 956 501 kWh	4 058 032
Zemeljski plin	6 304 615 Sm ³	3 778 930
Butan propan	26 374 kg	33 395
Mazut	672 750 kg	553 598
Koks	—	—
Karbid	15 100 kg	33 703

2. Sekundarni energenti	Poraba	Stroški v 000 din
Acetilen	5 273 kg	74 896
Ind. voda	1 763 946 m ³	297 110
Sanitarna topla voda	10 600 m ³	126 744
Para	6 581 780 kg	568 378
Centralno ogrevanje	15 137,200 MWh	1 499 883
Kisik	644 203 kg	485 694
Komprimirani zrak	6 248 600 m ³	224 279
Čisti dušik	212 m ³	1 350
Tehnični dušik	38 000 m ³	11 888
Argon	11 289 m ³	112 966

Ing. Ferdo Kotnik

NOVA STRUŽNICA ZA VALJE

V oddelku valjev tozda Stroji in deli uspešno dopolnjujejo strojni park. Ob koncu januarja so dali v pogon CNC stružnico EMAG USC 31, nasproti nje pa postavljajo še brusilni stroj firme Schaudt. S tem bo zaključen del projekta obdelave srednjih valjev.

Na novi stružnici z dvema suportoma bodo lahko stružili valje kvalitete OHV4, dolge do 3000 mm, s premerom 500 mm in težke do 2500 kg. Programi so izdelani tako, da so doseženi visoki režimi dela in s tem kratki časi obdelave, kar pa zahteva zelo dobro orodje. Če bodo torej v proizvodnji hoteli stroj dobro izrabiti, bodo zanj potrebovali uvoženo orodje in, seveda, serijsko proizvodnjo, torej dovolj naročil, kar pa trenutno, zaradi težav v jugoslovanskem železarstvu, še ni zagotovljeno.

Kot je povedal vodja proizvodnje valjev dipl. inž. Niko Sonjak, so z novim strojem zadovoljni, razblinilo se je nezaupanje, ki so ga imeli ljudje zaradi dolgotrajne montaže in usposabljanja stroja, čemur je botroval tudi kratek dobavni rok, pa menda celo zapleti v jugoslovanski družbi.

M. P.

BESEDA DELAVCEV

Pred novim sistemom OD

Zaradi vse izrazitejše potrebe po enostavnejšem in učinkovitejšem sistemu OD, izražene v več delovnih okoljih v železarni, predvsem pa zaradi spremembe naše mikroorganizacijske prakse se v Železarni Ravne po borih dveh letih veljavnosti zdajšnjega sistema OD lotevamo novega.

Ker so OD zapleteno, danes pa tudi vse občutljivejše področje, smo kljub podrobnim razlagam novega predloga v Vestniku in na samoupravnih delovnih skupinah povabili k besedi tov. **Braneta Žerdonerja**, člana poslovnega odbora železarne za družbenoekonomske odnose, in tov. **Filipa Rožanca**, vodjo službe za oblikovanje sistema OD v Delovni skupnosti KSZ, ter kljub temu, da zapisniki samoupravnih delovnih skupin kažejo mnenje delavcev o predlogu, dali besedo o tej temi še nekaj delavcem. Vsem se za sodelovanje zahvaljujemo.

BRANE ŽERDONER, dipl. soc., član PO:

SISTEMU VZETI VLOGO, KI JE NE MORE IMETI

»Pred dvema letoma sprejeta dolgoročna usmeritev v politiki OD je v Železarni Ravne bila, da naj se sistem od ohlapnih družbenih meril, AOD in individualnih normativov usmeri k čvrstemu merilu poslovne uspešnosti, k strokovnemu razvoju človeka in njegove ustvarjalnosti ter da naj se na teh osnovah bistveno odprejo možnosti za rast OD. Že štrajk decembra 1987 pa je opozoril, da zaradi nenenehne rasti življenjskih stroškov OD ne more biti več zgolj motivacijska kategorija, kakor so jo opredeljevale usmeritve, ampak tudi socialna.

Zdaj je pripravljen novi predlog sistema OD. Kaj predvsem bo v njem OD: motivacijsko sredstvo, sredstvo za preživetje, ne glede na rezultate, plačilo za opravljeno delo? Katero merilo ga bo bistveno opredeljevalo?»

»Mislim, da se predlog novega sistema približuje vsebinskim usmeritvam iz leta 1986, ko gre za prehod k delavcu in njegovi usposobljenosti za delo, ko gre za uveljavitev filozofije, da je treba sistem OD razbremeniti tiste vloge, ki je ne more imeti, to je regulacije in kadrovanja ter reševanja ergonomsko-ekoloških problemov. Pri vsaki razpravi pa je treba ločevati vprašanja, ki jih lahko reši sistem, in vprašanja, ki jih lahko reši politika višine OD.

Če želimo, da bo živel katerikoli sistem OD s samo toliko konfliktom, ki se ne ogrožajo normalne produktivnosti, potem moramo z višino osebnih dohodkov rešiti SOCIALNO PLAT. Zato moramo ustvariti takšen rezultat, ki bo preprečil padanje realnih OD. Šele ko osebni dohodki ne zaostajajo za rastjo življenjskih stroškov, je mogoče znotraj sistema OD (razpon, variabilni del OD, upoštevanje rezultata dela) iskati motivacijske elemente.

Predlog novega sistema OD sledi glavni misli o potrebni razbremenitvi vseh mogočih sankcij, ki so sedaj neposredno vezane na OD, o prehodu na delavčevu usposobljenost ter o poti k enostavnosti (tako z vidika števila elementov kot z vidika tehnike). Pri tem želimo doseči tudi to, da bomo za različne vrste poklicev oz. organizacijskih vlog uporabili različne kri-

terije. Novi sistem sam po sebi ne zagotavlja višjih OD, jih pa ZAHTEVA. Zato smo poleg aktivnosti za izdelavo predloga in njegovo uresničitev zastavili tudi aktivnosti za zaustavitev padanja realnih OD, da bi izboljšali oz. zagotovili socialno plat.

»Pripombe delovnih skupin, ki so decembra lani obravnavale osnovna izhodišča novega sistema, so bile številne, kar dokazuje, da OD delavce živo zanimajo. Lahko, prosim, povzamete bistvene? Bodo katere med njimi pomembneje spremenile predlog, kot je bil v razpravi?»

Brane Žerdoner

»V mesecu decembru smo z javno razpravo predvsem želeli dobiti povratno informacijo o predlogu večjih razponov, ki je leta nazaj nismo želeli niti sprožiti. Normalno je, da so delavci v razpravah, ki so potekale v času novih podražitev, poleg teh pripomb posredovali še številne druge. Glavno ugotovitev bi lahko strnili v naslednjo misel: predlagani razpon ne bo sporen in ga bo možno izvesti, če bomo pri tem ustrezno poskrbeli za najnižji OD. Ker je takšno stališče prisotno tudi pri predlagatelju, lahko rečem, da bomo z zastavljenimi aktivnostmi nadaljevali.

»Kako načrtujete potek nadaljnjih dejavnosti pri oblikovanju sistema OD?»

»Do sredine februarja bomo z Vestnikom objavili nadaljnje gradivo predloga novega sistema OD. V njem bomo na kratko povzeli pripombe in usmeritve prve faze razprave, v glavnem delu pa bomo

prikazali predlagano strukturo novega sistema OD. Na ta način bomo poskušali odgovoriti tudi tistim pripombam, ki so predvsem izražale skrb za ohranitev moči tistih deležev, ki so v preteklosti imeli pomembno vlogo. V nadaljevanju bomo po različnih skupinah zaposlenih izvedli strokovne raz-

prave o tistih elementih in kriterijih, ki se tičejo posameznih struktur.

Pričakujem, da bo sindikat železarne v vseh razpravah igral aktivno vlogo, saj želimo, da bo pravilnik sprejet potem, ko bomo dosegli dogovor o vseh bistvenih vprašanjih.

FILIP ROŽANEC, vodja službe za sistem OD:

MNENJE O SISTEMU OD JE ODVISNO OD NIVOJA OD

»Kot dolgoletni vodja službe za oblikovanje sistema OD imate pregled razvoja tega sistema v železarni. Zato zagotovo lahko predstavite bistvene vzroke in posledice sprememb oz. težnje, kaj naj bi OD v posameznih veljavnih sistemih OD bil.»

»Sedanjí sistem OD smo uveljavili leta 1976 in ga tako uporabljamo že več kot dvanajst let z nekaterimi bolj ali manj uspešnimi dopolnitvami.

S sistemom OD pa je razumeti več njegovih sestavin, ki vplivajo na zadovoljstvo delavcev in mnenje o sistemu.

Nivo OD in politika delitve je tisto, kar v bistvu največ vpliva na mnenje o sistemu OD. Iz primerjalnih podatkov od leta 1976 je možno ugotoviti, da je bil nivo OD sorazmerno najvišji v 4. kvartalu 1986 in 1. kvartalu 1987. Seveda pa je treba pri tem upoštevati tudi poslovni uspeh, ki je bil v tistem obdobju zelo dober in je bil višji nivo OD tudi posledica ugodnih rezultatov. Trenutno je nivo OD bistveno nižji in temu primerno je tudi mnenje o delitvi oz. sistemu OD.

Sistema AOD in PPD (analitična ocena dela in posebni pogoji dela) sta pravzaprav glavna elementa sistema OD. AOD v bistvu nismo dosti spreminjali, razen dopolnitve v oceni za fizični napor in odgovornost — kar pa je bila pozitivna poteza. PPD počasi zgublja na moči OD zaradi drugih novih elementov OD (deficitarnost, izjemne temperature, linearni OD) in je vprašanje, ali so od 1. do 3. skupine PPD še aktualni.

Minulo delo in OP (osebni prispevek) — OD iz minulega dela se je zdel ob uvedbi dobra rešitev, ki pa je v celoti zgubila smisel zaradi slabših rezultatov dela in sploh vprašljivosti MD ob deležu OD za

delovno dobo. Z OP smo želeli vplivati na OD posameznika ali skupine delavcev oz. tozda. To nam ni najbolj uspelo, morda zaradi prevelike razdrobljenosti elementov OP. V OP pa so norme nekaj, kar je v redu tako, kot imamo trenutno rešeno, in sicer, da je OP iz norm odvisen od produktivnosti. OP za ustvarjalnost je nekaj posebnega, kar bi ob ustreznem vrednotenju dela ne bilo potrebno.

Deleži iz razporeditve delovnega časa pa so bolj ali manj stalni in jih uporabljajo vsa podjetja in vsi sistemi.

Posebnosti, kot so dodatek za 4. izmeno, deficitarnost, izjemne temperature, izjemni pogoji dela, strokovni razvoj in linearni OD, so deleži, ki so največ vplivali na spremembe mimo sistema OD. Posledica takih rešitev je kompliciranost sistema. To so rešitve, ki smo jih uvedli v izjemnih trenutkih — izsiljeni sestanki, grožnje in štrajki. Namesto, da bi iskali rešitve druge, npr. neurejeno odpravljanje v Jeklarni, nezadostno ogrevanje v čistilnici, nizko vrednoteno delo, kjer ni možnosti dobiti delavcev, nizek najnižji OD in nizko vrednotenje strokovnega dela (povezano z nivojem OD), smo to reševali s temi rešitvami OD.

Enostavnost sistema — vedno smo razmišljali, kako poenostaviti sistem, vendar to ni bilo možno zaradi razlogov, ki so navedeni zgoraj — razen tega, da smo nekoliko poenostavili plačilno kuverto in obračun nadur. V tej smeri nadaljujemo npr. obračun bolniške, nadomestil OD za dopust in odprave korekcije VED (predlog bo izdelan).

Upam, da imamo dovolj izkušenj in v zadnjem času več posluha, da odpravimo vse nepotrebno »v sistemu OD« in ga z novimi predlogi res poenostavimo in naredimo bolj učinkovitega.

IVAN RISTIČ, žarilec na konti peči v Valjarni:

RAZPON 1:5 NI POŠTEN

»Če vprašate kogarkoli na 4. izmeni, se ne bo strinjal s takim sistemom, kot je zdaj, ko je izmenjsko delo preslabo plačano. Zato je treba narediti novi sistem, treba pa je narediti pravičnega, da se vrednoti delo, pri tem pa upoštevajo tudi ciklus in pogoji, v katerih kdo dela. Seveda pa bo s takim predlogom težko uspeti, kajti na referendum gre celotni predlog. Tako odločajo o plačilu 4. izmene tudi tisti, ki se jih to ne tiče, in ker jih je več, nas preglasujejo.

Moje mnenje o predlaganem razponu 1:5 je, da ni pošten in da bi moralo biti predlagatelj sram, da je takšnega predlagal. Razpon naj bi ostal tak, kot je zdaj. Nič niso to težnje k uravnilovki, uravnilovka je, če so osnove enake, če pa

danes delavec in tehnik zaslužita enako, to ni uravnilovka. Ne more biti, kajti tehnik samo 8 ur dela, drugo — izmene, pogoji itd. — pa ga ne briga. Da razpona ne bi večali, je, upam, mnenje vseh delavcev železarne, kajti danes je v ospredju preživetje. Sem proti teoriji enakih železcev, toda to, da nekateri niti živeti ne morejo več, ne gre. Še huje se mi zdi, da razlike vedno bolj ločujejo tudi otroke in da mora marsikdo zato, da njegov otrok ne zaostaja za drugimi, prikrasiti sebe. To ni prav.

Menim, da je treba izobrazbo vrednotiti, toda šolani se je šolal za položaj, mi pa smo šolani za to delo. Zato prevelikih razlik v OD ne sme biti. Mi samo hočemo, da plačila izhajajo iz dela.«

MARJAN KOTNIK, ključavničar v SGV:

ZDAJŠNJI SISTEM NI TAKO SLAB

»Osebo ne čutim potrebe po novem sistemu OD in ne po drugem razponu v OD, kot ga imamo zdaj. V situaciji, v kakršni smo danes, se mi zdi predlagano razmerje 1:5 preveliko, sploh če izhajam iz rezultatov tistih, ki bi bili v zgornjem delu lestvice. Menim namreč, da ti do zdaj niso kaj vidnega naredili. Bil bi pa za to, da se izven razmerja nagradijo tisti, ki so resnični strokovnjaki. Ne moremo pa si dovoliti štabov z lepimi plačili, a brez rezultatov.

Sploh se mi zdi čudno, da spet spreminjamo sistem, ko pa je bil ob sprejemu tako priznan in proglašen za najboljšega v Sloveniji.

Meni se ne zdi tako slab, čeprav je precej zapleten in morda malo premalo motivacijski, ko ni bistvene razlike, če nekdo opravi delo hitro in kvalitetno, drugi pa ne. Kar se tiče števila elementov v njem, pa menim, da ni bistveno število, ampak je pomembno to, da sestavljajo sistem pravi elementi.

Danes se res vse pogovarja o osebnih dohodkih, ko pa je tako, da z njimi preživijo le, če jih zelo pazljivo obračunajo. Zato ni čudno, da ljudje zahtevajo povišanja ne glede na rezultate. Seveda to ne vodi nikamor, nikamor pa tudi ne vodijo nenehne visoke podražitve.«

RAFKO PLESTENJAK, tehnolog materiala v Pnevmatičnih strojih:

ŽELODCI NISO ENAKI, ŠE MANJ GLAVE

»Da ni motivacije, je slabo, in ni čudno, da si mnogi mislijo: saj je vseeno, koliko delaš, če bodo drugi dobili plačo, jo bom tudi jaz. Čeprav sem prepričan, da večina v podzavesti ve, da lahko imaš le toliko, kolikor pridelas, to pozabi, ko pogleda družbeno nadgradnjo, ki boljše živi, izhaja pa iz gospodarstva, in si misli, če je za one, mora biti še za nas.

Da bi s sistemom OD vse zadovoljili, nikoli ne bo. Prav pa bi bilo, da bi bil takšen, da bi bil vsakega razumljiv. Ta pa je zapleten. Od začetka sem mu še lahko sledil, potem pa sem ugotovil, da mi po-

glabljanje vanj vzame preveč časa, da vendarle to ni moje delo. Vsi preveč časa zgublamo z njim, z novo kuverto pa se mi zdi, da smo tudi samo zgubili naredili.

Razpon, kot je v OD danes v železarni, je premajhen, saj ne daje nobene motivacije, zato ni čudno, da si sposobni iščejo zaposlitve drugje ali postranske zaslužke. Za razpon 1:5, kot je predlagan, pa menim, da je glede na situacijo, kot zdaj vlada med ljudmi, že skoraj prevelik. Gre za zelo globoko miselnost enakih železcev, toda tudi železci niso enaki, še manj pa glave. Toda če bo res tržno gospo-

darstvo, bo predlagani razpon še premajhen.

Menim, da bi moral biti pomemben poudarek v sistemu OD na kakovosti, ki je, kot je videti, veliko odvisna od kvalitete opravljenega dela delovodskega in vodstvenega kadra. V novem sistemu bi bila ta struktura bolj nagrajena, a le v proizvodnji, in ne zdi se mi prav, da se je pozabilo na tehnično vo-

denje v PD in v tozidih skupnih dejavnosti.

Dodatke za posebne pogoje dela bi tudi morali odpraviti s tem, da bi odpravili slabe pogoje, čeprav je vprašanje, če bi bilo to v zdajšnjih razmerah prav. Takšne stvari vse prepočasno odpravljamo, kar pomeni, da človek že dolgo ni več naše največje bogastvo.«

HERBERT GIGERL, oec., načrtovalec informacijskega sistema v Delovni skupnosti za gospodarjenje:

ČAS KRAMPV IN LOPAT JE PREŽIVET

»Sem za nov sistem delitve OD, vendar za sistem, ki bo enostavnejši, predvsem pa tak, ki bo omogočil nagraditi delo, ne le prisotnosti na delovnem mestu. To razlagam z naslednjim:

— z nenehnim spreminjanjem smo do take skrajnosti zakomplicirali sedanji obračun, da ga brez računalnika sploh ne bi mogli več obvladati

— porušili smo razmerja, saj smo nekaterim dopuščali spremembe (praviloma navzgor), druge pa prepričevali, da je pri njih vse prav

— praviloma se niti en dodatek zaradi težjih pogojev dela, temperatur in drugih ni ukinil, čeprav je bilo stanje, ki ga je prvotno pogojevalo, sanirano

— skupina zahtevnosti dela se

uporablja le še za dokazovanje, kako je neko delovno mesto podcenjeno v primerjavi z drugim, v bistvu pa OD iz analitične ocene predstavlja še okoli 40 % osebnega dohodka; drugo odpade na dodatke in druge pritiskline

— in končno: razmerje smo spravili na nivo, ki nas nikakor ne more pripeljati do boljšega jutri, temveč obratno: prej ali slej bomo morali doumeti, da je čas krampov in lopat preživet.

Sprejemanje novega sistema nagrajevanja v času, ko se nam slabšajo rezultati poslovanja, zahteva dobro mero korajže in predvsem odločnosti, da ne bo vse zvoledelo v maratonskih diskusijah in končni rezultat ne bo bistveno boljši od sedanjega.«

Mag. BOJAN JELEN, dipl. inž. za razvoj energetike v tozdu PII:

KAJ JE BILO PREJ, KURA ALI JAJCE

»Tehniška inteligenca v železarni ni zadovoljna z veljavnim sistemom OD, pokazalo pa se je, da tudi novi predlog ni ustrezen.

V zdajšnjem sistemu elementi osebni prispevek, strokovni razvoj, ustvarjalne naloge, ki bi morali biti motivacijski faktorji, to niso. Tudi razpon je neustrezen, saj je premajhen. Predlog novega razpona 1:5 je nekaj boljši, in če bomo takšnega sprejeli, bo to korak naprej za železarno, čeprav imajo firme okrog nas večjega in nujno bi bilo, da bi bil tudi v železarni večji.

Zakaj? Strokovne službe lahko postrežejo s podatki, da podjetja, ki imajo dobre poslovne rezultate, dobro nagradujejo strokovnjake oz. da skušajo akademsko izobražen kader motivirati tako denarno kot delovno.

Kakšen naj bi novi razpon bil, bi težko rekel. To morajo oceniti strokovnjaki, primerjati pa se je

treba z drugimi, uspešnimi organizacijami.

Na očitke delavcev iz proizvodnje, češ da si razvojni kader ne zasluži bistveno večjih OD, ker od njega nimamo pričakovanih rezultatov, in da naj najprej pokaže rezultate, potem dobi nagrado, bi jaz odgovoril z vprašanjem, kaj je bilo prej: kura ali jajce. Drugače tega ne bi komentiral.

V predlaganem sistemu ocenjujem pozitivno vsak korak k poenostavitvi izračuna in to, da bodo iz njega črtani elementi, kot so ustvarjalne naloge, strokovni razvoj ipd. Zanje namreč obstajajo uradno priznane metode vrednotenja (patenti, kadrovanje), pri rednem OD pa naj se ti elementi odražajo v OP. Sploh s svojega vidika ocenjujem, da bi moral biti v sistemu OD poudarjen OP, ker menim, da je pri delu, kot je naše, človek s kreativnostjo in iniciativo bistven.«

Helena Merkač

Ivan Ristič

Marjan Kotnik

Rafko Plestenjak

Herbert Gigerl

Bojan Jelen

Sendzimir nam ponuja roko

V zadnjem času bolj neradi govorimo o naši delovni prihodnosti in o prihodnosti naše tovarne. Ra- je sklanjamo glavo pod bremenom vseobsegajoče besede KRIZA in razmišljamo, kako si bomo pomagali skozi življenje, ko bomo postali odvečna delovna sila. In tisti, ki z minimalnimi naročili krpajo delovne načrte, se ubadajo s tem, kako bi se zaposlili večino delavcev, kaj bi naredili, da bi bilo čim manj »ibrižnih«.

V tej zabubljenosti v slabe čase smo pozabili na to, da se svet vrti naprej, da so na njem območja, ki so še slabše razvita od nas in ki se hočejo razvijati, si graditi tovarne, mi pa jim pri tem lahko pomagamo z našim delom, znanjem, tehnologijo. Mogoče ne sami, pač pa s pomočjo in sodelovanjem močnejših, razvitejših.

Prav to možnost nam je sredi letošnjega januarja prišel ponuditi ugleden gost z one strani oceana — Michael Sendzimir, predsednik firme iz Waterburyja v ZDA.

KDO JE SENDZIMIR?

Tadeusz Sendzimir, starosta sodobne industrije, se je rodil leta 1894 na Poljskem in je študiral na Tehniški univerzi v Lvovu. Ko so med 1. svetovno vojno Rusi okupirali Poljsko, so ga preselili v Kijev, kjer je delal kot mehanik. Skozi viharje oktobrske revolucije se je s še dvema prijateljskima prebil skozi Sibirijo na Kitajsko, kjer je ustanovil svojo prvo tovarno za izdelavo vijakov, žebeljev in žice in v njej razvil koncept nepretrgane galvanizacijske linije.

Leta 1930 se je vrnil na Poljsko. Svoj postopek galvanizacije je razvijal naprej, razvil pa je tudi novo metodo za hladno redukcijo jekla. Leta 1931 je na Poljskem že obratovala njegova prva hladna valjar- na.

Medtem ko je prvotno veljalo, da z majhnimi valji ni mogoče hitro in dobro valjati trših kovin, se v Sendzimirovih valjarnah dogaja tudi to. Veliko natančnost in zmogljivost valjanja omogoča sistem togega ohišja. Tako je mogoče valjati tudi najtrša legirana jekla.

Pomembna Sendzimirova inovacija je tudi planetarna valjarna, kjer je par velikih valjev obkrožen s skupinami majhnih, satelitskih delovnih valjev, ki stanjšajo vročo jekleno gredico v pločevino v enem samem hodu. Kasneje je razvil še ekscentrično reducirno stiskalnico in valjarno za hladno valjanje nerjavnih gredic v pločevino v enem hodu.

To je le nekaj primerov iz Sendzimirove inovatorske delavnice, ki pričajo o veličini tega velikega izumiteljskega duha, ki izvira iz slovanskega sveta in se, čeprav se je ustalil v Ameriki, še vedno rad vrača v svoj, tako imenovani vzhodni svet.

Inovatorska tvornost se ni končala pri Sendzimiru — očetu, nadaljuje jo sin Michael, ki je za slavnim očetom prevzel firmo v Waterburyju in si dalje prizadeva, da bi na področju valjarstva ostala vodilna firma v svetu. Pripravljajo vedno nove in nove izboljšave za valjarne, njihove projekte pa uresničujejo ugledne tovarne v različnih delih sveta. Med njimi je nam najbolj poznana nemška tovarna Achenbach, za katero že vrsto let izdelujemo posamezne dele za valjarska ogrodja, pa avstrijska firma GFM, iz katere imamo moderen kovaški stroj, ki nas nadvse zadovoljuje. Sicer pa ima Sendzimir kooperante in priznane patente v ZDA, Franciji, Veliki Britaniji, Nemčiji, na Japonskem, Poljskem in v Indiji. Svoje delovanje želi razširiti še na druge dežele Vzhoda

in pri tem ponuja roko železarni Ravne.

POSLOVNI OBISK V ŽELEZARNI RAVNE

Michael Sendzimir je bil poslovni gost Železarne Ravne 13. in 14. januarja 1989. Prišel je, da bi se osebno prepričal o naši proizvodnji in možnostih medsebojnega sodelovanja ter se pogovoril o tem, katere komponente za Sendzimirovo valjarno bi Ravne poleg doseda-

Michael Sendzimir

njih še lahko izdelovale in tako sodelovale pri dobavi opreme za valjarne v Jugoslaviji, na Balkanu in v drugih državah.

Ko si je ogledal Železarno Ravne, smo ga naprosili za kratek pogovor o njegovem obisku v Evropi in Jugoslaviji, predvsem pa smo želeli, da izrazi svoje vtise o Ravnah in železarni. Povedal je:

»V Evropo potujem dokaj pogosto, saj imamo v Franciji lasten biro, kooperante pa v več zahodnoevropskih državah. In dovolj, da obiščem firmo enkrat, kajti ljudje se menjajo, stike pa je treba vzdrževati z njimi.

Na tokratnem potovanju sem bil najprej v Italiji, kjer sem preverjal, kako potekajo dela v tovarni, ki jo postavljamo, na Ravnah sem želel ugotoviti, kako bo mogoče sodelovati v prihodnje; od tod se bom podal še v Avstrijo in Belgijo.

»Ste v Jugoslaviji tokrat prvič?«
»Ne, bil sem že na Jesenicah 1956. leta, pred nekaj leti pa kot turist na Jadrano. Na Ravnah sem seveda prvič. V Jugoslaviji mi je všeč, ker so ljudje toliko prijazni, še posebej tu pri vas. In vaša dežela, pokrajina, je zelo lepa.«

»Kaj menite o železarni?«

»To je velika tovarna. Drugod so večinoma tovarne s posameznimi dejavnostmi, tu pa je v eni tovarni skoncentrirano vse, od topilnice do raznih vrst predelave in obdelave jekla. Gotovo je tako tovarno zelo težko voditi, ker je delo tako raznovrstno. Težko je sestaviti dobre načrte, plane, voditi orga-

nizacijo dela. Delo je odvisno od sposobnosti ljudi, od strojev, od tega, kako jih je mogoče uporabiti, kakšni instrumenti za merjenje so na razpolago.

V vsakem primeru pa je to, da je celotna proizvodnja skoncentrirana, velika prednost, ki jo je treba izrabiti.«

»Kakšne so torej konkretne možnosti sodelovanja?«

»Že dolgo ste znani po valjih, ki jih izdelujete tudi za Sendzimirove valjarne. Mi vaše valje priporočamo v vseh novih valjarnah, ki jih zgradijo po naših načrtih, in našim številnim poslovnim partnerjem. To tržišče bi morali obdržati, poskusiti pa prodajati valje še drugje v Evropi, pa tudi v Aziji, Indiji, Avstraliji. Glede na to, kar sem videl, menim, da lahko proizvodnjo razširite še na opremo za Sendzimirove valjarne, ki jih nameravamo graditi in posodabljam stare. Lahko delate dele za ogrodja, pa tudi ravnalce, pogone in drugo. Menim, da lahko Sendzimir in Železarna Ravne veliko naredita skupaj.

Stare valjarne je mogoče posodobiti. Kvartno ogrodje je mogoče spremeniti tako, da se montira večje število valjev, tudi 18. To daje starim valjarnam novo življenje. Pločevina se izdelata tanjša, ravnejša, boljše.

Pri nas pripravljamo še veliko drugih, novih projektov. Preučili bomo možnosti našega sodelovanja tudi v zvezi z njimi.«

IN MI?

Ponudba je jasna, konkretna in poštena. Ponudnik je ne daje iz zgolj komercialnih namenov, temveč pričakuje delo, ki pa naj bo solidno, kvalitetno, zanesljivo.

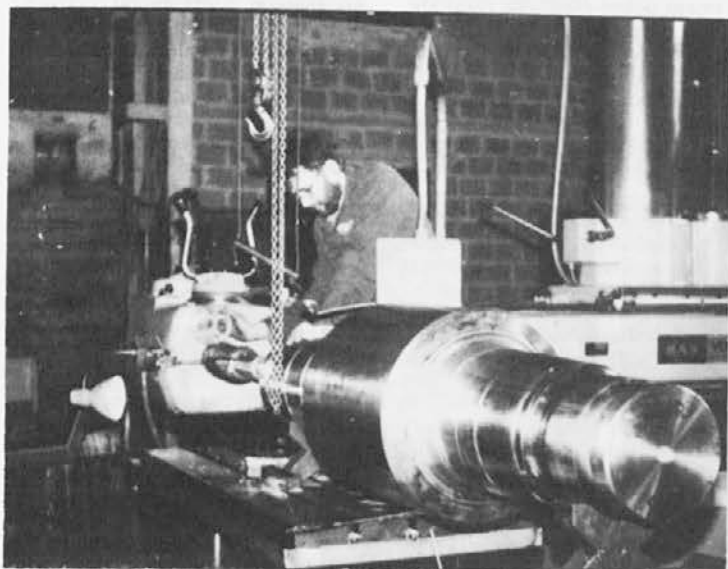
Če se hočemo znebiti mlinskega kamna, ki nas vleče proti dnu kot vso potapljačo se jugoslovansko barko, in se povzpeti na krila svetovnega razvoja, jo moramo sprejeti.

»Z vztrajnim delom, poglobljenim študijem ter resnim delom v delavnicah se lahko enakovredno vključimo v krog svetovnih proizvajalcev tovrstne opreme. Posamezne dele za te pogone že delamo. Delamo tudi valje in nadomestne dele za druga valjarska ogrodja. Če bi sprejeli to ponudbo, bi lahko razvili celotno novo vejo naših izdelkov, postali specializirani proizvajalci strojnih delov, se povzpeli v višji cenovni razred in se enakovredno vključili v Evropo 2000. Če te poti ne bomo izbrali, lahko samo propadamo,« je dejal strokovni delavec PH, dipl. inž. Marjan Senica.

V imenu vseh, ki nam je do prihodnosti Železarne Ravne, lahko torej izrečemo upanje, da ne bomo tudi ob tej ponudbi ostali koroški cincarji, ki jih šele spoznanje, da ni nobene rešilne bilke več, prisili k odločitvi. K odločitvi, ki pa jo je treba vzeti skrajno resno, saj nič ne more biti podarjeno. Vsak posel, vsako delo si bomo morali trdo prislužiti. Če tega ne bomo hoteli, bo lahko naš prvi sklenjeni posel že tudi zadnji.

Upajmo torej, da Sendzimirove prvi poslovni obisk na Ravnah ni bil zaman in da tudi ni bil — zadnji.

Moja Potočnik

Natančno delo

NA OBISKU V ARMATURAH

Tovarna, ki hoče biti dobra

Pravijo, da že na dvorišču spoznaš, v kakšno tovarno si prišel. Kjer imajo pred pragom red, veš, da jim ni vseeno, kakšen vtis naredijo na obiskovalca, in temu je takoj jasno, da tu gospodarijo ljudje, ki vedo, kaj hočejo. Nasprotno pa, kjer te pozdravi zmešnjava na dvorišču, tudi v proizvodnji ne boš našel posebnega reda.

O tem sem razmišljala, ko sem odpirala vrata v stavbo, ki ji na zunaj ni videti, da je tovarna. Lahko bi bil hotel. Tudi nasadi pred njo mu ne bi bili v sramoto. Vstop v vežo mi ni porušil dobrega vtisa. Lično oblikovan razstaveni eksponat z različnimi izdelki mi je sicer dal vedeti, da sem prišla v tovarno, kjer obdelujejo kovine, ampak red in čistoča sta bila tudi tu in sta se nadaljevala v proizvodni dvorani. Tako mi ni bilo težko stopiti na vrh, v poslovne prostore.

Čeprav sem imela smolo, da sta bila odsotna tako ravnatelj kot njegov namestnik, me niso odslovili. Kaj hitro so našli človeka, ki sta mi znala povedati dovolj zanimivosti o preteklosti in sedanjosti tovarne, ki nad naslovom Armature nosi ponosni (?) napis Železarna Ravne.

O Armaturah smo tisti, ki delamo znotraj plotu Železarne Ravne, razmišljali že vse mogoče. Kaj nam je te tovarne sploh treba, ko smo že dovolj veliki, saj ne znanjo delati (ko smo slišali o njihovih izvoznih spodrslijah), to je zgrešena investicija (ko so izgubili rusko tržišče, za katero je bila tovarna prvotno zgrajena). Kdo ve, kaj bi stori s tem tozdom, ko se položaj ne bi spremenil. Zdaj so tako daleč, da lahko pomagajo svojem dobavitelju, Jekloliarni, k zmanjšanju izgube.

Se so neporavnani računi. Velika pošiljka armatur za Bolgarijo je ostala neprodana, poslovanje s posrednikom za zahodnonemško tržišče se ni povsem razčističeno. Toda toz, ki je pred osmimi leti začel iz nič in je v tem času popolnoma preusmeril proizvodnjo, se je našel. Sicer sovjetskega tržišča ni izgubil zato, ker zanj ne bi znal ali mogel zadovoljivo delati, ampak zaradi zunanjih dejavnikov, toda posledice so bile navsezadnje za kolektiv pozitivne. Moral se je spoprijeti z zahtevnim zahodnim tržiščem in ker je hotel preživeti, je to zmožal.

Glavni tehnolog proizvodnega programa **Marjan Lauko** je pot preusmerjanja proizvodnje takole orisal:

»Težko je bilo v prvih letih, preden smo sploh osvojili in obvladali proizvodno tehnologijo. Resnici na ljubo je treba reči, da je bilo sovjetskega kupca lažje zadovoljiti kot naše sedanje odjemalce, ki so večinoma iz Zahodne Nemčije in ZDA. Le malo delamo za domače

kupce, za SZ pa komaj toliko, da je omembe vredno.

Današnje težave so v bistvu enake kot prva leta, le da jih lažje premagujemo, ker je naša proizvodnja utečena. Problemi so pri osvajanju novih izdelkov. Želimo jih delati čim več, kajti moramo se prilagajati tržišču.

Marjan Lauko

Za proizvodnjo za Zahod smo se usposobili, ker smo bili v to prisiljeni. Drugače ne bi bilo kruha. Ko pa smo enkrat začeli, nismo smeli nazaj. Moram reči, da smo napredovali tudi s pomočjo kupca. Posredoval nam je svoje zahteve in mi smo jih poskušali upoštevati. Reklamacij večinoma ni povzročalo naše delo. Vzroki so bili navadno druge, večkrat npr. v materialu. Kupci so dajali pripombe tudi zaradi lepotnih napak, šlamparij, estetskega videza. Sprejeli smo njihove zahteve in zdaj smo jih v stanju zadovoljiti. Naš cilj je izboljšanje kakovosti in povečevanje funkcionalnosti izdelkov. Potrebnovali bi močnejšo razvojno službo, lasten razvojni oddelek, kajti naša proizvodnja mora biti kar se da fleksibilna, prilagodljiva zahtevam trga. Žal smo tu nemočni. Železarna Ravne nima takega sistema nagrajevanja, da bi z njim lahko privabili strokovnjake. Nasprotno. Imeli smo že v tozdu dobre strokovnjake, pa so odšli, ker so drugod imeli možnost boljšega zaslužka.

Železarna Ravne je pred leti začela graditi tovarno na Muti, ker je želela investirati, ugodne možnosti pa so bile na tako imenovanem nerazvitem območju, kamor radeljsko občino štejejo. Tam naj bi bilo na razpolago tudi dovolj delovne sile.

To je bila le ena plat medalje. Delavce iz okoliških krajev je res bilo mogoče zaposliti, toda kovaška in livarska tradicija na Muti je bila premalo, da bi bilo mogoče kar iz zraka vzeti kvalificirane obdelovalce kovin. Kako je bilo s proizvodnjo in kadri v tistih prvih časih, ko so pred osmimi leti Ar-

mature začele obratovati, je povedal delovodja **Milan Kolar**.

»Začetek je bil izjemno težak. Prej sem petnajst let delal v železarni na Ravnah, v brusilnici, kjer je bilo delo povsem utečeno. Ljudje so znali delati, šlo je samo za to, koliko se kdo potruji. Od tam ne bi bil šel, ko se mi ne bi bilo treba tako daleč voziti. Tu so mi dali možnost dobiti stanovanje na Muti, kar je blizu mojega doma. Zato sem prišel.

Že v železarni sem bil kakšne dve leti delovodja in tudi tu sem dobil to delovno mesto. Toda prva leta sem bil bolj brusilec in učitelj.

Z OPTIMIZMOM V NOVO LETO

Po podatkih ravnatelja Alojza Karničnika so v Armaturah leto 1988 zaključili uspešno. Načrtovano realizacijo so prekorčili za okoli 120 %, v primerjavi z letom 1987 so jo povečali za več kot 70 %, fizično proizvodnjo prejšnjega leta so presegli za 22 %.

Za leto 1989 so pridobili dovolj naročil, največ izvoznih, kljub temu, da so izgubili avstrijskega partnerja. Schmidt se je namreč zaradi nesporazuma s tozdom Jekloliarni odvrnil tudi od njih. Zato pa se bo kar za 30 % povečal izvoz v ZRN, precej tudi v ZDA. Nekaj naročil so pridobili v Bolgariji. Sovjetska zveza pa je zaradi trgovinskega primanjkljaja z Jugoslavijo naročila v Armaturah še zmanjšala.

Precej naročil za leto 1989 so Armature pridobile tudi na domačem trgu.

Brušenje orodja je zahtevno opravilo. Fantje, ki so se tu zaposlovali, ga niso obvladali. Bili so večinoma nekvificirani. Prišli so, nekateri le toliko, da so se razgledali — in odšli. Bila je tisti čas velika fluktuacija. Kako je v takih razmerah mogoče delati, ve le tisti, ki je to doživel. Brez pomoči železarne go-

Milan Kolar

tovo ne bi šlo. A najbolj smo bili odvisni od nas samih, od lastne volje.

Delo z orodjem je bilo še posebno zahtevno in težavno. Izrabljalo se je bolj, kot bi bilo treba, ker tudi delavci pri strojih niso bili večji dela. Izmišljali smo si vse mogoče, da smo podaljšali njegovo uporabno dobo. Polagoma se je stanje izboljšalo. Tisti, ki so ostali, so se

naučili delati in tudi delovne discipline so se navadili. Moj položaj je bil zaradi takih razmer po svoje olajšan. Ker sem znal delati in sem druge učil, moja avtoriteta ni bila vprašljiva. Če ljudje vidijo, da nekaj znaš, imaš veljavo. Zato posebnih težav z disciplino nisem imel. Težko je bilo le v času, ko je primanjkovalo dela. Ljudje se hitro navadijo pohajkovati. Ko je treba potem poprijeti, je nekaterim težko. Tudi tisti se težko utirajo, ki niso prej nikoli delali v tovarni. Toda sčasoma se izoblikuje delovna zavest. Kdor tega ne zmore, odide. Lahko rečem, da se je stanje glede kadrov pri nas doslej že dokaj ustalilo.

Lani nam dela ni primanjkovalo, bili pa so sunki, ko včasih nismo pravočasno dobili litine in je bil dobavni rok zelo kratek. V takih primerih je treba ljudi pravočasno pripraviti na dodatno delo. Ker so v moji skupini večinoma mlajši fantje, raje izrabijo te ure kot proste, manj pa jih obračunavajo kot

nadure. To, menim, je tudi v interesu železarne. Glede izrabe prostih ur ne delam posebnih omejitev. Če kdo želi biti doma v petek, mu dovolim. Samo da mi je na razpolago tedaj, ko ga v tozdu resnično potrebujem.

Meni toz velika pomeni. Kar dar je kaj nujnega, tudi izven delovnega časa, grem na šiht, čeprav mora zato kako potrebno domače opravilo počakati. Opažam, da so se v teh letih podobnega odnosa navzeli že tudi mlajši sodelavci.

Delam z veseljem. Pomoč nekdanjih sodelavcev v železarni bi mi marsikaj prav prišla, a je žal predalet. Pomagam si, kakor vem in znam. Ker nimamo ustreznih strojev, je treba marsikaj kombinirati, da narediš tisto, kar potrebuješ. Razmere te pač prisilijo, da se postaviš na lastne noge. Navsezadnje je to dobro. Kdo bi najbrž presodil, da je pri mojem delu tudi precej inovacij. Ne uveljavljam jih. Bolj mi je v zadovoljstvo, da mi nekaj uspe, da gre delo v tozdu naprej, kot denar, ki bi ga s tem pridobil.

Nočem reči, da imajo že vsi delavci Armatur tako delovno zavest kot naš sogovornik. Marsikateri je nikoli ne bo imel, mnogi bodo še odšli. Toda če bo vsaj nekaj tistih, ki bodo ostali, tako gledalo na svojo tovarno kot Milan Kolar, se nam za Armature ni bati.

Kolikor še ni — to bo dobra tovarna. Mojca Potočnik

INOVATORJA ŽELEZARNE V LETU 1988

Medtem ko smo v prvi letošnji številki predstavili inovatorja Vojo Karnerja in skupino, ki jo je vodil Joško Kert, tokrat poravnavamo dolg še do preostalih dveh dobitnikov priznanja »inovator železarne« v letu 1988.

KAREL PODLESNIK

Je tehnolog proizvodnje zobatih vencev v tozdu Kovinarstvu.

Priznanje inovator železarne je dobil za spremembo tehnologije izdelave zobatih vencev. To je njegova prva inovacija.

»Zobate vence so prej delali v Železarni Ravne. Odkar jih delamo v Kovinarstvu, smo tehnologijo izdelave že izboljševali, moja inovacija pa pomeni precejšen korak naprej. Gre za izboljšavo pri gretju in kalibriranju. Prej smo vence toplotno obdelovali v pretočni peči na nafto. Pokurili smo veliko naf-

te, imeli velike stroške, dosegali pa slabo kakovost. Zdaj smo to peč odstranili, namesto nje uporabljamo elektro peč, vence pa kalibriramo v hladnem, s čimer smo dosegli, da dimenzijskih odstopanj ni več.

Z inovacijo smo tako dosegli boljše kakovost, dimenzijsko natančnost izdelkov ter prihranek v proizvodnji zobatih vencev.

Kljub temu avtor tej inovaciji ne pripisuje ne vem kakšnega pomena. Meni, da je to nekaj, kar je bilo

pač treba narediti, ker po starem ni bilo v redu. Priznanje je zato vzel bolj kot spodbudo za nadaljnje delo.

»V Kovinarstvu imamo veliko zamisli, predlogov in idej, nam pa velikokrat zmanjka moči, da bi jih uresničili. Navadno je vsak predlog povezan z napravo, torej z denarjem. Ker ga ni na razpolago, se je treba predlogu odreči. Zamisel je treba nekje preizkusiti. Ker za to nimamo posebnih strojev, moraš posegati v proizvodnjo. To povzroča take težave, da raje vse skupaj opustiš. Tako ostane veliko predlogov neizpolnjenih, kar je največja škoda za proizvodnjo. Imamo večinoma stare stroje; izboljšave na njih so možne in nadvse dobrodošle, pravzaprav nujne, če jih bomo hoteli še naprej uporabljati. Bomo jih pa morali, saj denarja za nove nimamo.«

Karel pravi, da sicer delavci takim poskusom in posegom ne nasprotujejo.

»Tu je majhen obrat, vsi se poznamo med seboj, vsak ve za drugega, kaj dela. Zato tudi nasprotovanja med proizvodnjo in pisarno ni. Četudi je moje delovno mesto v pisarni, sem vsak dan v proizvodni hali in spremljam delovni proces. Zato vem, kako se dela, in tudi to, kaj bi bilo treba še storiti.«

Veliko mu je do tega, da bi njegovi tovarni dobro šlo. Kot pred leti, ko jim je železarna pomagala iz težav, bi potrebovali pomoč tudi zdaj. A ne v starih, odpisanih strojih, ki delajo iz tovarne muzej, ampak v sodobni opreми, s katero bo

tudi njihova proizvodnja postala konkurenčna, osebni dohodki pa bolj zadovoljivi kot zdaj. Predvsem pa bi bili rešeni strahu pred tem, da bodo ostali brez dela.

V tozdu jim namreč primanjkuje tudi dobrih, tržno uspešnih proizvodnih programov. Poleg zobatih vencev, za katere imajo zagotovljen trg, izdelujejo še stroje za razrez, ki so jih razvili sami in so z njimi na trgu tudi že uspeli, razvijajo pa še poseben kopač za rudnike. Kako se bo obnesel, še ni mogoče reči.

Kakor tehnologijo tako so tudi opremo za proizvodnjo zobatih vencev v Kovinarstvu dobili iz ravenške železarne. Izdelek je perspektiven, saj ga prodajajo doma in na inozemskem tržišču, v Nemčiji. Žal pa tu niso konkurenčni. Zaradi zastarele opreme in predolgih časov izdelave ne dosegajo svetovno priznane cene. Da bi jo, bi morali posodobiti celotno proizvodno linijo. Sami, ob sedanjih visokih uvoznih dajatvah, tega ne zmorejo, nerentabilne proizvodnje pa tudi ne morejo nadaljevati. Ali bo treba program opustiti ali pa se bo le izkazala pomoč in solidarnost železarne.

Rešitev bi bila tudi v razširitvi proizvodnih programov. Potrebno bi bilo dobre razvojne strokovnjake, ki pa jih je v majhno tovarno, kjer je tako delo veliko bolj na očeh kot v velikih sistemih, težko privabiti, v Kovinarstvo pa še posebej, ker Železarna Ravne nima stimulativnega sistema nagrajevanja strokovnjakov.

DRAGO KLEMENC

Priznanje železarne je dobil za dolgoletno inovativno dejavnost.

V Informativnem fužinarju smo ga kot inovatorja predstavili že pred dobrimi štirimi leti (IF 1984, št. 8, str. 12), ko je dobil za svojo inovativno dejavnost občinsko priznanje.

Kot delavec inovator se od tedaj prav gotovo ni spremenil. Zadolžen je za mehansko obdelavo valjev in poskuša narediti vse, da bi delo potekalo gladko. Če orodje ali delovna priprava ne ustreza, jo je treba izboljšati, prilagoditi, narediti novo.

»Človek ostane tisto, kar je,« pravi. »Če se ozrem vase in se vprašam, kako je z mojim življenjem, si odgovorim, da nekaj sem dosegel. Oče mi ni imel dati drugega kot vcepiti delovne navade. V številni družini sem bil prvi, ki je prišel do poklica. Mislim, da sem v šoli pridobil znanje v praksi dobro uporabil in izpopolnil. Po tridesetih letih dela sem šel v delovodsko šolo, da ugotovim, ali sem se še sposoben kaj naučiti.«

Ponosen je na svoje praktično znanje, ve, da ga komaj kdo prekosi, zaveda pa se tudi njegovih okvirov.

»Nisem tu med najstarejšimi delavci, vendar imam precejšnjo de-

lovno prakso. Moti me, da ne pride v proizvodnjo več mladih inženirjev. Od mene in drugih bi namreč lahko veliko pridobili, vsi skupaj pa bi za proizvodnjo naredili več kot mi sami. Ko se jaz odločim za kakšno izboljšavo, me pri zamisli ovira pomanjkanje teoretičnega znanja, premalo vem o posledicah sprememb za varnost dela in podobno. Inženir ima o vsem tem znanje, ki ga je pridobil na fakulteti, lahko nakaže idejne rešitve, mi pa jih dopolnim z možnostmi praktične izvedbe. Tako sodelujemo z našim inženirjem Sonjakom. Kar je v oddelku valjev, je svoje bogato teoretično znanje dodobra oplemenitil s praktičnimi izkušnjami. Zdaj je, žal, na tem, da odide iz tozda, kar bi bila za proizvodnjo velika izguba. Novi inženir bi se moral spet učiti praktične abecede.«

Drago se do dna zaveda vrednosti in potrebe po znanju v proizvodnji. Tudi svoje vodstveno delovno mesto bi bil pripravljen prepustiti strokovnjaku, če bi to pripomoglo k ureditvi razmer pri proizvodnji valjev.

Sam je za to proizvodnjo storil vse, kar je bilo v njegovi moči. Razmišljal je včasih dan in noč, ko je iskal rešitve, nosil je valje na ro-

kah od stroja do stroja, da so naredili res takšne, kakršne je zahteval kupec. In so uspeli. Prebili so se na zahtevno tuje tržišče kljub pomanjkljivi tehnološki opremljenosti delavnice. Zdaj pa doživljajo reklamacije, izgubljajo zahtevna, a zanje tako dobrodošla naročila. Pokazalo se je, da je samo njihovo prizadevanje premalo, da je mehanska obdelava le člen v proizvodni verigi izdelave valjev. Čeprav le-to v glavnem obvladajo, to ne pomeni veliko, ko pa metalurški del, predvsem toplotna obdelava, ni tehnološko dovolj dobro opremljena, zaradi česar nastaja večina reklamacij, in če zaradi sla-

be organizacije dela v železarni ni mogoče poslovati na svetovnem trgu.

»Lepo je, če pri delu uspeš, nič ti ni pretežko narediti. Hudo pa je, če vidiš, da tvoja prizadevanja ne rodijo sadov. Ob vsem, kar se pri proizvodnji valjev dogaja, sem zato tega priznanja nadvse vesel. Če so me izbrali izmed 7000 ljudi, pomeni, da moje dosedanje delo le nekaj velja. Toda v kolektivu ni dovolj, če si prizadeva eden ali nekaj ljudi. Dobro moramo delati vsi. Le tedaj bomo kot tovarna, tozda ali oddelek uspešni, le tedaj bomo preživeli in se prebili naprej.«

FUŽINAR ZA RAZVOJ

KAJ SMEMO VEDETI O KROMU

Prednosti in hibe treh tipov nerjavnih ali temperaturno obstojnih gradbenih jekel

Iz česa so nerjavne posode, šobe gorilnikov, okovja ladijskih bivalnih prostorov, ladijski propelerji, naftne ploščadi na mrzlih morjih, notranje opore poškodovanim človeškim kostem?

Gotovo iz nerjavnih ali ognjeobstojnih jekel.

Čisto kromova nerjavna in temperaturno obstojna jekla vsebujejo poleg železa in zelo malo ogljika še okoli 2 % aluminija in prav toliko silicija ter okoli 25 % kroma. Taka jekla so čisto feritne strukture in so zelo obstojna proti vročim plinom, ki vsebujejo žveplove spojine.

Niso pa obstojna feritna kromova jekla proti marsičemu drugemu.

Ohlajanje visokokromovega ferita skozi temperaturno mejo 475° C namreč povzroča t.i. 475° C — krhkost. Ta bolezen napade jeklo s 25 % kroma že, če je ogreto samo nekaj minut na temperaturi 475° C. Žilavost pade, trdota pa zraste. Domnevno zadeli krhkega (k prvotni strukturi enako razvrščenega in z njo zraščene) izločka, zapletene kromosome spojine. V tem smislu se moramo bati karbidotvornih elementov (C, N, Cr, Ti, Nb), ki posredno napeljujejo k tej bolezni s tem, da izločajo iz osnove karbide in prav tako tudi krom.

Na srečo se moremo 475° — krhkosti rešiti tako, da izdelek (odkovek) ogrejemo nad 600° C in ga hitro ohladimo, t. j. v vodi ali vsaj olju.

Drugi elementi, kot so Mn, Ni, Si ali Mo, nam ne hodijo na roke v tem feritnem jeklu zato, ker ovirajo difuzijo in tako omogočajo avstenitu, da se potuhne in ostane celo po ohlavitvi (toplotna obdelava) v feritnem jeklu.

Veliko večje težave, t. j. razpoka, ne že kar med kovanjem, nam povzroča črv, ki se vtihotapi med 600 in 800° C. Ime mu je sigma faza in ga vidimo po mejah med feritnimi in avstenitnimi zrnji ali znotraj ferita. Odplaknemo ga šele z visokim žarjenjem tako, da se zalega ne vrne več in da ne škoduje. Boljše pa je seveda, da se izognemo vsemu, kar priključa na svet sigma fazo!

Eden takih izzivalcev je hladna deformacija, drugi je navidez skromni silicij, ki povabi sigma fazo že v nizkokromovih jeklih. Tako imamo še izgovor več, da silicija ne sme biti v nerjavnih jeklih ni 4 %, kaj šele 8 %.

Spisek bolezni feritnih jekel pa

še ni končan. Ena od velikih sitov je delta ferit, šibek kot vsak ferit, ki se prikaže pri visoki temperaturi.

Preidimo k drugačni vrsti jekla. Širše uporabna kot feritna so tista ognjeobstojna jekla, ki jih imenujemo avstenitna.

Imajo avstenitno zrno. Take strukture pa jim ne priskrbi krom, saj je feritotvorec. On jim zagotavlja le temperaturno obstojnost. Avstenita oz. gama faze ne bomo našli v nobenem jeklu pri sobni temperaturi, če ni navzoč gama element, npr. mangan ali nikelj. Avstenitnih (t. j. nemagnetnih) kromovih jekel ni, so pa krom-manganova, krom-nikljeva in lahko bi imeli krom-kobaltova ali krombakrova. V resnici opazimo v kobaltovih hitroreznih jeklih precej avstenita in tam imamo kar dosti opravkov, da se ga rešimo — ni namreč zaželen. Sodobna nerjavna visokotrdna martenzitna izločilno utrđljiva jekla sicer tudi vsebujejo baker, vendar le za tvorbo izločkov. V ognjeobstojnih avstenitnih jeklih nastopajoči nikelj (za tvorbo avstenita je boljši od mangana, povzročitelja krhkosti, ki ga pome-ni par krom — mangan po popuščenju) ne prinese samo talentov, ki jih kaže avstenit. Žal podlega kemikom dobro znanemu vztrajnemu nagnjenju niklja do žvepla.

Kjerkoli je jeklen izdelek podvržen visoki temperaturi in žveplovim spojinam, je pomembno, da ni iz jekla, ki vsebujejo nikelj.

Drugače pa so taka avstenitna jekla zelo priročna: odlično se dajejo preoblikovati, obstojna so proti koroziji in visoki temperaturi (1150° C) ter proti zarezam oz. njihovem napredovanju pod vplivom napetosti. Vendar je izdelek neoporenen proti zarezam, če le-te niso izdolbene s pritiskom, ki povzroči hladno deformacijo.

Avstenit stabiliziramo s povišanjem ogljika in dušika (celo do 0,5 %) in z deformacijo. Če po deformaciji še žarimo na 400° C, se avstenitnemu jeklu lepo poveča trdnost. Ne smemo žariti nad 400° C, ker se tedaj iz avstenita tvori ferit, ki ima majhno trdnost. Trdnost moremo povečati tudi s toplo deformacijo (700—800° C), ki povzroči utrjenje z izločki (npr. drobnimi karbidi). Zmerom ne moremo izdelka deformirati, hladno kovati ali valjati. Tedaj nam ostane le izbira, ali želimo zelo žilav in ne preveč trd izdelek ali zelo trd, ki ne bo preveč žilav. Prva že-

lja se nam uresniči, če žarimo na temperaturi nad mejo topnosti karbidov, druga, če žarimo pod to mejo. S poskusnimi žarjenji vzorcev (majhnih kosov) tega jekla ter z metalografskimi pregledi odkrijemo to mejo.

Iz jekel z 18 % Cr, 10 % Ni in 0,9 % Nb lahko s hladnim valjanjem in poznejšim žarjenjem na 400° C dobimo izdelke neverjetne trdnosti 2100 N/mm². Raztezki so za take trdnosti tudi visoki: 10 %. Prav ko nalašč za letala in hitra vozila. Celu navadno jeklo z 18 % Cr in 9 % Ni ali 9 % Mn vzdrži pri 600° C natezno silo 300 N/mm² in še več. Šele nad 600° rajši ne bi uporabljali teh jekel, posebno nikljevega ne, ker mu pade do 800° C zmožnost raztezanja za 80 %, t. j. na 7 %.

Ta jekla se očitno ne bojijo pekla, saj so pripravljena prestati obe hudi skrajni temperaturi. Nič jim ni, če morajo prenašati silo, opravljati delo pri +100° C. Tedaj so še bolj trdna kot pri visokih temperaturah. Gre za hladilne naprave in napeljave ali cevovode na Alaski, v Sibiriji ali še bližje kateri od Zemljinih čepic. Natezni trdnosti 1100 N/mm² dela družbo odličnih 35 % razteza in še več vrednih 140 J žilavosti (DVM zarezja). In če pomislimo, da ima tako jeklo z manj kot 0,1 % C in z 18 % Cr in 9 % Ni podobno žilavost še pri 600° C in da ima največjo 180 J pri 800° C! Prav podobno žilavost in še večjo trdnost kaže jeklo s 14 % Cr in 9 % Mn — ker pa vsebuje nekaj delta ferita, je pri — 180° C čisto prekrhko (žilavost 10 J).

Avstenitna jekla so nepogrešljiva za nizkotemperaturne naprave, ki morajo biti obstojne tudi proti tresenju, t. j. žilave. Terja pa izdelava takih, proti mrazu obstojnih, žilavih jekel posebno skrb — ne smejo vsebovati delta ferita.

Pod mikroskopom nedolžno svetleči traki, ki jih more biti celo do 30 % površine (in prostornine), dopustnih pa je le 5 %, so kaj nevaren led, na katerem spodsne vsakemu kovaču. Ne dopuščajmo krčilnega kovanja — izdelek razpoka, metalurg pa občuti huje, kot če bi padel na ledu.

To je ena slaba stran sodelovanja kroma z manganom. Poleg tega samo z manganom ne moremo izdelati, čeprav bi želeli, čisto avstenitnega jekla, kadar omejujemo vsebnost kroma.

Nekateri raziskovalci so ugotovili, da delta ferit ni zmerom neroden, ampak včasih tudi koristi: v jeklu z 18 % Cr in 8 % Ni je do 3 % ferita zaželenega, ker zmanjša občutljivost izdelka proti vročini (npr. v jedrskih reaktorjih) in s tem izboljša varnost proti vročemu lomu. Prikupen je tak majhen odstotek ferita tudi zato, ker omogoča prilagajanje napetosti. To je zelo pomembno. Če namreč teh nečistosti evtektiske sestave, ki se tvorijo med varjenjem, ne bi odstranili (ali vsrkali), bi podpirale nastanek razpok v prehodni coni zvara.

Omenimo dve jekli, ki se uporabljata v naftni industriji in medicini. Prvo vsebuje poleg železa 0,04 % C, 18 % Cr, 7 % Ni in 0,3 % N in služi večinoma kot nemagnetna objemka svedra za kisle naftne vrtnice.

Oblikujemo ga lahko le z natančnim kovanjem, npr. s sodobnim kovaškim strojem. Med drugim zato, ker je možno kovati samo v ozkem temperaturnem območju. Končna temperatura je 750—800° C.

Drugo avstenitno jeklo našega časa vsebuje čimmanj ogljika, 22 % Cr, 10 % Ni, 3 % Mo, 0,3 % Nb in 0,5 % N. Tak velik dušik služi utrjenju z izločanjem spojin v osnovno jeklo. Izdelki so trdni do 920 N/mm², če pa jih hladno vlečemo, so še enkrat vzdržnejši — ne da bi se jim zmanjšala korozijska obstojnost (trdnost je namreč brat ogljiku in ta ima, žal, rad korozijo). To jeklo ne pozna strahu pred sigma fazo in tudi ni karbidov, ki bi povzročali krhkost. Zavaljo tega smemo izdelovati iz njega gradbene dele velikih prerezov (naftna industrija, ladijske osi, črpalke), ne da bi imeli zaradi velikosti kaj zmanjšano žilavost. Primera je ta zlitina tudi kot nadomestek določenih človekovih kosti, če je treba. Zdravniki jo poznajo pod imenom Rex 734.

Tretja vrsta korozijsko obstojnih jekel so tista iz obeh struktur: feritne in avstenitne. So sicer manj korozijsko obstojna od čisto avstenitnih, toda varna so pred interkristalno korozijo, zavaljo česar jih po varjenju ni treba toplotno obdelovati. Tudi ta lahko zbolijo za 475° C krhkostjo (ferit), žilavost in mejo lezenja imajo zelo majhno. Toda natezno trdnost imajo še kar lepo, četudi vsebujejo blizu 10 % niklja. Kadar imajo 20 % kroma in le 6 % niklja, je trdnost zelo veloka, ker je struktura predvsem martenzitna. Jeklo z 20 % Cr in 3 % niklja vsebuje zelo veliko ferita in se pusti zato odlično raztegovati, t. j. ima velik raztezek pred raztrgom, kar pomeni veliko varnost pred zlomom.

Če kdaj naletimo na krom-manganovo ognjeobstojno ali korozijsko obstojno jeklo, se zavedajmo, da je veliko bolj kot krom-nikljevo občutljivo za sigma-fazo. Ta spojina mangana in železa razkrajja jeklo med kovanjem in slabša žilavost izdelka med uporabo, če do nje sploh pride.

Krom-manganova jekla pa so lahko tudi bolj raztegljiva in trdnost ob prenehanju elastičnega raztezanja je nasproti raztrzni trdnosti večja kot pri krom-nikljevih jeklih.

Povzamemo lahko, da so feritna nerjavna in ognjeobstojna jekla zelo ogrožena od sigma faze, delno tudi od delta ferita, so pa edina obstojna v okolici žveplovih spojin.

Avstenitna lahko po želji utrdimo ali pa obdelamo na veliko žilavost. Primerena so za nizkotemperaturne naprave, ki so podvržene tresljam ali udarcem, ker so zelo žilava tudi še pri — 100° C. Potrebujemo jih izdelovalci naftnih vrtilnih naprav na visokem severu. Avstenitno-feritna jekla so odvisna od razmerja kroma in niklja v njih. Izdelamo lahko trdnjša ali manj trdna, pa zato dobro raztegljiva. Radi jih uporabljamo, ker po varjenju ni toliko skrbi z njimi kot z drugimi, medzrnjski koroziji podvrženimi jekli. Mag. Franc Uranc

POPRAVEK

V članku Kaj smemo vedeti o kromu (Informativni fužinar št. 1, 1989) se na str. 12 konec drugega odstavka v drugem stolpcu pravilno glasi:

Vzemimo zlitino z manj kot 0,1 % C in z 12 % Cr, 40 % Ni, 5 % Mo, 4 % Co, 3 % Ti, 1 % Al, 0,01 % B in ostalo železo. Po ohlavitvi s 1100° C ima trdoto 150 HB (500 N/mm²), z nadaljnjim staranjem pri 750° C/100 ur doseže 360 HB (1200 N/mm²).

Uredništvo

POLITIKA + EKONOMIJA = POLITIČNA EKONOMIJA

BANKA

— je organizacija, ki zbira razpoložljiva denarna sredstva po nižjih obrestnih merah (pasivne obresti) in jih potem posoja po višjih obrestnih merah (aktivne obresti) in na ta način ustvarja profit. Danes poznamo predvsem dvostopenjske bančne sisteme, ki jih tvorijo:

— centralna banka, ki je osrednja institucija v vsakem denarnem sistemu,

— poslovne banke
ti dve vrsti organizacij se od ostalih finančnih institucij razlikujeta po tem, da lahko kreirata dodatni denar (prva teoretično neomejeno količino, druga pa omejeno količino denarja).

Z letom 1976 smo pri nas razvili naslednji sistem bank:

— **interna banka**, ki je poslovna banka, ker ne izvaja emisije knjižnega denarja. Je pravna oseba, ki zbira sredstva od različnih subjektov združenega dela in jih plasira naprej po nalogu združenega dela. Če velikost posla ne zahteva družbeno pravne osebe, zakon omogoča ustanovitev posebne finančne službe.

— **temeljna banka** je poslovna banka, ki opravlja dve temeljni funkciji: zbira in nalaga sredstva ter izdaja knjižni denar. V temeljne banke se združujejo OZD, SIS, interne banke...

— **združena banka** je poslovna banka, sestavljajo jo temeljne banke, ki lahko nanjo prenesejo nekatere funkcije npr. izvajanje mednarodnega plačilnega prometa.

— **Narodna banka Jugoslavije** predstavlja in vrši vlogo centralne banke, sestavljajo jo NB republik in pokrajin. Po pooblastilu skupščine SFRJ vodi kreditno monetarno politiko v našem narodnem gospodarstvu, izdaja primarni denar, kreditira poslovne banke in federacijo, vstopa v poslovne odnose s tujino, kupuje in prodaja zlato in devize ter vrednostne papirje, vodi nadzor nad mednarodnim plačilnim prometom.

BANKOVEC

— je papirnat denar, ki se je razvil v 17. in 18. stol. v Londonu, ko so varčevalci bankirjem prinašali v varstvo zlato in zanj dobili posebno papirnato potrdilo. Nekoč so bili bankovci zamenljivi za zlato, danes pa te zamenljivosti iz različnih razlogov ni več nikjer na svetu.

BILANCA STANJA

— je vrednostni prikaz stanja premoženja OZD v danem trenutku. Ima obliko črke T. Na levi strani je aktiva, ki izkazuje premoženje, ki OZD omogoča delovanje, na desni strani pa je pasiva, ki kaže, od kod to premoženje izvira. Temeljno načelo bilančnega izkazovanja je, da mora biti aktiva vedno enaka pasivi.

BONITETA

— kreditna sposobnost OZD, iz-

ražena s sposobnostjo te OZD, da bo pravočasno poravnala svoje obveznosti. Zajema likvidnost, ekonomičnost in celotno poslovno sposobnost OZD, ne samo v danem trenutku, ampak tudi v prihodnosti.

BORZA

— je organizirano tržišče homogenega produkta, ki se na tem tržišču prodaja ali kupuje. Glede na produkte ločimo produktno borzo, denarno devizno in efektivno borzo.

CARINE

— so eden izmed najčeste uporabljenih instrumentov v politiki protekcionizma. Z njimi država zaščiti domače proizvajalce pred tujo konkurenco, kar pa ima lahko tudi določene negativne posledice.

CENA

— teorija delovne vrednosti pravi, da delo že samo po sebi ustvarja vrednost in da je cena denarna oblika vrednosti, v resnici pa je izhodišče menjave, saj brez cene ni vrednosti. Cena se v tržnih gospodarstvih oblikuje na trgu na osnovi ponudbe in povpraševanja po določenem blagu, v centralno-plan-skih gospodarstvih pa jo določa država.

DEFICIT

— primanjkljaj, kadar ima določen subjekt višje odhodke od prihodkov.

DEFLACIJA

— je zvišanje kupne moči denarja. Z enako količino denarja lahko kupimo večjo količino blaga. Ima prav tako negativne posledice na narodno gospodarstvo kot inflacija, saj se pri deflaciji zmanjša agregatno povpraševanje, proizvajalci ne najdejo več kupcev in ne morejo prodati blaga, zato zmanjšajo investicije, kar pripelje do zmanjšanja gospodarske rasti.

DEVALVACIJA

— je v splošnem posledica inflacije in hkrati generira dodatno inflacijo. Je dejanje države, ki zmanjša vrednost domače valute glede na vrednost denarnih enot ostalih držav, na ta način se stimulira domači izvoz in destimulira uvoz.

DELO

— je zavestna človekova dejavnost, katere namen je ustvarjanje uporabnih vrednosti.

DEVIZA

— je širši pojem od valute, je vsaka terjatev do tujega narodnega gospodarstva, vključuje knjižni denar in druge oblike terjatev, plačljivih v tujini. Deviza vključuje valuto, obratno ne velja.

DELNICA

— je lastniški vrednostni papir, ki omogoča lastniku, da sodeluje v upravljanju podjetja, katerega delnica je lastnik. Delničar tudi sodeluje v delitvi profita, ob koncu leta dobi izplačano dividendo. Delnice se kupuje in prodaja na borzah.

DEPOZIT

— je shranjevanje denarja, vrednostnih papirjev ali dragocenosti pri bankah, ki se obvežejo, da jih bodo varovale pod določenimi pogoji in jih po določenem času tudi vrnila.

DOHODEK

— je novoustvarjena vrednost, ki jo v poslovnem letu ustvari OZD in jo realizira na tržišču.

— shema za ugotavljanje in delitev dohodka in čistega dohodka:

CELOTNI PRIHODEK

— materialni stroški
— amortizacija

DOHODEK

— pogodbene, zakonske in samoupravne dogovorjene obveznosti

ČISTI DOHODEK

— sklad za širjenje materialne osnove dela
— sredstva za osebne dohodke
— rezervni sklad
— sklad skupne porabe

DRUŽBENA LASTNINA

— produkcijski odnos, za katerega naj bi bilo značilno:
— da je prevladujoč odnos sprava med delavci, kasneje pa med vsemi člani družbe (potreben pogoj)
— da je ta odnos enakopraven, toda znotraj prve lastnosti (zadosten pogoj). Gre za enakopravnost glede na produkcijska sredstva in rezultate dela.

DUMPING

— izvoz blaga v tujo državo po cenah, ki so izrazito nižje od svetovnih cen. Cilj takšnega izvoza je osvajanje novih tržišč in izrivanje ostalih konkurentov. Takšen način konkurence je danes prepovedan in se tudi ostro sankcionira.

EKONOMIČNOST

— ali gospodarnost nam pove razmerje med doseženo vrednostjo proizvodnje in porabljenimi sredstvi — torej stroški:

$E = \frac{\text{dosežena vrednost proizvodnje}}{\text{porabljenega sredstva (stroški)}}$

EKONOMSKA KATEGORIJA

— je posplošitev — abstrakcija določene kvalitete produkcijskega odnosa. Takšne kategorije so npr. vrednost, kapital, profit...

EKONOMSKI ZAKON

— so stalnejše splošne strukturalne vzročno posledične zveze med ekonomskimi kategorijami.

EKSPLOATACIJA

— v splošnem pomeni izkoriščanje naravnega bogastva. Eksploatacija človeka po človeku pomeni prisvajanje presežnega dela delavcev s strani posameznikov ali skupine ljudi.

EMISIJA DENARJA

— je izdajanje denarja, ki ga v dvostopenjskem bančnem sistemu izvajajo centralna banka (primarni denar) ter poslovne banke (knjižni denar).

FAKTURA

— listina, ki jo prodajalec izroči kupcu, v njej so navedeni: cena, količina in pogoji plačila (račun).

FETIŠIZEM

— je pripisovanje lastnosti stvarim, ki jih le te sploh ne morejo imeti; npr. blagovni fetišizem, ko se odnose med proizvajalci razlagajo kot da gre za odnose med stvarmi in ne odnose med ljudmi.

FIKSNOSTI STROŠKI

— so stroški, ki jih ima OZD ne glede na to, ali posluje ali ne. Niso odvisni od obsega proizvodnje, npr. najemnina za prostor, ki ostaja enaka ne glede na to, ali OZD proizvede 10 ali pa 1000 enot nekega proizvoda.

FINANCE

— osnovna naloga financ je spraviti prihranke od subjektov, ki imajo presežke (suficitne celice), k subjektom, ki potrebujejo presežke (deficitne celice).

FISKALNA POLITIKA

— je davčna politika in je poleg monetarne politike najpomembnejša oblika ekonomske politike. Usmerjena je v pridobivanje sredstev za državni proračun s pomočjo različnih davkov.

HIPERPRODUKCIJA

— proizvodnja prevelike količine blaga, ki privede do tega, da del blaga ostane neprodan in se kopiči v skladiščih. Slabši proizvajalci utrpijo velike izgube ali celo propadejo.

INDEKS CEN

— je prikaz gibanja cen v določenem obdobju in je zelo pomemben instrument za spremljanje inflacijskih pritiskov in gibanja življenjske ravni prebivalstva.

NOVE KNJIGE V STROKOVNI KNJIŽNICI

8274	Predpisi o graditvi objektov : gradbena pogodba. Lj 1987	8279	Tehničar. (11. izd.). 5 : Gradbeni priročnik. Bgd 1987
8275	Arhitekt Jože Plečnik 1872—1957 : razstava v Ljubljani 1986. Ljubljana 1986	8280	Tanaskoski, D. & B. Brdarevski & V. Janković: Priročnik dBase III plus. Bgd 1988. (Mikro knjiga)
8276	Sozialistische Republik Slovenien : Exportmoeglichkeiten. Belgrad 1987	8281	Kotnik, J. : Slovensko-angleški slovar. (10. izd.). Lj 1987
8277	Jugoslovanski poslovni telefonski imenik radnih organizacij : 1988. Knj. 1, 2. Bgd 1988	8282	Hudej, F. : Odločanje v gospodarskih organizacijah. (I. natis). Lj 1988. (Posebne izd./Delavska enotnost)
8278	Vesić, I. : Analiza rada čelika jugoslovenskih željezara u 1987. godini. Bgd 1988	8283	Kolbah, D. : Priročnik za kemičare. 3. prerađeno izd. Zgb 1986. (Izdanja kemije u industriji)

POT V INOVATIVNO DRUŽBO

POVZETEK PREDAVANJA DR. M. MULEJA: OD RUTINSKEGA POSLOVANJA IN INVENTIVNE DEJAVNOSTI K INOVATIVNEMU POSLOVANJU IN DALJE V INOVATIVNO DRUŽBO

1. ŠTIRI FAZE PREHODA V INOVATIVNO DRUŽBO

V naših razmerah je inovativna družba cilj, za katerega smo se v zadnjih letih opredelili s stališči skupščine in DPO. V praksi se ni premaknilo nič bistvenega, le večja je postala pozornost informativnih medijev. Pod vplivom gospodarskega položaja in ukrepov državne ekonomske politike si poslovodni kadri pač ne vzamejo časa za aktiviranje v tej smeri.

Ta pot ima štiri osnovne faze.
1. Pretežno rutinsko poslovanje, ob katerem lahko obstaja nekaj MID (množične inovativne dejavnosti) brez resne poslovne pomembnosti, ločeno od nje pa eventualno nekaj RR (razvojno-raziskovalne) dejavnosti ali celo nekaj sodelovanja z inštituti in visokim šolstvom na področju temeljnih in aplikativnih raziskav, ločeno od njiju pa so zametki marketinške usmeritve poslovanja.

2. Krepitev povezav med MID, RR in marketingom, da postanejo soodvisne sestavine in se razvije invencijsko-inovacijska dejavnost kot celovitejši koncept.

3. Razširitev invencijsko-inovacijske dejavnosti na vsa področja poslovanja, ne več le proizvodno področje, tako da se uveljavi obnašanje praktično vseh delavcev po logiki naslednjih trditev:

— načelno ni neogibnih stroškov
— dobro in slabo poslovanje se tiče vsakogar

— zato namensko, povsod in nenehno iščemo možne novosti, da bomo pametne izmed njih uvedli in s tem krepili svojo konkurenčnost in kakovost življenja.

To je prehod v inovativno poslovanje.

4. Prehod v inovativno družbo postane mogoč, ko se inovativno poslovanje razširi na pretežni del organizacij v dani družbi in prevlada.

2. DVA OSNOVNA DRUŽBENA POGOJA ZA PROCES PREHAJANJA V INOVATIVNO DRUŽBO

— Konec mešanja sociale in socializma, zožitev pravice do družbene podpore.

— Inovacijski dohodek se ne uvede le knjigovodsko, ampak postane bistven kriterij, ko banke in SDK ocenjujejo boniteto poslovanja in se odločajo za kreditiranje.

3. DVAJSET TIPOV INOVACIJ IN NJIHOVA SOODVISNOST

Mednarodno običajen pojem inovacije je omejen na tehnično-tehnološke, kot da je mogoče smiselno opredeliti »know-how« pred »know-what« in le tega pred »know-why«, torej izvedbeni način pred ciljem in le-tega pred smotrom. V naši praksi pa je pojem inoviranja pretežno zožen še bolj, na zgolj drobne in amaterske (mimo službene dolžnosti) narejene inovacije. V resnici je bolj smiselno sprejeti širšo opredelitev, ki se uveljavlja tudi v svetovni

praksi, da je inovacija vsaka smiselna novost — vse, kar vodi v porast konkurenčnosti, kar dviga produktivnost, ekonomičnost in kakovost (izdelka, postopka, uporabe, delovnega in siceršnjega življenja).

Če z vidika poklica avtorjev inovacij lahko govorimo o poklicnih (v skladu s službenimi dolžnostmi, da se namensko iščejo in uveljavljajo možne novosti) in o amaterskih, z vidika dosega posledic o korenitih in drobnih, potem z vidika vsebine govorimo o petih tipih inovacij:

1. programske (poslovni predmet, trg)

2. tehnično-tehnološke (proizvodne sile, proizvodi, postopki)

3. organizacijske (proizvodni odnosi — urejanja, poenostavljanje in posodabljanje dela in sodelovanja kjerkoli)

4. upravljalške (uresničevanje proizvodnih odnosov, da nadomestimo odnos »eni mislijo, drugi delajo« s sodobnim odnosom »vsi mislimo, vsi delamo«, seveda ne namesto strokovnjakov in vodij, ampak njim v pomoč in s področja, o katerem vemo največ po svoji specializaciji znanja in izkustva)

5. metodološke (način uresničevanja upravljanja in s tem izvajanja inoviranja — ustvarjalno sodelovanje vseh).

Glavna pozornost je doslej veljala najmanj vplivnim — amaterskim drobnim tehnično-tehnološkim. Ni čudno, da se toliko resnim ljudem ni zdelo vredno posvetiti inovacijam več pozornosti! V resnici pa so močno soodvisne: če upravljalške inovacije ne spremenijo načina uveljavljanja proizvodnih odnosov, se ne morejo posodobiti, metodološke inovacije pa lahko takšno poso-

dobitev podprejo. Iz tega bo izšlo povečanje števila inovatorjev, iz njega inovacijska kultura sodobnejšega tipa, iz nje podpora za poklicne inovatorje, iz skupnega uspeha pa ne le nadaljnje posodabljanje inovacijske kulture, ampak tudi znanje in sredstva za programske inovacije, ki običajno potrebujejo tudi investicije. Napačno je čakati na investicije, saj nikakor niso edino bistvene.

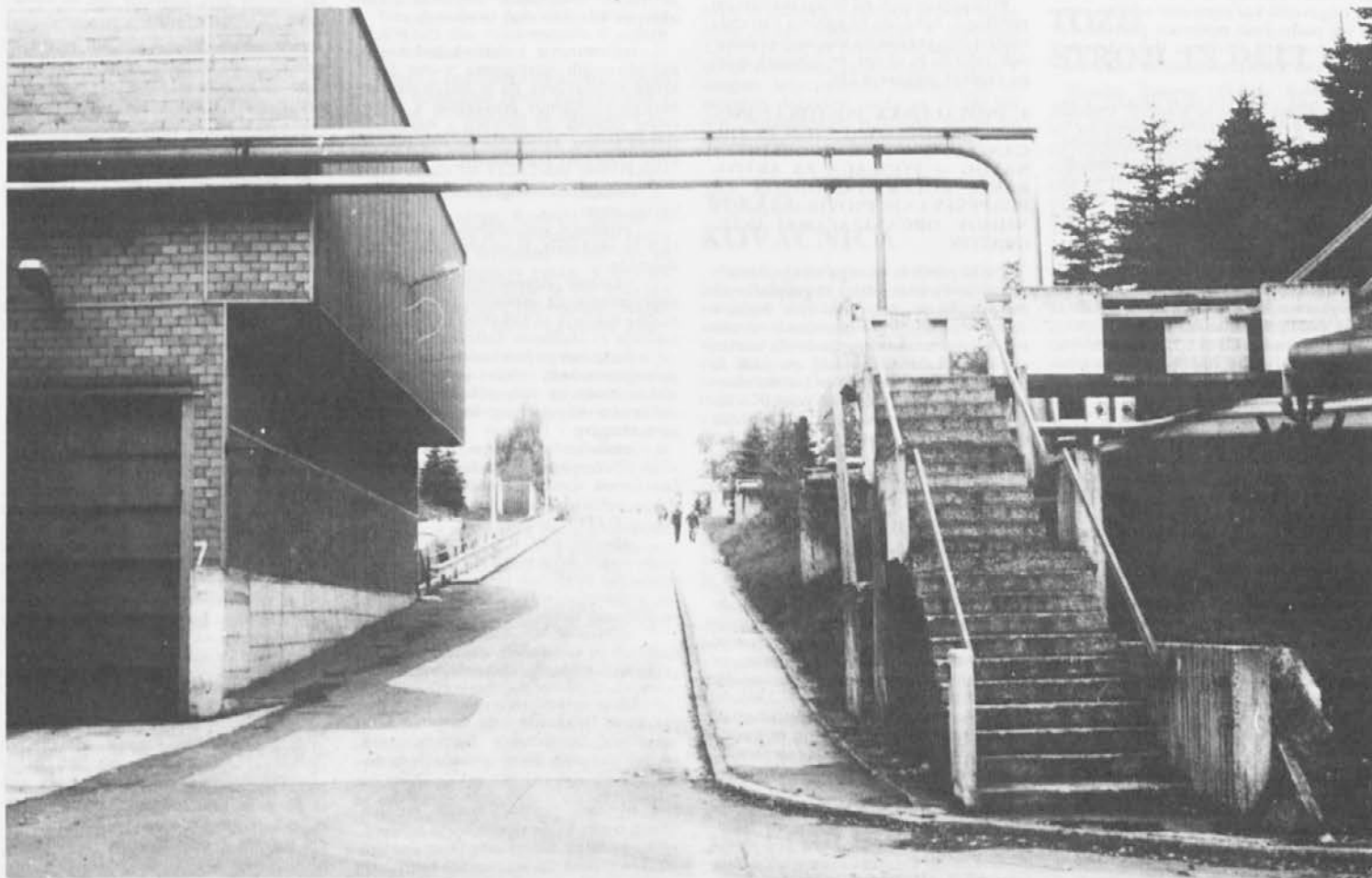
4. OSREDNJI DEJAVNIKI INOVIRANJA: POSLOVODSTVO, RAZVOJNO-RAZISKOVALNA IN DRUGE STROKOVNE SLUŽBE, INVENCJSKO-INVACIJSKA SLUŽBA IN DIATI

Kdo naj se ukvarja s širjenjem inoviranja? Sindikat se je pred mnogimi leti pojavil kot DPO, ki je dajala interes delavskega razreda v najširšem smislu pojma, da aktiviramo svoje neizrabljene sposobnosti, da okrepiamo, kar je nujno in mogoče, da bi bili konkurenčni in bi živeli kar se da dobro.

To je bila in je samo pobuda in oza-veščanje, saj je inoviranje strokovna, ne družbenopolitična dejavnost. Zato se morajo za praktično pospeševanje inoviranja aktivirati predvsem poslovodstvo in strokovne službe. Pomembno pomoč njim in sebi pa lahko nudi tudi strokovno-stanovska organizacija inovatorjev DIATI. Če to ni sporno, se odpre vprašanje, kako (ob vseh že zadanih nalogah), da ne bo prenaporno in bo dovolj uspešno.

Njihova skupna naloga je najprej spoznati in premagovati ovire, ki so le delno objektivne narave, pretežno pa v miselnosti in navadah ljudi, zato pa je treba načrtno ustvarjati okoliščine in pogoje, da se invencijsko-inovacijska dejavnost širi v vseh delih kolektiva, tako da se uveljavlja postopno tudi inovativno poslovanje.

Ker je operativni nosilec tega procesa invencijsko-inovacijska služba

Proti zahodu

Tovor je pripet

(= IIS), se za hip ustavimo pri njej. Znano je, da dela v IOS v OZD Slovenije kakšnih 200 delavcev, številne OZD pa IIS se nimajo. To je seveda znak, da njihova poslovna politika ni sodobna, saj ne upošteva svetovne izkušnje, da ostaja v ljudeh veliko neaktivirane ustvarjalnosti, ker niso upoštevani kot ustvarjalni sodelavci, ne le kot (govoreče!) orodje šefov, le-ti pa so za vse odgovorni kar sami (tak odnos seveda pri podrejenih povzroča pravico do neodgovornosti, s tem pa slabo delo in zato slabo konkurenčnost in kakovost življenja).

Podobno je, če IIS sicer obstaja, a se po njenem organizacijskem statusu vidi, da ni šteta za pomembno strokovno službo. Tako je najpogostejše, kadar je njena aktivnost omejena na čakanje, ali bo kdo kaj predlagal (kar sam od sebe), pravilnik in še bolj praksa pa pojem inovacije omejujeta na amaterske drobne tehnično-tehnološke, ustvarjalne pa SPP (= sistem posamičnih predlogov), brez organiziranega ustvarjalnega sodelovanja mnogih. (Je zasel kdo v težave, ker ni predlagal ničesar novega?)

Spodbujanje s članki, razpisi problemov ipd. je korak naprej, a še vedno premajhen, da bi inovacijski dohodek postal poslovno resna kategorija. IIS pa zato upoštevana strokovna služba. Možno avtorji so še vedno prepuščeni sami sebi. Opozoriti velja, da je za njihov odziv zelo pomembno, ali so razpisi sestavljeni po anketi, kaj vidijo delavci kot zanimive probleme svojega dela, ali pa samo iz ocene ozke vodstvene skupine (pa če je še tako strokovno močna in ima prav), saj slednja (po običajnem pojmovanju ljudi) vsiljuje...

Bolje je upoštevati dejstvo, da mnogo inovacij nastane, ne da bi bile registrirane (avtorji si z njimi lažje dosegajo norme, vsakdanje delo, ipd.). ISS naj na javno pobudo poslovanja, da bodo nagrajene in ne bodo povzročale spremembe norm, začne take inovacije registrirati (npr. v sodelovanju s službo tehnoloških sprememb). Tako se bo pokazalo, da najbrž inovatorji niso le redke »bele vrane«, IIS pa ima s kom delati. Krog inovatorjev se bo na taki podlagi lažje začel širiti. To pa bo uspelo še bolj, če se začno uvajati metode ustvarjalnega sodelovanja za inoviranje.

Kolikor več bo registriranih inovatorjev, toliko lažje bo doseči podporo za poklicno raziskovanje in razvoj in uve-

ljavljanje novosti. Toliko pomembnejša bo tudi vloga IIS in toliko bolj prav bo, da postane IIS štabna služba poslovanja, njen vodja pa član KPO (vsaj v razširjenem sestavu).

Kadrovski sestav IIS je odvisen od širine prevzetih nalog in njihove obveznosti, ne kar od števila zaposlenih v OZD (razen če se omejuje IIS na MID po SPP, pa še to kar pasivno). Če gre:

- le za uveljavljanje pravic avtorjev
- tudi za pomoč avtorjem pri ustvarjanju
- tudi za širjenje invencijsko-inovacijske dejavnosti in uvajanja metod za ustvarjalno sodelovanje
- tudi za patentno in drugo inovacijsko informatiko, ki prenaša tuje znanje v OZD, njegov nakup ipd.
- tudi za patentiranje in drugo glede prodaje znanja, transfer industrijske lastnine iz OZD, varstvo industrijske lastnine ipd.
- za potrebo po prevajalskem jezikovnem znanju in dovolj tovrstnega dela
- za uporabo računalniške podpore pri delu IIS ipd.

V vsakem takem in podobnih položajih bo vsebina dela bistveno vplivala na kadrovski sestav in število delavcev v IIS. Vplivala pa bo seveda tudi običajna dognanost podanih predlogov za inovacije, stopnja samostojnosti inovatorjev (posameznikov in/ali krožkov) pri uvajanju ustvarjenih inovacij v praksi, stopnja neposredne aktivnosti vodilnih in vodstvenih delavcev pri oblikovanju in uresničevanju inovacijskih delovnih ciljev in spremljanju dosežkov ipd.

Glede znanja delavcev IIS pa kaže upoštevati, da imajo veliko opraviti z odraslimi ljudmi, ki pretežno rabijo kakšno pomoč, razumevanje ipd. Zato bi delavci IIS morali imeti poleg svojega specialnega znanja (kot tehniki, ekonomisti, pravniki ipd.) še solidno andragoško znanje.

Pri nagrajevanju pa bi kazalo sprejeti predlog J. Jana, da bi njihova variabla morala biti vezana na inovacijski dohodek, tako da bi se npr. en odstotek le-tega razdelil delavcem IIS.

5. INOVACIJSKA POLITIKA? INOVACIJSKI DELOVNI CILJI IN ORGANIZACIJSKA RAZPOREDITEV NALOG — PODLAGA ZA AKTIVIRANJE KOLEKTIVA, ODBOR ZA POSPEŠEVANJE INOVIRANJA KOT NJIHOV ORGANIZACIJSKI INTEGRATOR

Da bi prešli iz danega stanja, ko je v primerjavi z možnostmi in gospodarskimi potrebami inoviranja zelo malo, v sodobnejše stanje, ni bistveno investiranje, ampak aktiviranje ljudi. Za uveljavljanje nekaterih inovacij, pa tudi za ustvarjanje nekaterih inovacij bo investiranje seveda neogibno, vendar nikakor ni tako zelo izključna pot v boljše poslovanje in življenje, da bi pomanjkanje sredstev in dovoljenj za investiranje smeli vzeti za izgovor, da bi križem rok in zaspanih možgan kar čakali, kaj bo z nami. Številne svetovne znane studije so jasno pokazale, da je v ljudeh ogromno neizrabljenih sposobnosti, da z drobnimi in večimi inovacijami prispevajo k porasti konkurenčnosti in kakovosti življenja. Prav tako je v družbi in v vsaki OZD potrebna inovacijska politika, ki pomeni politiko ustvarjanja, pridobivanja in uporabe znanja in ustvarjalnosti, zato pa prevzema vse dejavnosti poslovanja.

Inovacijska politika je zato sestavni del dolgoročne, srednjeročne in tekoče razvojne in poslovne politike, je sinteza strokovne podlage in avtentičnih interesov kolektiva.

Inovacijska politika se seveda ne uresničuje sama. Brez aktivnosti vplivnih, zlasti vodilnih in vodstvenih, pa tudi strokovnih delavcev vseh strok ostaja kos papirja z bolj ali manj lepimi željami. Oni rabijo dolgoročno usmeritev (pri katere nastajanju so sami aktivni in

vplivno sodelovali!), a tudi kratkoročne cilje. Zato smo opredelili kategorijo inovacijski delovni cilji. To so naloge, ki jih bo kdo poskušal izvesti v naslednjem kratkoročnem obdobju, da širi število inovatorjev in inovacij in dviga inovacijski dohodek. Imenujejo se i. d. cilji, ker so opredeljeni na njegov predlog, ne z vsiljevalnim poveljem.

Kaj mora biti usmeritev koga izmed vplivnih glede na njegov položaj v delu dela v OZD, ko gre za uresničevanje inovacijske politike in zato tudi za opredeljevanje inovacijskih delovnih ciljev, smo tudi opredelili v (1 prispevek C. Paluca).

V kakšni organizacijski obliki bi poslovanje neposredno »poganjalo« inoviranje, da bi bilo aktivno stalno in ne preobremenjeno? V praksi se je izkazalo, da je najbolje ustanoviti odbor delavskega sveta za pospeševanje inoviranja. Sestavlja ga celotno poslovanje, vodstvo IIS, delegat DIATI in delegat vodstev DPO, predseduje pa mu direktor (predsednik KPO) osebno. Sestaja se enkrat na tri mesece (ko se inovativno poslovanje uteče, lahko tudi na šest mesecev). Dnevni red: poročilo IIS o dosežkih (inovacijski dohodek, število inovatorjev, število inovacij) za preteklo trimesečje, priznanja najuspešnejšim enotam in variabilni OD njihovim vodjem, a podpovprečnim se postavi naloga: »Dokaži, da v tvoji enoti ni problemov! Če so, ni razloga, da zaostajaš glede inoviranja!«. Dokler zaostajaš, dobivaš negativen variabilni OD. Tretja točka dnevnega reda je usklajitev in potrditev predlogov vseh vodilnih, vodstvenih in strokovnih delavcev, kakšni bi bili njihovi inovacijski cilji za naslednje trimesečje (kot jih je zbrala IIS, ki opravlja tudi tajništvo odbora DS za pospeševanje inoviranja).

Da bo inovacijsko politiko lažje opredeljevati, dojemati in uresničevati, je razen omenjenih organizacijskih ukrepov koristno vsaj še naslednje:

1. informiranje kolektiva (od kroga najvplivnejših postopoma v vse širše kroge delavcev), da je bistvo današnjih problemov pravzaprav v zastarelem odnosu do inovacij v najširšem smislu pojma, zato pa je začetek poti iz krize v njegovi posodobitvi,

2. posodobitev nagrajevanja za inovacije, zlasti:

— priznanje vsaj simbolične nagrade tudi za inovacije, ki so obehavne, a nedognane,

— ukinitve regresivnih lestvic pri nagrajevanju za inovacije (ne pa tudi različne faktorja za kakovost inovacije in faktorja za službeno dolžnost (21),

— razširitev pojma soavtor na vse, ki pomagajo izvesti celoten proces od nastanka inovacije do uspešne prodaje izdelka (ta z naprejšnjim dogovorom 0 % za vsakogar),

— razširitev nagrajevanja na vse soavtorje, samoupravno delovno skupino soavtorjev, celoten kolektiv in (npr. drugo polovico inovacijskega dohodka) sklade OZD,

— upravičenost RR, tehnoloških in vseh drugih strokovnih delavcev — potencialnih poklicnih inovatorjev na status inovatorja (seveda s tehtanjem opisa delovnih dolžnosti),

— odvisnost variabilnega dela OD vodilnih in vodstvenih delavcev od dosežka inovacijskega dohodka enote,

3. letno spremljanje inovacijskih dosežkov v DPO, SO itd., da bi se lažje ustvarjala inovacijska kultura, enak smisel ima tudi javno poročanje o dosežkih,

4. nenehno usposabljanje mnogih (zlasti tistih, ki ne izpolnjujejo zahtevane izobrazbe), tudi iz dela (npr. eno uro na dan med delovnim časom ipd.)

5. organiziranje krožkov za ustvarjalno sodelovanje, da bi namensko iska-

li možne novosti (usposabljanje in delovanje po dogovorjenem programu eno uro tedensko med delovnim časom).

6. USPOSABLJANJE, OSVEŽEVANJE ZNANJA IN DOMISELNOST, VPOGLED V DOGAJANJA — POGOJI ZA SPREMINJANJE INVENTIVNOSTI IN INOVATIVNOSTI IZ LASTNOSTI V DEJAVNOST

Znano je, da so študije pokazale, da osnovna izobrazba poveča delovni učinek za 79 %, srednja za 235 %, visoka za 320 %. Tako ni čudno, da mladi odhajajo v visoko šolo v ZDA 49 %, pri nas 13,5 %, v Nigeriji 0,1 %. Sodobno = inovativno poslovanje je pač mogoče le z mnogo znanja mnogih. Vsaj enako pomembna pa je tudi svežina znanja, domiselnost in zato precej omenjeno nenehno usposabljanje mnogih. Zato ni čudno, da npr. Siemens vodi podlago svoje uspešnosti v dobri kadrovski in finančni politiki. Hierarchyjski odnos (eni mislijo, drugi delajo) domiselnost uničuje, sodelovalno-dovoljevalen (vsi mislimo, vsi delamo) jo pospešuje.

V praksi skupine za USOMID na Ekonomskem centru Maribor pa se je pokazalo, da tudi ob izpolnitvi navedenih pogojev tvegamo, da se bomo ukvarjali z navideznimi, ne z resničnimi problemi, če ne vemo dovolj točno, kaj se dejansko dogaja. Razen tega se je pokazalo, da je ljudi lažje pritegniti k inovacijskemu sodelovanju, če najprej z njimi ustvarjaš vpogled, ob fem pa nastajajo spoznanja, kaj in kako bi inovirali. Podrobneje se na taki podlagi lotijo inoviranja kasneje.

To pomaga tudi spoznati, da ni res, da v starejših letih dojemamo manj, ampak je tako le, če se preveč polenimo. Iz tega izide naslednji nevarni proces:

1. Iz naravnih razlogov pozabljam, kar sem se učil, a znanja niti ne obnavljam niti ne osvežujem.

2. Pozabim, da sem pozabil, in si več ne mislim, da bi moral obnavljati in osveževati znanje, saj imam izkušnje. Da obstaja novo znanje, me več ne zanima.

3. Domiselnost zato odstopa prostor domisljivosti.

4. Izkušnje mi postajajo vse bolj dovolj, ljudje z novim znanjem in svežimi, inovativnimi zamislimi neprijetni in celo nevarni za naš mir, zato celo vredni preganjanja.

Tak proces seveda zelo izrazito in pospešeno vodi v neokolonialno odvisnost in afriško saharški standard.

7. USTVARJALNO SODELOVANJE MNOGIH PO SODOBNIH METODAH IN IZHOD IZ TEŽAV LASTNEGA VSAKDANEGA DELA — POGOJI ZA PRAKTIČNO AKTIVIRANJE SPOSOBNOSTI IN ŠIRIENJE KROGOV INOVATORJEV

Študije so pokazale, da metoda »sistem posamičnih predlogov«, do nedavna edina znana metoda za množično inventivno dejavnost, zmora aktivirati zelo dragocene, a žal preveč izjemne ljudi, da bi pritegnila dovolj široke kroge in s tem bistveno pomagala, da preidejo v inovativno poslovanje in potem v inovativno družbo. V skupini, ki šteje 5—12 kolegov, se uspešno aktivira precej več ljudi kot posamično. Če jih sistematično organiziramo, jih lahko, tako so pokazale izkušnje, aktiviramo tudi prek 90 % (po SPP do 30 %, v slovenski praksi mnogo manj). Če jih vplivni povabijo, da sami opredelijo probleme in jih pomagajo reševati v tistem okviru, o katerem vedo največ, bo aktiviranje uspelo še bolj verjetno. Seveda pa jih moramo za to najprej usposobiti in motivirati.

(Po predavanju povzel Matic Tasič)

INOVACIJE

V NOVEMBRU IN DECEMBRU 1988

TOZD JEKLARNA

Anton Konečniku in Norbertu Ginterju je bilo dodeljeno četrto nadomestilo v vrednosti 1.247.880 din za izboljšavo pomika elektrod. V četrtem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 13.865.374 din. Nadomestilo si avtorja delita na polovico.

Stanku Kovačiču in Francu Gostenčniku je bilo dodeljeno četrto nadomestilo v vrednosti 1.463.141 din za spremembo obzidave dna na ponovni na 5 t EOP. V četrtem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 32.514.253 din. Pri delitvi sta udeležena Kovačič s 70 ter Gostenčnik s 30 odstotki.

Anton Bregu je bilo dodeljeno četrto nadomestilo v vrednosti 2.561.830 din za izboljšavo držala elektrod. V četrtem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 28.464.816 din.

Anton Pungartniku in Ivanu Prazniku je bilo dodeljeno četrto nadomestilo v vrednosti 3.184.080 din za izboljšavo na zamašnih drogovi. V četrtem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 70.757.366 din. Pri delitvi sta udeleženi Pungartnik s 70 ter Praznik s 30 odstotki.

Stanku Triglavu in sodelavcem je bilo dodeljeno drugo nadomestilo v vrednosti 311.478 din za spremembo formata ingotov jekla iz PK 2 sp iz V-13 na V-20. V drugem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 6.921.724 din. Pri delitvi so udeleženi Triglav, Rozman, Karada in Škalič z 20 ter Kovač in Pušnik s po 10 odstotki.

Aloju Hrastrniku, Stanku Rihtarju in Mirku Verdniku je bilo dodeljeno drugo nadomestilo v vrednosti 5.383.470 din za rekonstrukcijo pogona za most na dveh 750 KN žerjavih v jeklarni II. V drugem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 271.821.120 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

Vinku Pušniku in Milanu Švajgerju je bilo dodeljeno enkratno pavšalno nadomestilo v višini 40% poprečnega OD, to je 290.220 din za zamenjavo uvoženega jedrca z domačim prahom. Nadomestilo si avtorja delita na polovico.

Darku Žvikartu je bilo dodeljeno četrto nadomestilo v višini 150% poprečnega OD, to je 1.487.060 din, za uporabo vibratorja pri obzidavanju sten VF peči.

Ludviku Ošlovniku, Štefanu Klepu in Viljemu Šifterju je bilo dodeljeno tretje nadomestilo v vrednosti 2.659.060 din za zaščito venca na vakuumskem oboku. V tretjem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 59.090.225 din. Pri delitvi so udeleženi Ošlovnik in Klep s 40 ter Šifter s 20 odstotki.

Ludviku Ošlovniku, Jožetu Kosmaču in Viljemu Šifterju je bilo dodeljeno tretje nadomestilo v vrednosti 4.966.789 din za rekonstrukcijo dožirnega lijaka oboka vakuumskih ponovnih peči. V tretjem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 132.600.468 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

Vinku Pušniku je bilo dodeljeno prvo nadomestilo v vrednosti 236.455 din za spremembo tehnologije izdelave pinov. V prvem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 5.254.564 din.

TOZD JEKLOLIVARNA

Ljubiši Topaloviču in Jožetu Skledarju je bilo dodeljeno peto zadnje nadomestilo v vrednosti 4.489.298 din za zamenjavo podložnih plošč v žarilnih pečeh. V petem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 137.500.000 din. Pri delitvi sta udeleženi Skledar s 60 ter Topalovič s 40 odstotki.

Francu Mešnjaku je bilo dodeljeno prvo nadomestilo v vrednosti 927.300 din za ukinitev peščenih livnih čaš pri samostrejalnem formanju. V prvem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 12.295.179 din.

Janku Trstenjaku in Ljubiši Topaloviču je bilo dodeljeno peto zadnje nadomestilo v vrednosti 3.958.974 din za izboljšavo toplotne obdelave plošč. V petem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 87.977.190 din. Nadomestilo si avtorja delita na polovico.

Rudiju Kamniku je bilo dodeljeno četrto nadomestilo v vrednosti 1.323.540 din za usposobitev stroja za ravnanje jedrnih skeletov. V četrtem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 14.706.000 din.

Maksu Urnautu, Jožetu Sedelšku in Juriju Glavici je bilo dodeljeno četrto nadomestilo v vrednosti 4.459.704 din za uvedbo izkoriščanja rezalk Ø 600 v JPL. V četrtem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 103.658.625 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

Albinu Čreslovniku in Silvu Kordešu je bilo dodeljeno četrto nadomestilo v vrednosti 497.360 din za izboljšavo stikalnice za lepljenje mask. V četrtem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 11.052.480 din. Nadomestilo si avtorja delita na polovico.

Ivanu Hajnžetu, Rudolfu Šulerju in Srečku Vdoviču je bilo dodeljeno četrto nadomestilo v vrednosti 99.000 din za izboljšavo transporta peska. V četrtem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 1.100.000 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

Lovru Mačiču in Antonu Ažniku je bilo dodeljeno četrto nadomestilo v vrednosti 422.816 din za spremembo spoja transportnega traka na magnetni odvzemalci pri stresalki v pripravi peska. V četrtem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 9.395.915 din. Nadomestilo si avtorja delita na polovico.

Horstu Kasperju in Petru Dobrovniku je bilo dodeljeno tretje pavšalno nadomestilo v višini 60% poprečnega OD, to je 345.360 din za izdelavo podložnega jedra za eksotermne nalitke. Pri delitvi sta udeleženi Kasper s 70 ter Dobrovnik s 30 odstotki.

Srečku Naberniku, Stanetu Lenasiju in Mirku Okrogelniku je bilo dodeljeno drugo nadomestilo v vrednosti 5.374.260 din za izboljšanje kvalitete obstojnih CRH litin. V drugem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 141.307.172 din. Pri delitvi so udeleženi Nabernik s 50 ter Lenasi in Okrogelnik s po 25 odstotki.

Marjanu Gorenšku, Danijelu Lipovniku, Ivanu Plošniku in Teodorju Dobrodelu je bilo dodeljeno enkratno nadomestilo v višini 180% poprečnega OD, to je 1.382.347 din, za predelavo

vpetja mehanske gume na FA. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

Darku Žvikartu je bilo dodeljeno četrto nadomestilo v vrednosti 3.151.090 din za uporabo vibratorja pri obzidavanju sten VF peči. V četrtem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 116.805.851 din.

Srečku Naberniku in sodelavcem je bilo dodeljeno prvo pavšalno nadomestilo v višini 230% poprečnega OD, to je 2.280.160 din, za osvojitve izdelave vzmeti. Pri delitvi so udeleženi Nabernik, Petovar, Kokalj in Kos z 20 ter Sedelšak in Čehner s po 10 odstotki.

Mitju Šipku je bilo dodeljeno enkratno nadomestilo v vrednosti 1.700.000 din za UZ kontrolo odlikov za namensko proizvodnjo.

TOZD VALJARNA

Marjanu Popiču, Branku Vidrihu in Ivanu Kacu je bilo dodeljeno četrto nadomestilo v vrednosti 1.558.905 din za ojačitev vodil stolpa na klesnem žerjavu. V četrtem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 17.321.168 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

Vitu Petriču je bilo dodeljeno tretje nadomestilo v vrednosti 2.086.800 din za predelavo tokovnega odjemalca za žerjave. V tretjem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 46.373.308 din.

Marjanu Popiču, Branku Vidrihu in Ivanu Kacu je bilo dodeljeno četrto nadomestilo v vrednosti 8.126.198 din za izboljšavo reduktorja na klesnem žerjavu. V četrtem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 108.614.428 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

Etbinu Melanšku, Dominiku Naberniku in Zdenku Kraševcu je bilo dodeljeno drugo nadomestilo v vrednosti 1.420.414 din za predelavo amortizacijskega vzmetenja valjčnic na ogrodju. V drugem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 35.386.508 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

TOZD KOVAČNICA

Francu Oderlapu in sodelavcem je bilo dodeljeno četrto nadomestilo v vrednosti 1.562.080 din za izboljšavo izolacije žarilne peči. V četrtem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 34.712.870 din. Pri delitvi so udeleženi Oderlap, Hrnčič s 25, Kottnik s 20 ter Vrečić, Vehovar in Žganec s po 10 odstotki.

Dragu Klančniku in Alojzu Ferku je bilo dodeljeno tretje nadomestilo v vrednosti 2.007.046 din za rekonstrukcijo na vodilnih tekalnih kolesih voza na ogrevnih pečeh. V drugem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 44.858.956 din. Nadomestilo si avtorja delita na polovico.

Štefanu Pečniku, Kristijanu Knezu, Albinu Čebularju in Jožetu Kovaču je bilo dodeljeno peto zadnje nadomestilo v vrednosti 3.315.640 din za izboljšavo transportnih odkovkov v avtomatski kovačnici. V petem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 36.840.470 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

TOZD JEKLOVLEK

Jožetu Zorčiču in Mihaelu Juraku je bilo dodeljeno enkratno nadomestilo v višini 10% poprečnega OD, to je 81.180

din, za izdelavo dodatne izvrtine z navoji na ravnalnih valjih. Nadomestilo si avtorja delita na polovico.

Janku Rutarju, Danilu Krevhu in Alojzu Lipovniku je bilo dodeljeno prvo pavšalno nadomestilo v višini 50% poprečnega OD, to je 483.699 din, za izdelavo naprave za dodajanje palic. Pri delitvi so udeleženi Rutar s 30, Krevh s 15 ter Lipovnik s 55 odstotki.

TOZD KALILNICA

Maksu Paradižu, Valentinu Bastlu in Štefanu Matavžu je bilo dodeljeno peto zadnje nadomestilo v vrednosti 4.778.082 din za izboljšavo vpenjanja in kaljenja prečnikov za REK Velenje. V petem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 53.089.800 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

Miranu Vesligaju, Antonu Krejanu in Francu Turjaku je bilo dodeljeno enkratno nadomestilo v višini 140% poprečnega OD, to je 1.136.530 din, za izdelavo naprave za avtomatsko javljanje okvar električne energije (kontrolnik). Pri delitvi so udeleženi Vesligaj s 40 ter Krejan in Turjak s po 30 odstotki.

Janku Gnamušu in sodelavcem je bilo dodeljeno tretje nadomestilo v vrednosti 6.404.283 din za spremembo tehnologije obdelave in odpravo deformacij med prehodom avstenitne v martenzitno strukturo pri senzimir valjih. V tretjem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 258.702.970 din. Pri delitvi so udeleženi Gnamuš z 20, Urnaut, Lasnik in Barbič z 18, Krenker z 12, Repnik z 8, ter Kosec, Gradišnik in Fužirjeva s po 2 odstotoma.

TOZD STROJI IN DELI

Stanku Žibretu, Danilu Soviču in Hubertu Stermcu je bilo dodeljeno prvo nadomestilo v vrednosti 55.149 din za izdelavo priprave za montažo tlačnih cilindrov. V prvem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 612.768 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

Stanku Žibretu, Danilu Soviču in Hubertu Stermcu je bilo dodeljeno prvo nadomestilo v vrednosti 220.596 din za izdelavo priprave za zarisanje regulacije tlačnih cilindrov. V prvem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 2.451.072 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

Hubertu Stermcu in Ivanu Repotočniku je bilo dodeljeno prvo nadomestilo v vrednosti 187.991 din za spremembo tehnologije pri stiskalnici DE 315. V prvem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 4.177.572 din. Pri delitvi sta udeleženi Stermec s 60 ter Repotočnik s 40 odstotki.

Ivanu Čegovniku je bilo dodeljeno prvo nadomestilo v vrednosti 1.924.160 din za spremembo tehnologije obdelave torzijskih osov. V prvem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 42.759.208 din.

Beni Jeleni in Blažu Oblaku je bilo dodeljeno tretje nadomestilo v vrednosti 6.240.754 din za spremembo vpenjanja valjev v kalilni stroj ACEC. V tretjem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 69.341.717 din. Pri delitvi sta udeleženi Jelen z 80 ter Oblak z 20 odstotki.

Adolfu Pustoslemšku in sodelavcem je bilo dodeljeno prvo nadomestilo v vrednosti 830.390 din za izdelavo diskov Ø 1600. V prvem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda

KAKO SLEDIMO APELU »JUST IN TIME«

Janez Veržun, dipl. oec., izhaja pri svojem delu v Delovni skupnosti za gospodarjenje iz dveh izredno pomembnih spoznanj sodobnega poslovanja oz. iz nove upravljalke in proizvodne filozofije v svetu. Prvo spoznanje se nanaša na apel »v pravem trenutku na pravem mestu« (JUST IN TIME), ki pomeni, z aspekta zalog, da mora biti material pri roki takrat, ko se rabi, na zalogi imeti pa se ga ne splača, kajti vsaka zaloga je strošek. »Jutri bo situacija še bolj zaostrena in niti preživeti ne bo mogel, kdor ne bo spoznal, da je treba zaloge maksimalno urediti. To je na Zahodu znano dejstvo,« poudarja tov. Veržun.

Obračanje zalog je torej pomemben faktor, ki ga morajo upoštevati predvsem v tistih OZD, v katerih je delež materialnih stroškov v celotnih poslovnih stroških visok.

Takšen je tudi v Železarni Ravne. Zato v zadnjem času posvečamo materialnemu poslovanju vso pozornost. Prav tov. Veržun je ob svojem prihodu iz Lesne v železarno pred dobrim letom dobil konkretno zadolžitev s tega področja in danes lahko zapišemo, da je projekt v bistvu končan oz. zastavljen tako, da bo uspešno realiziran. Rezultat bo banka podatkov oz. katalog matičnih zapisov za materialne postavke. Bralci se bodo mogoče spomnili, da smo o tem, ven-

dar le o delu projekta, pisali v lanski zadnji številki Informativnega fužinarja v članku z naslovom Kako do reda iz nereda 55 000 pozicij (pogovor s tov. Dragom Horjakom in tov. Antonijo Šegel).

Delo je bilo organizirano v obliki timskega, tov. Veržun je bil vodja projekta. V osnovnem timu sta bila poleg njega še s področja standardizacije tov. Berta Grešovnik ter s področja AOP tov. Mirko Kristan. Ta tim je na osnovi sodelovanja s strokovnimi delavci pripravil navodila za zapis matičnih stavkov — tovarniški standard D 24, na osnovi sodelovanja z verifikacijskimi timi pa pripravil za vsako skupino nabavljenih materialov katalog vzorčnih matičnih zapisov (za strojegradnjo, za kemijo npr.). Tako je dejansko dal orodje v roke t. i. projektnim timom, ki so začeli urejati matične stavke. Posnetek stanja, kot je bilo v železarni pred izvajanjem projekta, je namreč pokazal, da so bili matični stavki pomanjkljivi (niso bili enoumni) in podvojeni. »Določenim vodjem verifikacijskih timov, kot je tov. Mirko Berložnik v kemiji, in sodelavcem, kot je Bernarda Kastivnik v nabavi, bi se rad še posebej zahvalil, ker imajo veliko zaslug, da je projekt zaživel,« je poudaril tov. Veržun. »Tako je danes delno urejenih že 15.555 matičnih stavkov, povsem urejenih

11.603, skupaj v banki pa je 51.449 stavkov.«

»Glavno je, da je projekt uspel in tovarniški standard D 24 v železarni zaživel in živi,« pravi Janez Veržun, »čeprav bo do popolne ureditve še treba spodbud in naporov. Toda jasno je, da bomo z eksaktnim zaključkom te naloge, ki je osnova, lahko naredili nadgradnjo informacijskega sistema, ki mora biti takšen, da nam bo dajal informacije za pravilne poslovne odločitve.« In prav na to — pravilne poslovne odločitve — se nanaša drugo Veržunovo spoznanje, ki mu je tudi usmeritev pri delu. Goto-vo namreč ni treba poudarjati, da je predstavljeno delo tega

našega strokovnjaka ozko vezano na računalnik. »Kot organizator izhajam iz tega, da danes računalniška oprema ni več problem v tem smislu, da zaradi nje ne bi bilo možno česa narediti, kot tudi programska oprema ne, pač pa je predvsem problem, kako učinkovito uporabiti tehnologijo, ki je na voljo, in dati uporabniku prave informacije. Za odločanje na različnih ravneh so namreč potrebne različne informacije. Vprašanje je torej, kaj dati komu, da bo rezultat dobra poslovna odločitev, ki je v našem interesu, in da bo čas med tem, ko je nastala potreba po odločitvi, in sprejeto odločitev čim krajši. Naša naloga je zato pripravljati take programe za uporabnike, da si bodo lahko z njimi pri delu kar največ pomagali oz. da bi bili z aplikacijami, ki smo jih zanje pripravili, zadovoljni.«

Tako širše, konkretno pa je treba pri predstavljenem projektu naglasiti še, da njegov pomen ni le v tem, da bo zdaj materialno poslovanje v Železarni Ravne urejeno, pač pa tudi v tem, da bo ustvarjena banka podatkov osnova za razvojno-raziskovalno delo. Brez nje namreč okoliščinam primernega razvojno-raziskovalnega dela ne more biti. Seveda pa jo je za te namene še treba dodelati, kar bo med drugim tudi skrb tov. Janeza Veržuna v prihodnje.

Helena Merkač

za 15.299.907 din. Pri delitvi so udeleženi Pustoslavšek s 40, Kamnik s 25, Gnamuš in Sušelj s 15 ter Senica s 5 odstotki.

TOZD TSD

Stanku Voglu je bilo dodeljeno prvo nadomestilo v vrednosti 1.042.380 din za izdelavo priprave za vpenjanje pri obdelavi poklopca. V prvem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 23.163.923 din.

TOZD PNEVMATIČNI STROJI

Ernestu Kljugerju je bilo dodeljeno prvo nadomestilo v vrednosti 262.480 din za spremembo tehnologije izdelave zračnega motorja 3 KW. V prvem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 2.916.396 din.

TOZD TRO

Jožetu Lapuhu, Petru Kobovcu in Milanu Podojsterku je bilo dodeljeno tretje nadomestilo v vrednosti 862.204 din za spremembo tehnologije izdelave tobačnih nožev. V tretjem letu uporabe

inovacije je bil povečan dohodek tozda za 19.160.092 din. Pri delitvi so udeleženi Kobovec s 50, Lapuh s 30 ter Podojsteršek s 20 odstotki.

Martinu Novaku in Vladu Medvejsku je bilo dodeljeno prvo nadomestilo v vrednosti 861.870 din za spremembo tehnologije rezkanja za rezila za kopirne stroje. V prvem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 19.152.663 din. Nadomestilo si avtorja delita na polovico.

TOZD KOVINARSTVO

Petru Ribiču in sodelavcem je bilo dodeljeno prvo nadomestilo v vrednosti 455.790 din za spremembo tehnologije barvanja žag UKZ 130 in UKZ 130 AP 700. V prvem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 11.354.992 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

TOZD ARMATURE

Bojanu Krautbergerju in Eriku Krautbergerju je bilo dodeljeno enkratno pavšalno nadomestilo v višini 10% po-

prečnega OD, to je 81.110 din za spremembo načina mazanja valjastih pip. Nadomestilo si avtorja delita na polovico.

Benu Brezniku je bilo dodeljeno enkratno nadomestilo v višini 10% poprečnega OD, to je 81.180 din za čeljusti za čeljenje ravnih in poševnih ventilov.

Ivanu Repatcu, Zvonku Kukovcu in Jožetu Grateju je bilo dodeljeno enkratno nadomestilo v vrednosti 789.645 din za izdelavo posebne priprave — namenska čeljust. Z inovacijo je bil ustvarjen enkratni povečani dohodek, ki znaša 9.675.840 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

TOZD MONTER

Aloju Javorniku je bilo dodeljeno drugo nadomestilo v vrednosti 259.270 din za spremembo tehnološkega postopka pri struženju ekscentričnih čepov. V drugem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 5.761.500 din.

Jožetu Kadišu je bilo dodeljeno drugo nadomestilo v vrednosti 2.004.750 din za izdelavo priprave za sestavo levih in desnih nosačev za objekt »K«, V

drugem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 44.550.000 din.

TOZD ENERGIJA

Franco Oderlapu in sodelavcem je bilo dodeljeno tretje nadomestilo v vrednosti 3.764.540 din za uporabo odpadne toplote kovaških kladiv za ogrevanje tople higijenske vode. V tretjem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 83.656.368 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

Silvu Miklavcu je bilo dodeljeno prvo nadomestilo v vrednosti 15.650 din za predelavo v črpalni postaji mazuta. V prvem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 2.497.539 din.

TOZD RPT

Marijanu Arnoldu in Dragu Žvikartu je bilo dodeljeno tretje pavšalno nadomestilo v višini 130% poprečnega OD, to je 1.257.620 din, za izvedbo posodobitve VF peči ACEAd pri prestavljanju iz toplotne v JPL. Nadomestilo si avtorja delita na polovico.

Bojana Vrhovnik

VARČEVANJE Z ENERGIJO

UPORABITE DIMNIKARSKÉ USLUGE

1 mm saj na steni pomeni 6 % večjo porabo goriva

Situacija nas sili v to, da se veliko pogovarjamo, na kak način bi izkoristili čim več vložene energije, saj vsakodnevno zasledimo, da se energija draži. Smo prepričani, da smo premalo seznanjeni o uslugah, ki nam jih lahko nudijo dimnikarji ravno na področju varčevanja z energijo. So usposobljeni in opremljeni s sodobnimi instrumenti, s katerimi lahko naredijo meritve na kotlu in vam predložijo, kje delate napake pri kurjenju s kotlom na trdo, tekoče ali plinasto gorivo, da ima kotel tako nizek izkoristek.

S tem prispevkom želimo na primerih vzpodbuditi k razmišljanju, da so še velike možnosti pri varčevanju z energijo in ohranjanju čistega okolja.

VAŽNI PODATKI, DOBLJENI PRI MERITVAH DIMNIH PLINOV

Bistveni kazalci, ki se dobijo pri izogrevanju, so:

1. OGLJIKOV DIOKSID (CO₂)

Delež CO₂ v dimnih plinih nam pove kvaliteto zgorevanja.

Predpisane vrednosti za CO₂ maks., kurjene na:

- kurilno olje 15,4 %
- premog 18—20 %
- zemeljski plin 12 %

2. IZGUBE ZARADI PRESEŽKA ZRAKA

Teoretično lahko izračunamo, koliko zraka rabimo, da zgore 1 kg kurilnega olja ali drugega goriva. V praksi dodamo še rezervo zraka oziroma kisika za zgorevanje, to se pravi, da zgorevanje poteka s presežkom zraka. Visok presežek zraka je pomanjkljivost, ker pri takem zgorevanju nastane velika količina plina, ki prevzame toploto in jo odnaša v dimnik. Kako velik presežek zraka imamo, dobimo iz količin CO₂ v dimnih plinih.

KAKO IZRAČUNAMO PRESEŽEK ZRAKA

Meritev nam pokaže, da imamo v dimnih plinih ogljikovega dioksida (CO₂) 10,3 %. Dovoljena maks. vrednost CO₂ pri kurjenju s kurilnim oljem je 1,4 %; iz tega sledi, da je presežek zraka:

$$n = \frac{\text{CO}_2 \text{ teoretično}}{\text{CO}_2 \text{ izmerjeno}} = \frac{15,4}{10,3} = 1,5$$

Zgorevanje se v tem primeru odvija z 1,5-kratno količino zraka oziroma s 50 % presežkom zraka.

PRESEŽEK ZRAKA PRI KURJENJU NA:

- premog 1,6—2,0 (60—100 %)
- tekoča goriva 1,2—1,4
- plin — atm. gorilnik 1,25—1,5
- plin — tlačni gorilnik 1,05—1,2

1,5 % PRESEŽEK ZRAKA NAD MEJNIMI VREDNOSTMI JE ZA 1 % VEČJA PORABA GORIVA

Nastajanje saj je posledica pomanjkanja zraka pri zgorevanju.

3. TEMPERATURA DIMNIH PLINOV

Pri nestrokovnih ocenah se navadno upošteva kot izguba le visoka temperatura dimnih plinov.

Sodoben merilnik dimnih plinov

Presežek zraka vpliva na toploto dimnih plinov. Zgorevanje z majhnim presežkom zraka ima za posledico visoko temperaturo v kurišču. S sevanjem na površino kotla lahko plamen odda več toplote. Dimni plini tečejo počasneje, se dalj časa zadržujejo v kotlu in to ima za posledico, da dalj časa oddajajo toploto.

Zgorevanje z večjim presežkom zraka hitro zniža temperaturo plamena in zmanjšuje pri tem sevanje toplote na ogrevno površino kotla. To se pravi, da je pri večjem presežku zraka nižja temperatura v kurišču in temperatura dimnih plinov v dimniku je višja.

4. IZKORISTEK KOTLA. Nam pomeni razmerje med vloženo energijo in pridobljeno energijo.

Če nekemu zgorevanju dovedemo 100 % gorilne energije in se pri tem prenese 85 % toplote na medij, govorimo o 15 % izgubah ali da ima kotel 85 % izkoristek.

PRAKTIČNI PRIMERI MERITEV DIMNIH PLINOV

1. PRIMER

- kurjeno na zemeljski plin
- kotel z atmosferskim gorilnikom

$$\begin{aligned} \text{Pribitek zraka} &= \\ \frac{\text{CO}_2 \text{ teoretično}}{\text{CO}_2 \text{ izmerjeno}} &= \frac{12}{9,6} = 1,25 \end{aligned}$$

25 % pribitek zraka

Iz analize se vidi, da je pribitek zraka v mejah za zemeljski plin z atmosferskim gorilnikom (1,25 do 1,5) in je izkoristek kotla 87,5 %.

2. PRIMER

- kurjeno na zemeljski plin
- kotel s tlačnim gorilnikom

$$\begin{aligned} \text{Pribitek zraka} &= \\ \frac{\text{CO}_2 \text{ teoretično}}{\text{CO}_2 \text{ izmerjeno}} &= \frac{12,0}{9,3} = 1,29 \end{aligned}$$

29 % pribitek zraka

Iz analize se vidi, da je pribitek zraka za 9 % več, kot so mejne vrednosti za zemeljski plin s tlačnim gorilnikom (1,05—1,20). Izkoristek kotla je 87,2 %.

Iz tega sledi, da kotel porabi 6 % več goriva.

3. PRIMER

- kurjeno s kurilnim oljem

$$\begin{aligned} \text{Pribitek zraka} &= \\ \frac{\text{CO}_2 \text{ teoretično}}{\text{CO}_2 \text{ izmerjeno}} &= \frac{15,4}{10,7} = 1,44 \end{aligned}$$

44 % pribitek zraka

Iz analize se vidi, da je pribitek zraka za 4 % več, kot so mejne vrednosti za kurilno olje (1,2—1,4). Izkoristek kotla je 86,8 %. Iz tega sledi, da kotel porabi 2,7 % več goriva.

Robert Jamšek

ANALIZA PLINA-DIMA

Urijeme: 08:24
Datum: 23.12.88

Ursta goriva:

Zemni plin tl.

T-dima: 259 GRD
T-sobe: 14 °C
O₂: 4.4 %
CO: 67 PPM
SO₂: 0 PPM
NO_x: 43 PPM
CO₂: 9.3 %
Eta: 87.2 %

Podtlak: 0.38 hPa

Dimni broj: 0.0000

ANALIZA PLINA-DIMA

Urijeme: 07:34
Datum: 11.01.89

Ursta goriva:

Zemni plin atm.

T-dima: 287 GRD
T-sobe: 14 °C
O₂: 6.2 %
CO: 3 PPM
SO₂: 1 PPM
NO_x: 98 PPM
CO₂: 9.6 %
Eta: 87.5 %

Podtlak: 0.15 hPa

Dimni broj: 0.0000

ANALIZA PLINA-DIMA

Urijeme: 07:49
Datum: 22.12.88

Ursta goriva:

Loz ulje EL

T-dima: 240 GRD
T-sobe: 18 °C
O₂: 6.2 %
CO: 14 PPM
SO₂: 46 PPM
NO_x: 54 PPM
CO₂: 10.7 %
Eta: 86.8 %

Podtlak: 0.41 hPa

Dimni broj: 0.0000

Pogovor s socialno delavko Borislavo Repotočnik s centra za socialno delo Ravne

Vsak otrok ima pravico do družine

»Če bi rekli ljudem, naj se pogovarjajo o strojništvu, bi to odklonili z izgovorom, da stroke ne poznajo, o socialni pa se pogovarjajo suvereno, le da ji žal večinoma pripisujejo slabe stvari ali vsaj izražajo nezadovoljstvo z njo. Kako je to videti z druge strani?«

»Za precej ljudi ima beseda »sociala« še vedno prizvok nečesa slabega, nečesa, kar naj ne bi nikdar vstopilo v njihovo življenje. Ob besedi sociala takoj pomislijo na razne ljudi z asocialnim vedenjem (brezposelne, alkoholike, agresivne), ki jih srečujejo v svoji okolici. Bolj malo pa vedo o tem, da pomeni sociala predvsem pomoč ljudem, ki so se znašli v stiski, katere sami ne morejo ali ne znajo rešiti. Sociala so tudi otroci, ki so ostali brez staršev, otroci, ki jih lastni starši zanemarjajo, so stari in bolni in onemogli ljudje, ki nimajo nikogar, da bi zanje skrbel. So posamezniki, ki so jih neurejeni odnosi in pomanjkanje ljubezni v družini pognali na stranska pota (vzgojni domovi, zapori). Vse to in še veliko več je sociala. Vendar pa lahko ima socialna dejavnost svoje pravo mesto samo v družbi, ki ji ni vseeno, kako ljudje živijo, družbi, ki ji je pomemben človek.

V naši občini ljudje, ki kreirajo socialno politiko, nimajo pravega posluha za človeka in njegove stiske, zato tudi socialna dejavnost nima tistega mesta, ki bi ga morala imeti. Ostajamo marginalna dejavnost. Za vsak dinar, ki ga potrebujemo za svoje delo, moramo razložiti svojega obstoja presneto dobro utemeljevati. Od centra za socialno delo, ki je izvajalska del. org. na področju soc. skrbstva, pričakujejo in zahtevajo uvedbo novih in kvalitetnejših oblik in metod dela, programu o financiranju takega dela se pa izmikajo. Pri vsem tem pa se življenjski pogoji ljudi iz dneva v dan slabšajo. Zaskrbljujoče je, da je poleg upokojujencev vedno več delavskih družin, ki ne dosegajo dogovorjene ravni socialne varnosti. Človeku, ki potrebuje za preživetje sebe in svoje družine denar, pa zgolj beseda socialnega delavca ne zadošča. Pri nas pa je tako: manj ko je denarja, bolj zaostreni so pogoji, da se pridobi kakršnakoli socialna pomoč, zato teh pomoči ne dobe vsi, ki so jih potrebni.

»V zadnjem času je opazna težnja vašega centra za soc. delo, da bi svoje strokovno delo in probleme v zvezi s financiranjem predstavili širši javnosti. Ker delaš na področju rejništva, skrbništva za mladoletne in posvojitev, te prosim, da predvsem predstaviš rejništvo. Kaj to sploh je?«

»Rejništvo je posebno družbeno varstvo otrok, ki nimajo svojih staršev ali pa iz različnih razlogov ne morejo živeti pri njih, in otrok,

katerih psihofizični razvoj je v okolju, kjer živijo, ogrožen. Rejništvo je samo začasen socialno varstveni ukrep, kar naj bi pomenilo, da se bodo otroci lahko nekega dne vrnili k svojim staršem.«

»Rejniška družina je torej nadomestna družina. Kako jih pridobivate?«

»Težko. Danes se ljudje vedno bolj zapirajo v svoj mikro svet. Ni so več tako pripravljeni opaziti dogajanja okoli sebe, denimo otrok, ki nimajo tega, kar njihovi lastni imajo, vse preveč prevladujejo materialne vrednote. Pripravljeni so predvsem sprejemati, ne pa tudi dajati. Otroku pa je treba predvsem dajati. Seveda razumem, da

Borislava Repotočnik

se ljudje bojijo odgovornosti, kajti vzgoja otroka je zelo odgovorno delo, ki velikokrat tudi prizadevnim staršem ne uspeva najbolj, vendar pa menim, da je v življenju večine ljudi le malo stvari, ki se lahko primerjajo z vrednostjo dobre vzgoje otroka, ki ni tvoj lastni otrok. Kaj je lahko bolj dragoceno kot to, da daš nekomu dom, toplino in ljubezen, da mu povrneš vero v ljudi, da ga naučiš, kako se spoprijeti z življenjem, da ga vzgojiš v človeka?«

»Kakšna mora biti rejniška družina. Kdo so ljudje, ki se za to odločajo?«

»Okvirni pogoji so določeni z zakonom. Poleg tega pa je v ospredju sposobnost — imeti (tujega) otroka rad, ga sprejeti, mu dati dom, skratka to, kar potrebuje vsak otrok za normalen psihofizični razvoj. Odločitev za prevzem vloge rejnika oz. rejnice mora počasi zoreti in dozoreti. To mora biti enakovredna odločitev vseh članov rejniške družine. Vsi morajo biti go-

tovi v tem, da bodo tega otroka lahko sprejeli in ga imeli radi. Treba je namreč vedeti, da gre za otroka, ki ima predvsem slabe, negativne izkušnje o ljudeh in svetu, ki ga obdaja.

Za rejništvo se odločajo predvsem starejši ljudje, ki so jim otroci že odrasli, do takih brez lastnih otrok, vdov, osamljenih, sorodnikov. Precej teh ljudi je s kmetov. Polovica je popolnih (rejnik, rejnica), polovica nepopolnih (samo rejnica) družin.

»Bi lahko za vse rejniške družine, ki jih trenutno imate, rekli, da so res dobre?«

»Imamo dobre, zelo dobre in tudi take rejniške družine, ki bi lahko bile boljše. Vendar pa dejstvo, da niso takšne, kot bi si to želeli mi in tudi one same, ni samo ali predvsem njihova krivda. Zavedamo se, da ni dovolj imeti otroka rad, potrebno je tudi znanje o tem, kako ga vzgajati. V današnjem času tudi starši vedno bolj posegajo po strokovni literaturi o vzgoji. To pa pomeni, da moramo tudi rejnice izobraževati, če jim želimo pri njihovem delu pomagati. To zaenkrat zaradi preobilice drugega dela (mi smo še vedno predvsem birokratska družba) ne poteka tako kot bi želeli. V letu 1987 smo organizirali več srečanj rejnic, kjer smo se pogovarjali o določenih problemih v zvezi z vzgojo. V preteklem letu pa je to nekoliko zastalo, imeli smo le eno srečanje. Dobra stran pri tem je, da so rejnice to opazile in izrazile potrebo, da se to nadaljuje kontinuirano. Načrtujemo tudi skupinsko delo z otroki, ki se enako kot rejniki srečujejo z mnogimi problemi in dilemami.«

»Je rejništvo družbeno ustrezno ovrednoteno?«

»Kot družba veliko govorimo o otrocih, o tem, kaj je treba zanje storiti, do parol, da so naša prihodnost. V resnici pa jim je treba dati pogoje in možnost, da to res tudi postanejo.

Delo, kot je rejništvo, se materialno ne da ovrednotiti, enako kot se tudi delo staršev ne da. Delo rejnic zaenkrat družbeno še ni dovolj priznано, ni ovrednoteno verjetno zato, ker premalo razmišljamo o tem, kaj pomeni vzgojiti nekega otroka v človeka. Dejstvo pa je, da otroci, ki imajo za sabo težke družinske razmere, zaslužijo, da končno zaživijo v nekih normalnih pogojih. Od rejnikov pa ni mogoče pričakovati, kot se je že dogajalo, da so morali za oskrbo otroka poseči v svoj žep, zato ne bi smelo biti vprašanje, ali se bo rejnina zvišala ali ne, to delo se tako ali tako ne da plačati.«

»Govori se o poklicnem rejništvu. Je to sploh mogoče opravljati kot poklic?«

»Da je kdo lahko poklicni rejnik, mora imeti v rejništvu tri otroke, ki niso moteni v razvoju, ali dva v psihofizičnem razvoju motenega otroka ali enega hudo prizadetega otroka. Ostali pogoji so enaki. Za tako delo dajemo prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje in zdravstveno zavarovanje, kar pomeni, da ti ljudje lahko uveljavijo pokojnino.«

Želimo si, da bi bilo več družin, ki bi se odločile za to obliko rejništva, žal pa glede na sedanje ekonomsko stanje tudi sami ne vemo, koliko je to zanesljivo, da bi sploh šli v pridobivanje ljudi za to, čeprav jih zelo potrebujemo. Takim ljudem je namreč treba zagotoviti enako socialno varnost, kot jo imajo, če so zaposleni, zato je to za zdaj še zelo odvisno od tega, če ljudje sami čutijo, ali bodo to zmogli ali ne.

V nekaterih drugih slovenskih občinah je poklicno rejništvo že dobro zaživelo, saj se tam očitno ne postavlja vprašanje, ali denar za rejnine bo ali ne, ker mora biti.

»Od kod do kod segajo tvoje pristojnosti v primeru rejništva?«

»Moja naloga je najti primerno rejniško družino. Ko ugotovim, da je zadoščeno zakonskim določilom, si poskušam pridobiti o družini mnenje ožje in širše okolice ter strokovnih služb, potem pa je tu še lastna presoja. Enostavno je treba začutiti, ali neka družina bo ali ne bo dobra rejniška družina, zato te ljudi vabim na razgovore, jih obiskujem, da bi spoznala pravi razlog za njihovo odločitev, njihov način življenja in njihove medsebojne odnose. Poskušamo si predočiti pričakovanja enih in drugih. Če po vsem tem ni dovolj trdnega občutka, se za tako družino ne odločim oz. se ne odločimo.

Ko v neki družini nastopiš kot socialna služba, se pogosto zgodi, da jih je strah, so v zadregi, se počutijo nelagodno, ker vedo, da jih presojam, zato delujejo precej nenaravno. Pri takih je treba več časa, da ugotovim njihovo primerenost.

Ko je otrok nameščen v rejniško družino, ji pomagam z nasveti, jo obiskujem, vodim nadzor nad vzgojo in varstvom, urejam stike med rejencem in njegovimi starši, povezujem se z drugimi strokovnimi službami (VVZ, šola, zdravstvo...), da bi s skupnimi močmi čim boljše reševali probleme, ki se pojavljajo.«

»Ker sva omejeni s prostorom, prosim samo še za morebitno splošno sporočilo.«

»Želim, da naše delo in javnosti ne bi ostalo brez odmeva, pač pa da bi ljudje razmišljali o tem, da med nami odrasčajo otroci, ki nimajo možnosti živeti pravega otroštva, ki so ogroženi v svojih temeljnih pravicah, da bi pomislili, ali nimajo mogoče oni dovolj ljubezni in prostora v svojih družinah zanje. Pomislili na to, kako pomembno je vrniti tem otrokom vero v ljudi, v smisel bivanja in vztrajanja že zato, da si bodo nekoč sami sposobni ustvariti družine in imeti nekoga radi.«

Zlatka Strgar

ČUVAJMO SVOJE BOGASTVO — ZDRAVE ROKE IN NOGE

V praksi ugotavljamo, da je velikokrat nevednost ljudi kriva za slab izid neke bolezni ali poškodbe. Nedavno sem bila priča odtrganini palca desne roke (in možak je bil desničar), ki bi se lahko verjetno dokaj uspešno končala, če bi poškodovanec prinesel s seboj odtrgan prst. Ta dogodek je dal idejo za današnji prispevek, ki ga je napisal kirurg naše bolnišnice v Slovenj Gradcu.

PRVA POMOČ PRI POŠKODOVANCU Z ODTRGANIM (amputiranim) UDOM

V sodobnem kmetijstvu, gozdarstvu in industriji uporabljamo veliko strojev. Zaradi višjega življenjskega standarda imamo tudi v gospodinjstvih poleg klasičnih ostrih orodij (nož, sekira) številne gospodinjske stroje in orodja iz hobby programa (različne vrste žag, kotne brusilke itd.).

Vsi ti sicer koristni pripomočki lahko ob slabo organiziranem varstvu pri delu povzročijo številne hude poškodbe. Še veliko večja nevarnost za hude poškodbe obstaja takrat, ko se vključijo v delo še AL-KOHOL.

AMPUTACIJA UDA je lahko popolna, ko so prekinjene vse strukture in je ud popolnoma ločen od telesa, ali pa nepopolna, ko je ud z eno ali več strukturami (npr. z živci, tetivami) povezan s telesom, prekinjena pa je prekrvitev uda.

Operacija, s katero se poskuša obnoviti kontinuiteta prekinjenih tkiv in povrtni prekrvitev, se imenuje REPLANTACIJA. Če pa pri nepopolni amputaciji obnovimo kontinuiteto prekinjenih tkiv in vrnemo okončini prekrvitev, govorimo o REVASKULARIZACIJI (ponovni prekrviti).

Prvo pomoč na kraju amputacije ali LAIČNO pomoč nudijo poškodovancu z amputirano okončino običajno naključno prisotni.

Kako ravnamo s poškodovancem?

1. Vsem amputacijskim poškodbam je skupen problem krvavitev, ki je lahko večja ali manjša, vedno pa jo je treba čim prej ustaviti.

Tisti, ki nudi prvo pomoč, naj s prsti pritisne glavno arterijo, ki dovaja kri od srca v poškodovani ud, ob kost na enem od tipičnih krajev (digitalna kompresija):

- za zgornje okončine na nadlakti, v komolčni jami, na zapestju
- za spodnje okončine na stegnu, v kolenski jami ali v gležnju, pač glede na mesto amputacije.

2. Drugi član ekipe, ki nudi prvo pomoč, naj medtem poišče obvezilni material ter rano prekrije s sterilnim kompresijskim povojem. Esmarchova preveza ni primerna, saj močno poslabša možnost za replantacijo, ker lahko okvari krvne žile in živce.

3. Amputacijskega krna in amputirane okončine ne čistimo. Krn prekrivamo s sterilnim povojem in ga kompresijsko povijemo ter dvignemo.

Amputirano okončino zavijemo v sterilno gazo in jo vtaknemo v čisto polivinilno vrečko, ki jo zalepimo z lepilnim trakom. Amputirana okončina mora biti suha, da preprečimo maceracijo.

V dve polivinilni vrečki natresemo ledene kocke ali kose zdrobljenega ledu ali pa čist sneg in vrečki zalepimo. Vrečko z amputirano okončino položimo na vrečko z ledom in jo pokrijemo z drugo vrečko z ledom. Tako je amputirana okončina na suhem, obenem pa na primerni temperaturi talečega se snega.

Vse tri vrečke zavijemo skupaj v brisačo ali v drug kos blaga in jo vtaknemo v četrto vrečko, ki jo dobro zalepimo.

Zdravniki Univerzitetnega kliničnega centra v Ljubljani, kjer izvajajo zahtevne operacije prišitja odtrganih okončin, odsvetujejo pri transportu uporabo hladilnih vrečk iz hladilnih torb za piknike, ker dosežejo pre nizko temperaturo in tkivo zamrznejo, kar ima za tkivo kasnejše ob tajanju hude posledice.

4. Če je amputacija nepopolna in je ud še s posameznimi tkivi povezan s telesom, oskrbimo rano s kompresijskim povojem in okončino imobiliziramo.

5. Poškodovanca zatem prepeljemo do najbližjega zdravstvenega doma in kirurške ambulante, kjer ga bodo natančno pregledali, mu nudili STROKOVNO PRVO POMOČ in oskrbeli morebitne dodatne poškodbe.

V kirurški ambulanti splošne bolnišnice se opravi osnovna triaža. Za replantacijo niso primerne zmečkane odtrgane okončine. Stanje je ugodnejše takrat, ko je amputacijska površina ostro odrezana in ko je poškodovanec mlajši.

Vse poškodovance, pri katerih bi bila možna in smiselna replantacija odtrganega dela ali celo

okončine, pošljemo iz kirurške ambulante splošne bolnišnice z rešilnim avtomobilom v UKC v Ljubljano, kjer imajo ustrezno usposobljeno ekipo, operativne mikroskopske in ostalo opremo. V slovenski bolnišnici žal nimamo nobene operativne mikroskopske, čeprav bi ga v mnogih primerih, ne samo pri amputacijah, še kako potrebovali.

Dokončno odločitev o replantaciji da ali ne izreče kirurg replantacijske ekipe UKC v Ljubljani.

Transport amputiranca naj bo čim hitrejši, vendar moramo imeti vedno pred oči splošno stanje bolnika, ki je pomembnejše od hitrega transporta. K hitremu transportu nas sili najdaljši čas hladne brezkrvnosti amputirane okončine, ki ga prenese tkivo in ki po dotedanjih izkušnjah traja za zgornji in spodnji ud z obilico mišičja 6—8

Če je celotni predvideni transport do Ljubljane krajši od ene ure, amputirane okončine ni treba hladiti.

Kasni rezultati replantacijskih in revaskularizacijskih posegov so ob pravilni indikaciji in korektni izvedbi sicer dobri, vendar običajno ne morejo povsem enakovredno nadomestiti funkcije nepoškodovane zdrave okončine.

Zato — ČUVAJMO SVOJE BOGASTVO — ZDRAVE ROKE IN NOGE!

Mag. sci. dr. Mihael Zajec

NAROBE SVET IN ZIMSKE POČITNICE

Saj poznate tisto Levstikovo o narobe svetu, ko «... grah je v klasju, bob v lateh, riba drsa po smučeh, kaže vidra sedem nog, maček nosi kozji rog...»

Smešno, nemogoče, kajne?

Toda smešno je to samo, dokler je v pesmi. Ko je letos narobe svet, seveda na drugo temo, postal resničnost, pa je bil kar lepo žalosten.

Zimo je namreč zamenjala pomlad. Zimske počitnice sploh niso bile zimske, čemu so sploh bile, »smotane«?

Tako je bila žalostna večina otrok in niti užitek pred televizorjem ni mogel biti tolikšen, kot je, če se po drčanju po prvem zasneženem hribčku pred blokom ali razigranem kepanju ali smučanju na smučišču s pravo vlečnico vsedeš predenj. Pa sprehodi? Oh, sprehodi, saj so prijetni, ampak ne januarja spomladanski, da ne veš, ali bi se cvetoče trobentice ob poti razveselile ali zjokale nad njo.

V tem narobe svetu pa je bilo vendarle ponekod vse prav. V ničinah namreč. Na Ivarčkem je bila prava zimska pravljica. Na bregih nad jezerom se je dalo (peš) smučati in sankati, na zaledenem jezeru drsati. Kakšen raj, ustvarjen sam od sebe! V njem se na srečo pozabi na narobe svet odraslih, v katerem ni koga, da bi zbil ali dal zbiti štiri deske za led sredi Javornika ali pri stadionu. Saj mrzla smo pa med zimskimi počitnicami imeli!

Hočem reči, da bi v prihodnjih zimah, če spet ne bodo prave, morali našim otrokom ponuditi nove možnosti za preživljanje počitnic, alternativne programe, je rekel nekdo.

Ne le športnih, tudi kulturne in zabavne.

H. M.

KULTURA

RAZVESELJIVA VEST V MESECU KULTURE

NA PREVALJAH SO SE LOTILI PRENOVE ORGEL

Ob koncu l. 1988 je stekla akcija za prenovo orgel v prevaljski farni cerkvi. Sedanje so dotrajane in že dolga leta so na Prevaljah razmišljali, kako do novih orgel. Letos bo pričela v Mariboru delovati nova orgelska delavnica — v sodelovanju z nemško firmo SANTNER, ki velja za eno boljših tovrstnih tovarn v Evropi.

Ker orgel ne bodo uporabljali le za potrebe cerkve, temveč tudi za koncerte, so se na Prevaljah lotili akcije v sodelovanju s kulturno skupnostjo in z drugimi predstavniki DPO v kraju in občini. Že sedaj je bilo na Prevaljah več koncertov, prenovljen instrument pa bi kulturno ponudbo še izboljšal. Vzoredno bodo tudi razširili kor, kjer bo dovolj prostora za zbor in orkester. Ob taki prenovi se torej lahko nadajamo lepim glasbenim dogodkov, ki so nam doslej bili nedostopni.

Prenova orgel bo obsegala zamenjavo piščali, razširitev registrov, orgle naj bi bile dvomane, obdržali pa bi vse, kar je pri sedanjih orglah še v dobrem stanju. Tudi prenovljene orgle bodo mehanske, saj se je to izkazalo kot najboljše.

Prenova orgel in preureditev kora bosta seveda povezani z velikimi stroški. Ustanovljen je bil odbor, ki si je zadal nalogo, da ob podpori kulturne skupnosti izvede kar najširšo akcijo zbiranja denarne pomoči (ali pomoči v materialu). Ker je celotna akcija širšega pomena, računajo na Prevaljah na razumevanje pri vseh delovnih organizacijah in ustanovah, da bodo

mi stroški. Ustanovljen je bil odbor, ki si je zadal nalogo, da ob podpori kulturne skupnosti izvede kar najširšo akcijo zbiranja denarne pomoči (ali pomoči v materialu). Ker je celotna akcija širšega pomena, računajo na Prevaljah na razumevanje pri vseh delovnih organizacijah in ustanovah, da bodo

ŠE KOLEDAR SLOVENSКИH ŽELEZARN ZA LETO 1989

V št. 1/1989 Informativnega fužinarja beremo, da je ta koledar presenečenje za naše okolje, toda trdim, da ne samo za naše okolje, ampak tudi širše, vendar v negativnem smislu. Imel sem stike v tistem času, ko se je koledar delil, s številnimi predstavniki firm iz Hrvaške, Srbije, Slovenije in nihče ni bil zadovoljen z njim. Take izkušnje pa imam tudi v našem okolju.

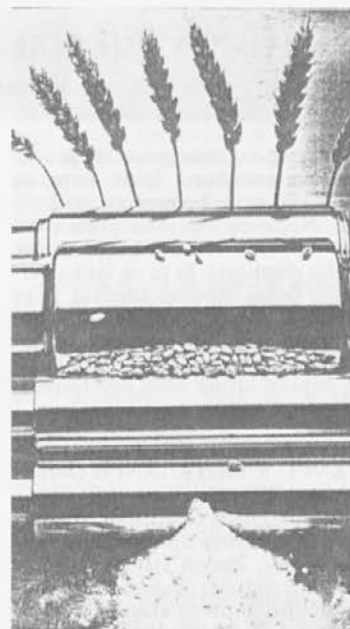
Da pa je široka množica občinstva nezadovoljna s koledarjem, je tudi popolnoma razumljivo. Ta zadeva je odlična samo za tiste, ki študirajo fotografijo oz. fotografiranje in še za nekatere, za večino pa ne. To bi morali avtorji tega projekta vedeti — upoštevati in koledarja ne bi smeli vsiljevati šir-

kljub trenutnim neugodnim razmeram pomagale pri urešničenju zastavljenega cilja.

Prednost prenove prevalskih orgel je tudi v tem, da bodo ob pričetku obratovanja nove delavnice delo nadzirali in pri njem sodelovali tudi mojstri iz matične firme in da bodo med prvimi tremi orglami prišle na vrsto prevalske. Če bo delo potekalo tako, kot si zamišljamo, bomo ob izteku letošnjega leta že lahko prisluhnili zvokom novih oziroma prenovljenih orgel.

To pa je vest, ki bo razveselila vse ljubitelje glasbene umetnosti in jih pritegnila, da bo tudi vsak po svoji možnosti prispeval delež za prenovo orgel.

Jožko Kert

Tako nam ni všeč

sti imajo tudi izvedbe, ki so »užitne« le za tiste, ki študirajo poklicno ali amatersko določeno zvrst umetnosti.

Zaradi tega pa seveda večina ni plehka in prazna, ampak si upam trditi, da je še kako polna, plemenita in pristna.

Ob tej priliki naj dam tudi pripombo na slikarsko kolonijo na Ravnah, namreč, naj se v njej ne slikajo abstraktne slike.

Torej, resnica je ta, da je ob tem množica razočarana, ker je pod pritiskom in ker je vsa stvar preveč sebična.

Avugst Knez

KULTURA NAD 1000 M

Sedma tradicionalna kulturna srečanja na Uršlji gori, ki jih pripravlja Planinsko društvo Prevalje oz. njegova prizadevna članica tov. Ivanka Komprej, bi 21. in 22. januarja letos morala biti zimska, a so zaradi skopnele snežne odeje in gorkih sončnih žarkov bila pomladna. V takšnem se je zdelo, da so bila odtajana še srca.

Kako sicer razložiti navdušenje večsto obiskovalcev nad posredovanjem, ko je vendar bilo vse skupaj čisto amatersko, pa še slavljenec, »koroški Krjavelj« Blaž Mavrel, čisto navaden verzekovec, bukovník? Za Vres, ki je pel drugi dan v nedeljo, se za amaterstvo malo opravičim, za soboto pa res: mešani pevski zbor KUD Strojnska Reka pod vodstvom tov. Marijana Gerdeja še niti leto ne poje in recitatorji so samo priložnostni, dva še osnovnošolca.

Toda vsi so rekli, da se je za tak kulturni dogodek splačalo celo na vrh Gore.

Pa kaj je v planinah, da so ljudje tam tako drugačni?

Nič. Vse je v ljudeh!

H. Merkač

O OKUSIH NE GRE RAZPRAVLJATI

Osnovni namen darila je razveseliti obdarovanca. Tako ravnamo vsi, kadar koga obdarujemo. Ker je koledar novoletno darilo, bi pač moral bolj upoštevati okus tistih, ki jim je bil namenjen. Čeprav je po merilih stroke inovativen in nas ga pred svetom ni treba biti sram, ima tovariš Knez do tu prav.

S posploševanju na širša področja umetnosti se stvar bistveno spremeni. Tu obstaja cela vrsta drugačnih mnenj, in to ne na podlagi različnih okusov, o katerih razprava ni smiselna.

Eno mnenje je takšno: ni treba fakultet za razumevanje še kakšnih stilov v umetnosti razen realizma. Že šole v kraju dajejo dovolj osnov za to. Kulturni (umetniški) namenjam tudi precej pozornosti in denarja (vem, da dosti premalo). Zato bi bila klavirna in krivična taka kulturna politika, ki bi sicer na široko odpirala vrata v galerije, knjižnice, gledališča itn., obenem pa bi se sprijaznila z delitvijo ljudi na nekakšne elitne poznavalce ter na vse ostale. Na srečo ni tako.

Marjan Kolar

REKREACIJA IN ŠPORT

ČEBULJ IN PUŠNIKOVA NAJBOLJŠA ŠPORTNIKA LETA 1988

Strokovni svet za vrhunski šport pri ZTKO občine Ravne je opravil izbor za najboljše športnike v občini za leto 1988. To sta alpska smučarja Katjuša Pušnik in Pavli Čebulj.

Katjuša Pušnik iz Črne, članica naše A reprezentance, je bila tokrat že tretjič zapored izbrana za najboljšo športnico. Njen najimennejši uspeh je osvojitve drugega mesta na prvem slalomu za svetovni pokal v sezoni 1988/89 v Altenmarktu. Kasneje se je odlikovala še z uvrstitvijo na 16. mesto v veleslalomu za svetovni pokal v Valzoldani. Visoka mesta je v lanskem letu osvajala na tekmovanjih FIS in v tekmah evropskega pokala. Zmagala je tudi v veleslalomu na državnem prvenstvu med starejšimi mladinkami in bila tretja v super VSL.

Pri moških si je naslov najboljšega športnika pridobil alpski smučar Fužinarja in član državne B reprezentance Pavli Čebulj. Njegov največji uspeh je osvojitve zlate kolajne v veleslalomu na balkanskem prvenstvu v Romuniji, medtem ko je v slalomu dosegel četrto mesto. Med njegove lanske pomembne dosežke lahko štejemo tudi dve zmagi na mednarodnih tekmah FIS v veleslalomu na Kaniinu.

Najboljše športne ekipe za minulo leto tokrat prvič niso razglasili, kajti nobena članska ekipa ni dosegla odmevnega oziroma vrhunškega uspeha, ki bi bil vsaj na ravni II. zvezne lige. Prav to je bil vselej primer v preteklih letih. Pohvalili pa so nekatere ekipe, ki so napredovale iz druge v prvo republiško ligo, kot so moška in ženska rokometna ekipa Fužinarja, ženska kegljaška ekipa Korotana s Prevalj ter ženska ekipa NTK Fužinar, ki se je uvrstila v I. republiško ligo A.

ODBOJKA

Na Ravnah so 7. januarja dostojno proslavili visok jubilej 60-letnice igranja odbojke v tem kraju. Ob tej priložnosti je odbojarski klub Fužinar organiziral močan turnir, nanj pa povabil večkratne državne prvake odbojkarje Mladosti Monterja iz Zagreba in edino slovensko prvoligaško ekipo Stavbar MTT iz Maribora. Na turnirju so zlahka zmagali Mariborčani, ki so zelo dobro zaigrali proti sicer okrepjeni, a dokaj neugirani domači vrsti. Za Fužinar so namreč poleg odbojkarjev, ki sedaj nastopajo za klub, občasno zaigrali še Rožanc, Filipančič, Spanžel in Ban, bivši odbojkarji ravnanskega kolektiva. Drugo mesto na turnirju so osvojili domačini po presenetljivi zmagi nad Zagrebčani, ki pa so nastopili močno oslabiljeni, brez svojih najboljših igralcev.

Ob koncu turnirja je bila krajša slovesnost. Posebno priznanje so podelili Marjanu Banu, ki je več kot 20 let nastopal v dresu Fužinarja in se je tokrat uradno poslovil od aktivnega igranja odbojke. Priznanja je bil deležen tudi dolgoletni športni delavec in odbojarski sodnik Dominik Kos. Na družabnem srečanju v hotelu Rimski vrelec pa so podelili okoli 40 priznanj in prav toliko knjižnih nagrad zaslužnim odbornikom in igralcem Fužinarja. Posebna priznanja ZTKO Ravne pa so prejeli: Peter Mihelač, dolgoletni najuspešnejši predsednik OK Fužinar, ter trenerja Štefan Filipančič in Damjan Pogorevčnik. ZTKO Ravne je ob jubileju dodelila tudi zlato plaketo ravnanskemu odbojarskemu klubu. Ob praznovanju 60-letnice odbojke na Ravnah so izdali tudi zajeten almanah. V njem je prikazan celoten razvoj te športne igre od leta 1928 do današnjih dni.

KEGLJANJE

Kegljavke Korotana s Prevalj so izpunile iz rok veliko priložnost, saj bi lahko bile po 5. kolu prve republiške lige uvrščene prav na vrhu prvenstvene lestvice. Po presenetljivi zmagi v Izoli so namreč na domačem kegljišču nepričakovano izgubile v naslednjem kolu proti ekipi Rudarja iz Trbovelj. Gostje so bile boljše za vsega tri keglje, to pa je bilo dovolj, da so Prevaljčanke izgubile načrtovani točki. Rezultati: 4. kolo: Izola—Korotan 2316:2325, 5. kolo: Korotan—IPOZ Rudar 2259:2262, 6. kolo: Konstruktor—Korotan preloščeno. Najzaslužnejša za zmago v Izoli je bila Sabljarijeva s 420 keglji, proti Trboveljčankam doma pa je bila najboljša Verboletova s 403 keglji.

Moška ekipa Fužinarja, ki nastopa v II. republiški ligi, je v 4. kolu 7. januarja doživela svoj drugi poraz. V Trbovljah jih je z veliko razliko premagal domači Rudar. Naslednja dva nastopa na domačem kegljišču sta bila za Ravenčane veliko uspešnejša. Rezultati: 4. kolo: Rudar—Fužinar 5299:5060, 5. kolo: Fužinar—Gradiš Maribor 5144:4918, 6. kolo: Fužinar—Tekstilna 5221:4952. Najboljši pri Ravenčanih proti Rudarju: Belaj 869, Golob 851, proti Gradišu: Belaj 878, Paradiž 864 in proti Tekstilni iz Prebolda: Paradiž 900, Borovnik 898 podrtih kegljev.

Kegljavke Fužinarja prepričljivo vodijo po 6. kolu tekmovanja v II. republiški ligi. Doslej so v vseh srečanjih zmagale in so najresnejše kandidatkinje za vrnitev v enotno slovensko ligo. Po uspehu nad Branikom in Slovenj Gradcem so v januarju sledile še zmage nad Šentjurjem v gosteh in Miklavžem ter Impolom iz Slovenske Bistrice doma. Rezultati: 4. kolo: Šentjur—Fužinar 2166:2300, Fužinar—Miklavž 2396:2328, Fužinar—Impol 2386:2309. Najboljše v fužinarjevi ekipi so bile proti Šentjurju: Merkač 398, Lečnik 391, proti Miklavžu: Lesnik 420, Gostenčnik 414 in proti Impolu: Lečnik 408, Cigler 405 kegljev.

PLAVANJE

Tik pred iztekom minulega leta so mladi plavalci Fužinarja dosegli imeniten uspeh na tradicionalnem mitingu PK Vračar v Beogradu. Miha Hribnik, Peter Naglič, Saša Kovač in Eva Breznikar so osvojili 1. mesto med ekipami letnik 1977.

V kopališču Pristan v Mariboru je bilo predtekmovanje republiškega prvenstva pionirjev do 12 let. Tekmovali so plavalci in plavalke ravnanskega Fužinarja in domačega Jekla Branika. Pri starejših pionirjih so bili boljši Ravenčani, predvsem Eva Breznikar, ki je na 400 m kravl plavala celo bolje od najboljšega pionirja. V konkurenci mlajših tekmovalcev so imeli več uspeha Mariborčani. Eva Breznikar in Miha Hribnik sta bila najboljša med fužinarjevimi plavalci, saj sta zmagala po trikrat. Po eno zmago sta si priplavala še Peter Naglič in Saša Kovač v konkurenci starejših pionirjev in pionirk. Med mlajšimi sta po enkrat zmagala Borut Dežman in Grega Paternoster, prvo mesto pa si je priplavala tudi Fužinarjeva štafeta pionirjev v disciplini 4 x 50 m kravl.

SMUČARSKI TEK

Na izjemno težki progi na Voglu je bil 30. memorial Tomaža Godca. Med okoli 170 tekmovalci in tekmovalkami iz vse Slovenije so nastopili tudi štirje smučarji tekači iz Črne. Še najboljše je tekla reprezentantka Nataša Lačen, ki je bila med starejšimi mladinkami druga za Gradiščevo iz Kokrice.

Kljub januarskemu pomanjkanju snega v Sloveniji so v Črni uspeli pripraviti letošnjo prvo tekmo v smučarskih tehnikah za prvenstvo severovzhodne regije Slovenije. Nastopilo je 68 tekačev in tekačic iz šestih klubov, največ uspeha pa so imeli domači tekmovalci. Trojno zmago so Črnjani slavili pri mladinkah, kjer je zmagala Lačnova pred Jernejevo in Slivnikovo, ter pri starejših pionirjih, kjer je bil najboljši Mrdavič pred Pumpasom in Lačnom. Anita Mežnar iz Črne je bila najhitrejša med starejšimi pionirkami, Janez Pumpas pa drugi med mladinci. Uspešna sta bila tudi tekmovalca iz Fužinarja, saj sta Peter Merkač in Nika Horjak osvojila drugi mesti med mlajšimi pionirji oz. pionirkami.

Letošnji 25. jubilejni Rožičev memorial v tehnikah na smučeh je bil v Ratečah. Med 111 tekači in tekačicami so tekmovalci iz Črne dosegli naslednja mesta: Nataša Lačen je bila 3. med starejšimi mladinkami, Jernej Darja 7. med mlajšimi

mladinkami in Janez Pumpas 9. med starejšimi mladinci.

V pionirski reprezentanci Jugoslavije v smučarskih tehnikah, ki je sodelovala v Castello di Siene v Italiji na tekmovanju »topolino«, je nastopila tudi Anita Mežnar in se uvrstila med pionirkami na odlično 2. mesto.

SMUČARSKI SKOKI

V začetku januarja je bilo v Kranju tekmovanje starejših pionirjev v smučarskih skokih za pokal cockte. Med 56 tekmovalci je bil Ravenčan Jože Zagarnik 7.

Za mlajše pionirje pa je bilo tačas tekmovanje za pokal cockte v Ljubljani. Tu sta se tekmovalca Fužinarja slabše odrezala, med 72 skakalci je bil Andrej Zagarnik 17., Aljoša Krivograd pa 22. Trojica mladih skakalcev Fužinarja Pečnik, J. Zagarnik in Švab, ki so člani perspektivne selekcije Jugoslavije, pa so tačas trenirali v Planici na 90-metrski skakalnici.

NAMIZNI TENIS

14. januarja je bilo v Ljubljani tekmovanje v namiznem tenisu za Jaklov memorial, ki ga štejejo za enega najmočnejših turnirjev v Sloveniji. Nastopilo je tudi nekaj igralcev in igralk Fužinarja, najbolje pa se je uvrstil Bogdan Tušek, ki je bil med 80 starejšimi pionirji 4. Skupina mlajših pionirjev, kjer sta igrala Bač in Rožič, je bila najštevilnejša, toda oba sta bila uspešna z uvrstitvijo med 16 najboljših igralcev na turnirju. Med pionirkami se je Mlakarjeva uvrstila med osmerico najboljših.

ALPSKO SMUČANJE

V letošnjem januarju je občutno pomanjkanje snega onemogočilo marsikateremu prireditelju izvedbo smučarskih tekem. V Sloveniji so bila na voljo le tri umetna smučišča, in sicer v Kranjski Gori, v Mariboru in novo zgrajeno na Rahtelu pri Slovenj Gradcu. Smučarski poligon na Rahtelu je bil tudi prizorišče dveh slalomov FIS v okviru koroške turneje. Prvega so organizirali smučarski delavci iz Slovenj Gradca 14. januarja, drugega pa naslednji dan SK Surovina Fužinar. Na obeh mednarodnih tekmah je nastopilo okoli 100 tekmovalcev iz petih držav, Kanade, ZR Nemčije, Avstrije, Finske in Jugoslavije. Na obeh slalomih je premočno zmagal član naše A reprezentance Urban Planinšek iz Maribora, od koroških smučarjev pa so se uvrstili: 1. slalom: 2.—3. Čuješ... 5. D. Zagar... 8. Čebulj... 13. Pepevnik (vsi Fužinar), 2. slalom: 3. Čuješ... 8. D. Zagar... 17. Pepevnik, itd.

Katjuša Pušnik, reprezentantka iz Črne, je po lanskem odličnem nastopu v Altenmarktu tudi v letošnjem januarju nadaljevala z uspešnimi uvrstitvami na tekmah svetovnega pokala.

V Mariboru je na slalomu za »zlato lisico« bila 6., v Grindelwaldu pa v slalomu 9. V švicarskem Grächnu je bila v super VSL za evropski pokal 4. Na drugih tekmah se je uvrščala slabše.

Uspel turnir ob jubileju

Cuješ je na turneji po Franciji dosegel od dveh slalomov za evropski pokal le eno uvrstitev na 23. mesto.

V Mariboru je bil v slalomu starejših pionirjev za pokal coca-cola Mežičan Pustoslavšek 2.

Ivo Mlakar

MEDNARODNI KARATE TURNIR RAVNE '88

18. 12. 1988 je naš klub priredil mednarodni karate turnir v počastitev 20-letnice karate športa na Koroškem in v Sloveniji. Sodelovale so ekipe Weiz iz Avstrije, Crvena zvezda iz Beograda in selekcija Slovenije. Drugi povabljeni iz različnih razlogov niso mogli priti, vendar je turnir kljub temu v celoti uspel.

Jubilej je bil na najlepši način proslavljen, prikazan pa kvaliteten športno tekmovalni in tradicionalni karate. Naš klub kot organizator je ogromno prispeval pri popularizaciji športa, ki je še neznan in ki tudi po 20 letih še vedno naleti tudi na nerazumevanje kot v svojih začetkih.

Ambient v športni dvorani je bil čudovit, pozdravljena je bila vsaka dobro izvedena tehnika ali demonstracija. Publika je bila zelo disciplinirana, tribune zasedene do zadnjega kotička in ni bilo niti sto-jišč (po podatkih prek 700 gledalcev). Tu se je dokazalo, koliko več je vredno vzdušje, ki so ga doživljali tekmovalci in publika, kot sama zmaga. Za višek razpoloženja je poskrbel plesna skupina Gaudemus in domači člani z demonstracijami in ekshibicijami. Na turnirju so bili zbrani tudi nekdanji trenerji in člani kluba, med njimi dr. Ervin Pečnik in Bruno Borovnik, pionirja karatea v Sloveniji.

Za konec pa zahvala vsem pokroviteljem, ki so pomagali pri organizaciji, še posebej Železarni Ravne.

Rezultati — kata moški: 1. Marjan Videnšek, Slovenija, 2. Duško Sopčič, C. Zvezda, 3. Alfred Friesenbichter, Weiz, 4. Roman Breznik, 5. Mladen Vrtarič, 6. Ivan Mravljak, vsi Slovenija.

Kata ženske: 1. Metoda Podpečan, Slovenija, 2. Tatjana Petrovič, 3. Brigita Bošnjak, obe C. zvezda, 4. Irena Andrić, 5. Natalija Arlič, 6. Rozika Čekon, vse Slovenija.

Borbe ekipno: 1. Crvena zvezda, 2. Slovenija, 3. Weiz.

Leta 1990 bo na Ravnah spet živahno. Priredili bomo novoletni show, na katerem bo tekmovanje v demonstracijah in ekshibicijah. Vabljeni bodo ekipe iz 8 držav.

MEDNARODNI KARATE SEMINAR BEOGRAD 1988

Karate zveza Jugoslavije je od 8. do 11. decembra 1988 organizirala mednarodni karate seminar pod vodstvom prof. Hidetake Nishiyame — 9. DAN. Udeležilo se ga je prek 250 karateistov iz Jugoslavije, Nemčije, Italije, Turčije, Švice in Madžarske. Poleg Nishiyame sta bila inštruktorja še dr. Ilija Jorga — 7. DAN in dr. Vladimir Jorga — 7 DAN.

Na tem seminarju je bil izveden tudi mednarodni karate turnir v borbah in katah. Slovenijo sta zastopala Roman Breznik in Marijan Videnšek.

Prof. Nishiyama je na treningu zajel naslednje teme:

- fizika človeškega telesa
- izvor sil v človeškem telesu
- vpliv psihologije v borbi in vpliv le-te na sile
- teorije udarcev in blokad
- pravila sojenja — najnovejša pravila ITFK in primerjava z WUKO pravili
- tehnika gibanja in nožni udarci

Nishiyamovo predavanje in demonstracije so bila nadgradnja oz. nadaljevanje seminarja, ki ga je imel januarja v Kruševcu. S svojo visoko starostjo in avtoriteto je to fenomenalno izvedel in dokazal, da je vrhunski pedagog v dialektiki modernega karatea. Vladimir Jorga je predstavil kato SOCHIN, Ilija pa nekaj borilnih tehnik.

Vsa snov je bila dragocena, saj so takšna spoznanja in znanja sprejeta od izvora, od človeka, ki je vse svoje življenje posvetil borilni umetnosti in negovanju tradicije.

R. Breznik

MARJAN VOVK

Delu, ki ga premalo poznamo in cenimo, ki pa je bogato zaradi medsebojnih srečanj, novih znanstev, kjer nasmehi in prijaznost tkejo bežna, pa tudi trajna poznanstva, gostinskemu delu se je zapisal naš Marjan Vovk.

Rojen je bil 30. novembra 1963. Mladostne dni je preživel v petčlanski družini, kjer sta se mati in oče pehala za vsakdanje dobro svojih otrok. Marjan se je po končani osnovni šoli vpisal v poklicno gostinsko šolo in junija leta 1982 postal poklicni kuha/vmes pa je leta 1981 nenadno in dosti prezgodaj izgubil očeta. Po vrnitvi iz JLA se je leta 1983 kot bivši študent zaposlil v Nami, kasneje pa v Golf — turisti v hotelu Rimski Vrelec. Po pripojitvi Rimskega Vrelca k železarni julija 1987 pa je Marjan že kot natakar, tako kot ostali njegovi sodelavci postal

član tega kolektiva znotraj TOZD Družbeni standard.

Večina gostov, te je, dragi Marjan, poznala kot korektnega, delu in poklicu predanega delavca. Prijatelji in sodelavci pa smo te in te bomo ohranili v spominu kot direktnega, odkrito govorečega, odraščajočega možaka. Da, žal te bomo lahko ohranili le v spominu.

Nedelja 8. januarja letos, teden za tem, ko si nam s svojim in z delom svojih kolegov omogočil silvestrsko in novoletno rajanje, je bila zate usoden, za nas vse pa ob novici, da si se ponesrečil, pretresljiv dan. Deset dni smo ob tvoji globoki nezvesti po tihem upali, da boš zmagal in se vrnil na delo med nas. Na žalost vseh, ki smo te poznali in te imeli radi, ti to ni uspelo.

Zven kozarcev je postal otožen. Nasmeh, ta tako potrebna vrlina gostinskega delavca, je otrpnil, izginil iz obrazov tvojih neposrednih sodelavcev. Pred nami je žara s tvojimi upepeljenimi posmrtnimi

ostanki, objeta s cvetjem našega spoštovanja. Med nami pa je, čeprav neviden, vendar prisoten tvoj lik, tvoj obraz, ki se nam je vtisnil v spomin in bo v njem dolgo ostal. Sklonjenih glav, z grenkobo v ustih in solzami v očeh te bomo spremili k prezgodnjemu večnemu počitku.

Vsem svojem, posebej pa mami, sestri in bratu, izrekam v imenu vseh sodelavcev in v lastnem imenu iskreno sožalje.

FRANC PINTARIČ

Mnogo je nenadomestljivih skrivnosti, in vendar — ni glo-
blje skrivnosti kot človek.

Tudi tvoja prerana smrt, dragi sodelavec Franc, je za nas vse, še posebno pa za svojce, velika skrivnost, saj ne moremo doumeti, da si odšel od nas v času najlepših let svojega življenja.

Rodil si se 24. marca 1946 v vasi Brezovci pri Cirkovljanih blizu Ptuja. O svojem otroštvu in mladosti nasploh nisi veliko govoril, po pripovedovanju drugih imaš še brata in sestro. Tvoja življenjska pot te je vodila do kruha najprej k Vodni gospodarski skupnosti Maribor, kjer si bil zaposlen tri leta, nato pa si 19. avgusta 1966 prišel v Železarno Ravne in se zaposlil v livarni. Delal si na raznih delovnih mestih od peskometa, furanske linije, formaavtomata do izpraznjevalca, kjer si delal nazadnje.

Med sodelavci si bil priznan kot dober tovariš, ki je vedno pripravljen pomagati. Prav tako nisi odklanjal dela in kljub boleznim si odrejeno delo vestno opravljal, včasih tudi po končanem šihu, ko je bilo treba koga nadomestiti.

Kot dobrega in poštenega sodelavca te bomo ohranili sodelavci v trajnem spominu, ob preranem grobu pa izražam v imenu OOS livarne vsem sorodnikom in znancem iskreno sožalje.

Naj ti bo lahka koroška zemlja!

ROZKA ŠTRUC

Globoko nas je pretresla vest o smrti naše sodelavke Rozke Štruc in njenega moža Martina. Ne moremo dojeti, da med nami ne bo več preproste delavke, ki se je znala z nami poveseliti in nas vzpodbujati v vsakem trenutku.

Rozka se je rodila v številni družini novembra leta 1938. Zelo mlada je izgubila očeta, zato se je kot

najstarejša hči zaposlila že s šestnajstimi leti v železarni Ravne. Po nekaj letih službe je našla življenjskega sopotnika Tinija, s katerim sta si ustvarila tople dom. Rodila sta se jima dva sinova, katera sta z veliko ljubeznijo in skrbjo pripeljala do poklica.

Leta 1954 se je zaposlila v železarni Ravne. Vseh 35 let je opravljala razna dela na področju računalništva in financ, tako na saldakontih kot na glavni knjigi in nazadnje v službi sredstev in naložb. Ta dela so šla skozi različne faze razvoja, Rozka pa je s svojo prizadevnostjo in sposobnostjo osvojila vse spremembe in novosti, ki jih je terjalo delo na področju financ. Vse svoje znanje je z dobro voljo prenašala na mlajše sodelavce. S svojim znanjem o knjigovodskih delih je veliko prispevala tudi k aktivnemu in uspešnemu delu družtev v krajevni skupnosti Kotlje in občini Ravne.

Vsako delo je opravljala z veliko natančnostjo in brez pomisleka žrtvovala svoj prosti čas, ko je bilo treba izpolniti delovne zadolžitve, prav tako pa je vsa leta aktivno delovala v DPO in samoupravnih organih v svoji sredini.

Kljub temu pa je vso skrb in ljubezen posvetila tudi svoji družini, v kateri sta vladala toplina in razumevanje. Zaradi svoje prijaznosti sta bila Rozka in Tini zelo priljubljena pri sorodstvu in vseh, ki so ju poznali.

Namesto veselega slovesa ob začetnem odhodu v pokoj letos v jeseni se moramo žal od Rozke posloviti že sedaj z globoko žalostjo v srcu, vendar jo bomo ohranili v trajnem spominu.

Sinovima, mami, sestram in bratom ter drugim sorodnikom izrekamo iskreno sožalje. Sodelavci Posebne finančne službe

KADROVSKA GIBANJA od 21. 12. 1988 do 20. 1. 1989

V okviru načrtane kadrovske politike za leto 1989 se nadaljuje politika zmanjševanja števila zaposlenih. Tako je bilo 20. 1. 1989 v železarni 6868 zaposlenih, to je 20 delavcev manj kot meseca decembra. Tudi v tem letu bodo edini vir zaposlovanja naši študenti, delavci z mirovanjem pravic ter prihod iz JLA.

DELOVNO RAZMERJE SO SKLENILI

INDUSTRIJSKI NOŽI — Mager Irena, oblikovalka — pripravnica iz šole.

ENERGIJA — Marošek Aleksander, mehanik obd. strojev — iz JLA.

ETS — Polajner Tomislav, električar-elektronik — iz JLA.

SGV — Čapelnik Mirko, ključavničar — iz JLA.

JEKLOVLEK — Kamnik Bojan, Kalíšnik Miran, ključavničarja, Grnjak Robert, avtomehanik — vsi iz tozda TSD.

KONTROLA KAKOVOSTI — Strahovnik Vladimir, dipl. inž., vodja mehan. laboratorija in raziskav — iz tozda RPT.

KSZ — Petan Darko, inž. elektrotehnik — pripravnik iz šole.

MONTER — Naglič Janko, preoblikov. in spajalec kovin, Matovina Josip, NK delavec — iz JLA.

DELOVNO RAZMERJE JE PRENEHALO

JEKLARNA — Petrej Franc, ponovčar — invalidsko upokojen; Zapečnik Robert, talilec, Kalčič Damjan, ponovčar, Šturbaj Stanislav, pomočnik topilca — v JLA; Petrovič Jovan, pripravilec za litje — samovoljno.

JEKLOLIVARNA — Senica Leopold, pomočnik žarilca, Juvan Boris, peskalec, Miklin Damir, brusilec na SBS, Kotnik Tomaž, oblikovalec kalupov, Slatinek Janez, pripravnik — vsi v JLA; Pintarič Franc, livar-nabijalec kalupov — umrl.

TSD — Kamnik Bojan, monter, Kalíšnik Miran, Grnjak Robert, ključavničar — vsi v TOZD Jeklovlek.

KALILNICA — Atelšek Matej, kalilec — v JLA.

STROJI IN DELI — Razgoršek Zdenka, strugarka — potek pripravništva; Štampah Vladimir, vodja medfazne kontrole — dosežena pokojninska doba.

VZMETARNA — Grilec Janez, nalagalec nap. peč — v JLA.

TRO — Tavželj Tonček, Potočnik Matjaž, ključavničarja — v JLA.

ARMATURE — Pinter Mirko, monter — v JLA.

RPT — Melanšek Gojko, dipl. inž., razvojni projektant — sporazumno; Strahovnik Vladimir, dipl. inž. metalurgije — v TOZD Kontrola kakovosti.

KOMERCIJALA — Kadiš Sonja, ekonomistka, strokovna delavka — potek delovnega razmerja za določen čas; Hauptman Damijan, skladiščni delavec — v JLA.

KONTROLA KAKOVOSTI — Šipek Mitja, dipl. inž., ravnatelj tozda — dosežena pokojninska doba.

DRUŽBENI STANDARD — Kričej Erika, kuharica — sporazumno; Vovk Marjan, natak — umrl.

PFS — Kodrin Frančiška, referent plač. prometa — starostna upokojitev.

KOVINARSTVO — Poljanšek Edi, strugar, Klemenšek Robert, rezkalec — dana odpoved.

ZAHVALE

Ob boleči izgubi dragega moža, očeta in dedka

Jožeta Ranca

se iskreno zahvaljujem vsem, ki so ga v tako lepem številu pospremili na njegovi zadnji poti, darovali vence in cvetje in nam kakorkoli pomagali v najtežjih trenutkih. Posebej se zahvaljujem Lovski družini Strojna, KS Strojnska Reka, moškemu pevskemu zboru Vres, godbenikom železarne, govornikom in g. župniku za opravljeni obred.

Hvala vsem, ki ste ga imeli radi. Žalujoči: žena, sin in hčerka z družinoma in drugo sorodstvo

Ob bridki izgubi dragega očeta

Rudija Gerdeja

se iskreno zahvaljujem vsem, ki so darovali cvetje in ga pospremili na zadnji poti. Se posebna hvala prof. dr. Rajšpu, dr. Veroniku in prim. dr. Simonitiju ter vsemu osebju za intenzivno nego v bolnišnici Slovenj Gradec, za izredno požrtvovalnost in pomoč v najtežjih trenutkih boja za življenje. Hvala govornikom, zvezi borcev za venec, pihalnemu orkestru Svoboda Prevalje, sosedi Jelenovi, gospodu župniku in IV. izmeni srednje proge TOZD Valjarna za izraženo sožalje in izkazano pomoč.

Žena Jožica in sin Rudi

Ob boleči izgubi dragega sina in brata

Marijana Vovka

se iskreno zahvaljujem vsem, ki ste nam pomagali v težkih trenutkih, sodelavcem z Rimskega vrelca, tozda SGV ter TRO, g. župniku za obred. Pihalnemu orkestru Ravenskih železarjev, sosedom in vsem, ki ste ga pospremili na njegovi zadnji poti.

Žalujoči: mama, sestra Branka, brat Danilo in drugo sorodstvo

Vsem, ki ste spremili na zadnji poti

Franca Klančnika,

nekdanjega topilca v Železarni Ravne, darovali prekrasno cvetje in poslali sožalne brzojavke, se iskreno zahvaljujem.

Posebna hvala tov. Horjak za poslovilni govor, KUD Prežihov Voranc, čebelarjem, upokojencem ter Pihalnemu orkestru ravenskih železarjev za žalostinke.

Vsi njegovi

Ob izgubi dragega moža, očeta, dedja in brata

Franca Filipa

se iskreno zahvaljujem pihalnemu orkestru za zaigrane žalostinke, tov. Žunko za izrečene besede, sosedom, sodelavcem in vsem, ki ste nam izrekli sožalje, mu darovali cvetje in ga pospremili na zadnji poti.

Vsi njegovi

Ob izgubi dragega

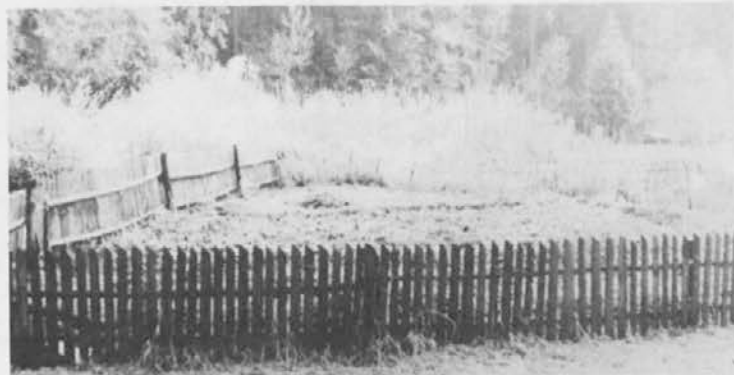
Filipa Časa

se iskreno zahvaljujem sosedom, godbi, Šentanelškim pavrom, govorniku in g. župniku ter sodelavcem SGV, Valjarne in Družbenega standarda.

Vsi njegovi

Ob odhodu v pokoj se zahvaljujem sodelavcem I. izmene Valjarne za prijetno družabno srečanje. Hvala za lepo darilo. Ob slovesu vam želim mnogo zdravja in delovnih uspehov.

Anton Martinc

Vrt počiva

Izdaja delavski svet Železarne Ravne kot mesečnik v nakladi 7000 izvodov. Ureja uredniški odbor: Milan Božinovski, Alojz Janežič, Silvo Jaš, Marjan Kolar, Brane Žerdoner. Uredništvo: glavni in odgovorni urednik Marjan Kolar, novinarki Helena Merkač in Mojca Potočnik, tajnica Jelka Jamšek. Tel.: 861-131 int. 6304 in 6753

Tiska: ČGP Večer, Maribor

Glasilo je po 7. točki 1. odst. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu (Uradni list SFRJ, št. 33/72), in mnenju sekretariata za informacije SRS št. 421-1/72 prosto plačila prometnega davka.

Ob 40-letnici Koroške osrednje knjižnice

Rojstni dan ravske osrednje kulturne ustanove je 4. februar 1949. O tem priča njena ustanovna listina, ki jo je izdal Okrajni ljudski odbor (tedaj Dravograd) in z njo določil tudi njene osnovne naloge, ki so bile glede na sedanje široko zasnovano delo še razmeroma preproste: — nabava in izposoja knjig in časopisov, — vodenje čitalnice s priročniki, — svetovanje o strokovni literaturi, — organizacija bibliotekarskih tečajev in knjižnih razstav, — medbibliotekarna izposoja in vodenje centralnega kataloga za koroško krajino.

Knjižnični fond Študijske knjižnice na Ravnah so rasli počasi, a vztrajno. Prve knjige, vpisane v inventarne knjige, so bile dar profsorske knjižnice ravske gimnazije. Samorasla gimnazija in študijska knjižnica sta se vseskozi smotno dopolnjevali pri vzgoji in izobraževanju najmlajših, ki jim knjižnica tudi sedaj posveča posebno skrb z organizirano knjižnično in knjižno vzgojo. Osnovni fond knjižnice se je širil in bogatil z darovi osrednjih slovenskih knjižnic, se dopolnjeval z nakupi v knjigarnah in antikvariatih in množil z obveznimi primerki, ki jih knjižnica od leta 1972 prejema na podlagi zakona. Ravnski grad je tako hitro postal hram knjižnega bogastva! V jubilejnem letu 1989 bo v inventarnih knjigah Koroške osrednje knjižnice »Dr. Franc Sušnik« vpisanih že blizu 170.000 biblioteknih enot. Občinska matična

knjižnica na ravenskem gradu jih premore že skoraj 110.000. drugih 60.000 enot pa je v desetih krajevnih splošnoizobraževalnih knjižnicah od Kotelja do Podpece. V sodobnem knjižničarstvu si mora knjiga tudi sama znati poiskati pot do bralca. Izkušnje dokazujejo, da v manjših krajih, vaseh in zaselkih težko oskrbujemo tako knjižnico tekoče in z vsemi novostmi. V ta namen je bil že leta 1970 ustanovljen pri matični knjižnici potujoči oddelek, ki vsa ta leta dopolnjuje in osvežuje fonde vseh krajevnih knjižnic v ravnski občini.

V vseh letih je bila prva skrb Koroške osrednje knjižnice smotno izgrajevanje knjižničnega fonda. Večji del knjižnih skladov je slovenski: — nič, kar so Slovenci pomembnega napisali in izdali, ji naj ne bi manjkalo. Knjižnica skrbi za smotno izbor iz drugih jugoslovanskih literatur in stroke ter iz tujejezične svetovne zakladnice, kolikor ji pač dopuščajo vsako leto bolj skopa sredstva, ki jih, resnici na ljubo, ne krčijo delegati občinske kulturne skupnosti, ampak to počenja inflacija, ki je v zadnjih letih povsem razvrednotila ravnski kulturni dinar.

S posebno prizadevnostjo zbira knjižnica vse, kar je koroška kulturna dediščina. To gradivo je zbrano v njeni domoznanski zbirki. Dopolnjevanje domoznanske zbirke in izdelava lokalne bibliografije sta njeni specifični nalogi. Ker je hiter razvoj tehnike ponudil vrsto drugih možnosti, knjižnica že nekaj časa zbira, hrani in daje v uporabo tudi neknjižno gradivo, ki je domoznanske narave: magnetofonske trakove, gramofonske plošče, zvočne kasete, videokasete, diapositive ipd. Tako zbrano gradivo tudi uporablja predvsem za potrebe šol v občini pa tudi za lastno obknjižnično dejavnost, ki jo s tem popestri in ji da večjo privlačnost. Če bi knjižnica lahko pridobila še nekaj prostorov, ki lahko tudi kaj več ponudila šolarjem in udeležencem ekskurzij, ki vsako leto v velikem številu obiščejo tudi ravnsko knjižnico.

V letu 1988 si je Koroška osrednja knjižnica pričela odpirati pot tudi na področju računalniško podprte informatike. Ta pot je za občinsko matično knjižnico nujna, saj jo v to silita zamudno »ročno« delo pri izdelavi knjižnične dokumentacije in pospešen razvoj republiškega knjižnoinformacijskega sistema, vključenega v jugoslovanski in svetovni knjižnično-informacijski sistem. Ker bi vsaka zamuda ravnsko knjižnico odrinila iz skupine razvitejših slovenskih knjižnic, kamor danes še gotovo sodi, bi lahko bila to zanjo usodna napaka.

Se posebno nevarnost ji lahko pripravi tudi premalo domišljena ustanovitev kulturnega centra, ki naj bi združil v eno ustanovo knjižnico, delavski muzej, likovni

salon (obe ustanovi sta tudi sedaj notranji enoti knjižnice!), koroške kinematografe in tisti del Zveze kulturnih organizacij, ki se ukvarja z organizacijo prireditev. Veliko vprašanje je, ali bi v takem centru Koroška osrednja knjižnica še mogla leta 1990 dobiti verifikacijo za občinsko matično knjižnico. Vprašljivo je tudi, ali bi v kulturnem centru knjižnica še mogla obdržati del regijskih nalog, ki jih sedaj opravlja. Brez obveznih primerkov, ki jih zato dobi, bi tako izgubila polovico letnega knjižnega prirastka, njeni delavci pa bi zagotovo izgubili delovni mir, prežet s strokovnim nemirom, ki je nujno potreben za jasno orientacijo te dejavnosti posebnega družbenega pomena. S tem pa bi lahko nehote uničili edino kulturno ustanovo v občini, ki ima vsaj formalno regij-

ski značaj, pa tudi tisti del knjižnične dejavnosti, kot si ga je zamislil in ga tudi uresničil dr. Franc Sušnik.

Ostaja nam upanje, da so vsi našeti strahovi odveč in da bosta le zmaga bister razum in zdrava presoja. Koroški osrednji knjižnici »Dr. Franc Sušnik« Ravne na Koroškem pa želimo v imenu ravske kulturne skupnosti in vseh občanov, ki s pridom izkoriščajo njene usluge, da bi se načrtno, zdravo in uspešno razvijala, se čimprej usposobila tudi za avtomatsko opravljanje knjižničnih funkcij in se uspešno vključila v slovenski in jugoslovanski informacijski sistem. In kaj je ob njenem visokem jubileju ravnski osrednji kulturni ustanovi sploh še mogoče lepšega želeli!

Miroslav Osojnik

IMENA MESECEV

FEBRUAR

Starorimski koledar se je začel z marcem in končal s februarjem. Nekdaj zadnji mesec je dobil ime po izrazu **februare**. Rimljani so do konca leta imeli praznik luperkalije na čast pastirskemu bogu, zaščitniku čred pred volkovi, Luperuscu. V Favnomem svetišču so poganski duhovniki žrtvovali kozla in psa. Nato so z jermeni, izrezanimi iz kož darovanih živali, samo spredaj nekoliko prepasani, tekali skozi mesto in udarjali neplodne ženske, da bi iz njih izgnali demonske sile, obnovili v njih čiste tokove življenjske moči in jim zagotovili rodovitnost. Te jermene so imenovali februom, ves potek obreda pa februare (očistiti). Najbrž je bil tudi Februus etruščanski bog.

Slovenska imena mesecev so v tesni zvezi z letnimi časi, s katerimi so se v posameznih obdobjih srečevali ljudje. Februar je **sečan**, ki izvira iz korena sek. Eni ga razlagajo z dejstvom, da takrat hud mraz seka ali švrka. Drugi pa opozarjajo, da je to čas, ko so ljudje sekali in pripravljali drva. Takšno razlago podpirajo tudi nemška imena. Holzmonat, Haumonat, Fällmonat ter tudi naša krajevna imena: **Sečnec, Sečnica, Sečen** in **Drvošeč**, kakor tudi izvedenke iz imena za mesec: **sječan, sičan, sičen**. Po manjšem številu dni so Rezijanci februar imenovali **mali mesec**.

Blaž Gutsman je predlagal ime **drugnik**. Izvirni imeni pa sta prispela Blaž Potočnik in Valentin Vodnik — prvi **talnik**, drugi **dežnik**. Po cerkvenem prazniku svečnika je februar dobil imeni svečan in svečnik, po ljudskem praznovanju pa **pustnik**.

V slovarjih najdemo naslednje izraze: v hrvaško-slovenskem veljača, v češkem unor, v poljskem styezen in v nemškem poleg omenjenih še Hornung.

V novi pratiki je V. Vodnik mesecu svečanu v čast zapisal:

Bolj bode pridna
pozimi predica,
dalj bo rožljala
pod palcem petica.
Oton Župančič pa pravi v Napisih za mesece:
Februar — svečan
snežink in burje zunaj ples,
mi netimo si v peči kres:
a na samotnih cestah tam,
brezdomci vi, kako je vam?
Dušan Ludvik je spesnil ciklus z naslovom Mesece.
Druga pesem ima naslov Svečan:
Nebo se nizko v gore je sklonilo
in skoraj rokam na dosegljaj.
Pod mokrimi snežinkami skrivilo
se sleme koč je kakor hrbet konja,
ki težak tovor ni mu običaj.
Vse tiho ... le iz kočice peč privonja,
ko mala vrata plaho se odprejo
in v mraz prodre glas, topel kakor čaj,
pozdravljajoč dekleta, ki na prejo
so zadnjikrat prišla, nesoč toploto
s seboj in v smeđu bližnjih dni sijaj.
Saj kmalu sonce v biserno lepoto
leđene sveče koč bo spremenilo,
prirodo razvrtinil bo pihljaj
pomladnih sap. Potem nebo bo spilo
kosmiče in s prav gostimi poklončki
iz zemlje pritrobentajo nazaj
trobentice in z njimi beli zvončki ...

Miran Kodrin

O knjigi, ki je prijateljica